

OBEC HORNÉ HÁMRE

PROGRAM ROZVOJA OBCE HORNÉ HÁMRE NA ROKY 2023 – 2028

(Strednodobý strategický rozvojový dokument vypracovaný
podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
v znení zákona č. 309/2014 Z. z.)

(NÁVRH)

Horné Hámre, 2023

Adresa: Horné Hámre 45
966 71 Horné Hámre
Telefón: 045 681 27 80
Fax: 045 681 47 34
Mobil: 0903 628 860
E-mail: starosta@hornehamre.sk
hhamre@hornehamre.sk
WEB: www.hornehamre.sk

Charakteristika: Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v zmysle Zákona č. 309/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa Zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja. Strategický dokument je v súlade s cieľmi a prioritami stanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku (VÚC), na území ktorého sa obec nachádza.

Objednávateľ: Obec Horné Hámre

Zhotoviteľ: © Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2023

OBSAH

ÚVOD.....	5
POSLANIE DOKUMENTU.....	5
ČASŤ A	
1. AUDIT ÚZEMIA.....	17
1.1 Základná charakteristika obce Horné Hámre a vymedzenie územia.....	17
1.1.1 Základné údaje o obci.....	17
1.1.2 História obce Horné Hámre.....	19
1.1.3 Členstvo obce Horné Hámre v združenia a ostatné kluby, spoločnosti a zariadenia.....	23
1.2 Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie.....	23
1.3 Súčasná krajinná štruktúra.....	23
1.4 Analýza prírodných pomerov.....	27
1.4.1 Geomorfologické pomery.....	27
1.4.2 Geologické pomery.....	28
1.4.3 Geotermálna energia.....	29
1.4.4 Pedologické pomery.....	30
1.4.5 Hydrologické pomery.....	32
1.4.6 Klimatické pomery.....	34
1.4.7 Flóra a fauna.....	36
1.4.8 Starostlivosť o životné prostredie.....	37
1.4.9 Ochrana prírody a krajiny.....	37
1.4.10 Starostlivosť o územie.....	37
1.5 Analýza demografických pomerov.....	39
1.5.1 Stav trvalo bývajúceho obyvateľstva.....	39
1.5.2 Dynamika obyvateľstva.....	40
1.5.3 Veková a pohlavná štruktúra.....	41
1.5.4 Národnostná a religiózna štruktúra.....	42
1.5.5 Zamestnanosť.....	43
1.5.6 Nezamestnanosť.....	48
1.6 Bytová štruktúra a vybavenosť obce.....	49
1.7 Dopravná infraštruktúra.....	62
1.8 Informačné služby.....	63
1.9 Cestovný ruch.....	65
1.10 Hospodárstvo.....	70
1.11 Priemysel.....	71
1.12 Kultúrny potenciál územia.....	72
1.12.1 Ľudová, sakrálna architektúra.....	72
1.12.2 Kultúrne tradície a remeslá.....	72
2 FINANČNÁ ANALÝZA.....	75
2.1 Finančná analýza obce Horné Hámre.....	75
3 SWOT ANALÝZA POTRIEB OBCE HORNÉ HÁMRE.....	80
3.1 Komplexná hospodárska SWOT analýza obce Horné Hámre.....	80
3.2 Sociálna SWOT analýza.....	81
3.3 Environmentálna SWOT analýza.....	82
3.4 Vízia obce Horné Hámre.....	84
4 ZHODNOTENIE PHRSR OBCE HORNÉ HÁMRE Z ROKU 2015 – 2022.....	85
4.1 Vyhodnotenie PHRSR obce Horné Hámre z roku 2015 – 2022.....	85

ČASŤ B.	
STRATEGICKÁ ČASŤ.....	88
5 HIERARCHIA STRATEGICKÝCH CIEĽOV.....	88
5.1 Stratégia rozvoja obce Horné Hámre na obdobie rokov 2023 – 2028.....	88
5.2 Strategické ciele, programové osi a špecifické ciele rozvoja obce.....	90
ČASŤ C PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ	
6 PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ PHRSR OBCE HORNÉ HÁMRE	
NA OBDOBIE ROKOV 2023 – 2028.....	94
6.1 Zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie strategických cieľov.....	94
D REALIZAČNÁ ČASŤ	
7 INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE PHRSR	
OBCE HORNÉ HÁMRE.....	102
7.1 Akčný plán.....	102
ČASŤ E	
8 MONITOROVANIE PHRSR.....	105
8.1 Spôsob monitorovania PHRSR	105
ČASŤ F	
9 FINANČNÁ ČASŤ	
9.1 Finančné zabezpečenie PHRSR obce Horné Hámre.....	107
ČASŤ G	
ZÁVER.....	111
PRÍLOHA	114

ÚVOD

POSLANIE DOKUMENTU

Formulár č. Ú 1 - Hlavička dokumentu PHRSR

Názov:	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Horné Hárme na roky 2023 – 2028
Územné vymedzenie:	Banskobystrický kraj, okres Žarnovica, obec Horné Hámre
Územný plán obce schválený:	nie
Dátum schválenia PHRSR:	
Dátum platnosti:	01.01.2023 – 31.12.2028
Verzia:	2.0
Publikovaný verejne:	01.01.2023

Obec Horné Hámre ako orgán miestnej samosprávy je oprávnená plánovať budúce smerovanie rozvoja obce. Plánovanie alebo programovanie je založené na systematickom prístupe, ktorý zabezpečuje, že budúce rozhodnutia vedenia miestnej samosprávy budú vykonávané na základe vopred stanovených a prerokovaných cieľov a vízií.

Kľúčovým dokumentom pre riadenie samosprávy, ktorý zohľadňuje konkrétne potreby a predstavy občanov, podnikateľov, záujmových skupín o budúcom rozvoji obce je *Program rozvoja obce* (PRO). Jedná sa o rozvojový dokument, ktorý sa spracováva spravidla na obdobie 5 – 7 rokov a je výsledkom strategického plánovania. Dokument zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja VÚC, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce (obec Horné Hámre územný plán má v štádiu spracovávania).

Existencia PHRSR je podmienená Zákonom č. 309/2014 Z. z., ktorým sa dopĺňa Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Pri spracovaní programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky (SR) a princípy regionálnej politiky Európskej únie (EÚ) sú zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Dokument PHRSR obce Horné Hámre s výhľadom do roku 2028 je strednodobý strategický dokument, ktorý je vypracovaný na základe komplexnej analýzy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce. PHRSR stanovuje strategické ciele a priority rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. PHRSR obce Horné Hámre sa uskutočňuje podpora rozvoja na úrovni miestnej samosprávy, kde sa kladie dôraz na sociálnu, ekonomickú a kultúrnu sféru. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Horné Hámre, ktorý na

základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne monitorovaný, aktualizovaný a dopĺňaný.

Formulár č. Ú 2 - Zámer spracovania PHRSR

Zámer spracovania PHRSR	
Názov dokumentu	- PHRSR obce Horné Hámre na roky 2023 – 2028
Forma spracovania	- pracovníkmi samosprávy, - s pomocou externých odborníkov (spolupráca so zastupiteľstvom obce),
Riadenie procesu spracovania	- Za riadenie procesu spracovania zodpovedá starosta OcÚ Horné Hámre - Do prieskumu nebola zapojená verejnosť formou dotazníkového prieskumu - Do prieskumu bola verejnosť zapojená len prítomnosťou na verejnom obecnom zastupiteľstve - Informovanie o priebehu PHRSR prebiehalo prostredníctvom stretnutí a pripomienkovaní obecného zastupiteľstva.
Obdobie spracovania	- Obdobie spracovania PHRSR bolo vykonané od 1.10.2022 do 31.11.2022 - Harmonogram spracovania je uvedený vo formulári č. Ú 3.
Financovanie spracovania	- Náklady na spracovanie PHRSR obce Horné Hámre na roky 2023 –2028 sú financované z finančného rozpočtu obce a tieto náklady neznamenajú dodatočné zaťaženie rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová: *Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2022.*

Formulár č. Ú 3 - Harmonogram spracovania PHRSR

Termín	IX.	X.	XI.	XII.
Úvod				
Analytická časť				
Strategická časť				
Programová				
Realizačná				
Finančná časť				
Záver				

Zdroj: Weisová, Bernátová: *Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2022*

PHRSR bol spracovaný na základe Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona 309/2014 Z. z., ktorý definuje PHRSR obce ako strednodobý programový dokument, obsahujúci socioekonomickú a fyzickogeografickú analýzu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, komplexnú SWOT analýzu, na základe ktorej boli stanovené hlavné smery vývoja obce, ustanovenie cieľov, prvoradých potrieb a úloh vo všetkých oblastiach života obce. Súčasťou programu je aj návrh jeho administratívneho a finančného zabezpečenia. Zákon stanovuje aj úlohy týkajúce sa vypracovávania, schvaľovania, zabezpečenia plnenia a pravidelného vyhodnocovania predmetného programového dokumentu. Pri spracovaní programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky (SR) a princípy regionálnej politiky EÚ zakotvené najmä v Nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (tzv. „nariadenie o štrukturálnych fondoch“).

Formulár č. Ú 7 - Použité participatívne metódy

Metóda	Informovanie verejnosti	Získavanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Tlačené materiály	nie	áno	áno
Verejné informačné tabule	nie	nie	nie
Informačné formuláre, tabuľky údajov	nie	nie	nie
Internetové stránky	áno	áno	áno
Dotazník pre záujmové skupiny	nie	nie	nie
Verejné vypočutie	áno	áno	áno
Návšteva v dotknutom území	áno	áno	áno
Miestne poradné skupiny	áno	áno	áno
Riešenie problémov	nie	áno	áno

Spracovala: Mgr. RNDr. Štefanková Anna, 2022

PHRSR obce Horné Hámre je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v SR. Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a na úrovni programových dokumentov EÚ a to najmä pre využitie zdrojov predvstupových a štrukturálnych fondov.

Východiskové podklady

Podpora regionálneho rozvoja sa uskutočňuje v súlade s programovaním na viacerých úrovniach:

a) Miestnej úrovni

- **PHRSR obce**, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- **Program odpadového hospodárstva**,
- **Viacročný rozpočet**,
- **Komunitný plán sociálnych služieb (KPSS)**,
- **Územný plán obce je v obci Horné Hámre v štádiu rozpracovania – t. času neschválený**

b) Národnej úrovni

- **Partnerská dohoda** určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority stratégie Európa 2030. Ide teda o základný národný dokument, ktorý zastrešuje všetky operačné programy SR pre nové programové obdobie. Neformálne vyjednávania k príprave Partnerskej dohody a operačným programom SR na roky 2021 – 2027 sa začali 23. marca 2017

stretnutím so zástupcami Európskej komisie (EK). Následne sa uskutočnili aj ďalšie neformálne kolá rokovaní, o ktorých bližšie informácie je možné získať na stránkach Úradu vlády ako Centrálného koordinačného orgánu pre fondy EÚ v podmienkach SR.

- **Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2021 – 2027** - pozičný dokument identifikuje z pohľadu Európskej komisie hlavné rozvojové potreby s možnosťou financovania opatrení v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR. Zároveň tento dokument predstavuje základ pre negociácie s Európskou komisiou k Partnerskej dohode a operačným programom SR na roky 2021 – 2027.
- **Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2021 – 2027.**
- **Integrovaný regionálny operačný program „IROP“** - predstavuje programový dokument SR pre programové obdobie 2021 – 2027, ktorého globálnym cieľom je: prispieť k zlepšeniu kvality života a zabezpečiť udržateľné poskytovanie verejných služieb s dopadom na vyvážený a udržateľný územný rozvoj, hospodársku, územnú a sociálnu súdržnosť regiónov, miest a obcí.
- **Sektorový operačný program**, ktorý je strednodobý dokument vypracovaný pre vopred určené sektory.
- **Regionálna integrovaná územná stratégia 2021-2027.**
- **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHRSR NRSK)**, ktorý je strednodobý programový dokument, je v súlade s cieľmi a prvoradými potrebami ustanovenými v národnom pláne a s podkladom na vypracovanie príslušného regionálneho operačného programu. Jeho vypracovanie zabezpečuje príslušný samosprávny kraj.
- **PHRSR obce**, ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001- aktualizácia 2020.**
- **Národný program reforiem Slovenskej republiky 2022.**
- **Partnerská dohoda Slovenskej republiky na programové obdobie 2021 – 2027.**
- **Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2030.**
- **Program odpadového hospodárstva.**
- **Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2030.**
- **Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania.**

c) Nadnárodnej úrovni

Programové dokumenty EÚ fondov tvoria:

- **Stratégia EÚ 2030** - Cieľ: konkurencieschopnosť, zamestnanosť a hospodársky rast.
- **Spoločný strategický rámec EK.**
- **Nariadenia EK (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom).**
- **CENTROPE – Správa o regionálnom rozvoji.**
- **CENTROPE – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry** – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT).

- **CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu.**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu.**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán národného programu reforiem SR 2030.**
- **CENTROPE – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu.**
- **Národný (regionálny) rozvojový plán (RDP – Regional Development Plan),** ktorý je hlavným dokumentom pre vyjednanie podpory zo štrukturálnych fondov EÚ.
- **Rámec podpory spoločenstva (CSF – Community Support Framework),** ktorý bude vytvorený na základe **Národného rozvojového plánu** v spolupráci s Európskou komisiou, je hlavným dokumentom vymedzujúcim poskytnutie podpory zo štrukturálnych fondov EÚ.
- **Sektorové operačné programy (SOP – Sectoral Operation Programme),** ako taktické dokumenty vytvorené na úrovni ministerstiev, ktoré rozpracovávajú problémové celky stratégií majúceho plošný (celoštátny) charakter, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov EÚ.
- **Regionálne operačné programy (ROP – Regional Operation Programme),** ako taktické dokumenty, ktoré budú spracované na úrovni regiónov NUTS II a rozpracovávajú tie problémové celky stratégií, pre ktoré bude žiadané spolufinancovanie zo zdrojov EÚ.
- **Strategické usmernenia Spoločenstva (SUS) – ROP** odráža 1 usmernenie SUS t. j. „urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu“, a súčasne 3 usmernenie SUS t.j. „vytvorenie väčšieho množstva a kvalitnejších pracovných miest“.

Zdroje a dokumenty:

V súlade so snahou SR o znižovanie rozdielov na úrovni rozvoja jednotlivých regiónov boli východiskom pri príprave PHRSR obce Horné Hámre vyššie uvedené strategické dokumenty:

Podporné materiály:

Pri vypracovaní PHRSR obce Horné Hámre boli použité aj prognostické údaje vypracované Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Hlavnou úlohou prognostických údajov je podporiť vypracovanie tohto programu a zabezpečiť tým zvýšenie efektívnosti procesov strategického plánovania a kvality tohto dokumentu. Toto zabezpečenie je dané prepojením systému strednodobého výhľadu hospodárskeho a sociálneho vývoja a vecnej roviny strategického plánovania.

Obec Horné Hámre má nasledovné možnosti čerpania mimorozpočtových zdrojov na dosahovanie svojich cieľov a priorít v zmysle stanovených tematických cieľov stratégie Európa 2030 a prioritných oblastí Pozičného dokumentu:

- **Partnerská dohoda** (ďalej len „PD“), ako obdoba súčasného „Národného strategického referenčného rámca“, obsahuje záväzky členského štátu, že pridelené alokácie pre politiku súdržnosti EÚ sa využijú na implementáciu stratégie Európa 2030. Partnerská dohoda obsahuje aj návrh operačných programov.

- **Operačné programy** (ďalej len „OP“) sú hlavným riadiacim nástrojom pre využívanie fondov EÚ a zabezpečenie naplnenia cieľov Stratégie Európa 2030, ktoré vypracovala EK tzv. „kondicionality“, t. j. podmienky, ktoré musia členské štáty splniť; jednak sú to podmienky ex ante, ktoré musia byť zavedené pred poskytnutím prostriedkov z fondov, ako aj podmienky ex post, podľa ktorých bude uvoľnenie dodatočných prostriedkov z fondov závisieť na výkonnosti a dosahovaní cieľov „Stratégie Európa 2030“.

Tematické ciele v súlade so stratégiou Európa 2030 sa zameriavajú na:

- 1) posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií;
- 2) zlepšenie prístupu k informáciám a komunikačným technológiám a zlepšenie ich využívania a kvality;
- 3) zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov a poľnohospodárskeho sektora (v prípade EPFRV) a sektora rybného hospodárstva a akvakultúry (v prípade EFNRH);
- 4) podporu prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch;
- 5) podporu prispôsobovania sa zmenám klímy, na predchádzanie a na riadenie rizík;
- 6) ochranu životného prostredia a presadzovanie efektívneho využívania zdrojov;
- 7) podporu udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach;
- 8) podporu zamestnanosti a mobility pracovnej sily;
- 9) podporu sociálneho začlenenia a na boj proti chudobe;
- 10) investovanie do vzdelania, zručností a celoživotného vzdelávania;
- 11) zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy;
- 12) zlepšenie zdravotnej starostlivosti;
- 13) posilnenie hospodárskeho riadenia a to v záujme stability a zjednotenia;
- 14) vytvorenie dohody pre jednotný trh;
- 15) podporu environmentálnej udržateľnosti;
- 16) rast, ktorý sa bude uskutočňovať prostredníctvom znalostí (ide o posilnenie postavenia jednotlivcov);
- 17) posilnenie európskeho výskumného priestoru; zvýšenie závažnosti otázky financovania výskumu a vývoja;
- 18) zvyšovanie inovácií a tvorivosti;
- 19) zlepšenie demografickej situácii so zameraním výziev spojených so starnutím, migráciou a integráciou;
- 20) zlepšovanie aktívneho prístupu k prisťahovaleckej politike;
- 21) lepšie kontrolovanie a zlepšovanie prístupu v spoločnej európskej prisťahovaleckej politike- zabezpečenie dôveryhodného systému riadenia vonkajších hraníc EÚ vrátane koordinovaného systému vydávania víz štátnym príslušníkom tretích krajín; lepšie zabezpečenie vnútornej bezpečnosti EÚ v súvislosti s vonkajšou bezpečnosťou;
- 22) zabezpečenie energetickej bezpečnosti a opatrení v rámci zmien klímy: nová priemyselná revolúcia; hľadanie udržateľnej výroby energie; zníženie vonkajšej energetickej závislosti EÚ;
- 23) vedenie boja proti zmenám klímy;
- 24) vytvorenie európskeho bezpečnostného modelu; vytvorenie obranného modelu;
- 25) budovanie kultúry spolupráce: bezpečnosť ako nadnárodný verejný záujem;
- 26) zvýšenie hospodárskej konkurencieschopnosti Európy atď.

Pozičný dokument definuje nasledujúce prioritné oblasti:

- podnikateľské prostredie priaznivé pre SMART technológie a inovácie;
- infraštruktúra pre hospodársky rast a zamestnanosť;
- rozvoj ľudského kapitálu a zlepšenie účasti na trhu práce;
- trvalo udržateľné a efektívne využívanie prírodných zdrojov ;
- moderná a profesionálna verejná správa.

Priority stanovené v Pozičnom dokumente boli použité ako podklad pre prípravu najdôležitejších strategických dokumentov SR pre čerpanie fondov EU: Partnerskej dohody a operačných programov.

Štruktúra operačných programov

P.č.	Operačné programy	Riadiaci orgán	Sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom	Tematický cieľ / Investičná priorita	Fond EÚ
1	Výskum a inovácie (VaI)	MŠVVŠ SR		1a, 10	EFRR, ESF
			MH SR	1b, 3	
2	Integrovaná infraštruktúra (II)	MDVRR SR	MF SR	2 7a,b,c,d	KF, EFRR
3	Ľudské zdroje (LZ)	MPSVR SR	MV SR	9	EFRR, ESF
				8,9,10,	
			MZ SR	9a	
4	Kvalita životného prostredia (KŽP)	MŽP SR	MŠVVŠ SR	10	KF, EFRR
			MDVRR SR	4c	
			MH SR	4,7e	
5	Integrovaný ROP (IROP)	MPaRV SR		4,5,6,	ESF, EFRR
			MV SR	5b	
			MK SR	6c	
			VÚC	5,6,7,9,10	
				5,6,7,9,10,	
6	Efektívna verejná správa (EVS)	MV SR		11	EFRR, ESF
7	Technická pomoc (TP)	ÚV SR		11	EFRR
8	Rozvoj vidieka	MPaRV SR			EPFRV
9	Rybné hospodárstvo	MPaRV SR			EFNRH
10	Európska územná spolupráca	RO budú určené zo strany EK			EFRR
11	Interact, Urban	RO budú určené zo strany EK			EFRR

Uplatnenie integrovaného prístupu

rozmer – 1

Rôzne aspekty života obce – environmentálny, hospodársky, sociálny a kultúrny – sú vzájomne prepojené a úspech v rozvoji samosprávy možno dosiahnuť len prostredníctvom integrovaného prístupu. Opatrenia týkajúce sa fyzickej obnovy sa v PHRSR skombinovali s opatreniami zameranými na podporu vzdelávania, na podporu hospodárskeho rozvoja, sociálneho začleňovania a s opatreniami týkajúcimi sa ochrany životného prostredia. Predpokladom toho je rozvoj silných partnerstiev medzi miestnymi obyvateľmi, občianskou spoločnosťou, miestnym hospodárstvom a rôznymi úrovňami správy. Takýto prístup je osobitne dôležitý v súčasnosti vzhľadom na vážnosť problémov, pred ktorými momentálne samospráva stojí. Tieto problémy siahajú od konkrétnych demografických zmien cez dôsledky hospodárskej stagnácie v súvislosti s tvorbou pracovných miest a sociálnym pokrokom až po dôsledky zmeny klímy. Reakcia na tieto

problémy bude mimoriadne dôležitá na dosiahnutie inteligentnej, udržateľnej a inkluzívnej spoločnosti, ktorá je cieľom Stratégie Európa 2030.

rozmer – 2

PHRSR obce Horné Hámre integruje všetky dokumenty na miestnej úrovni ako aj ciele a priority národných strategických dokumentov a dokumentov EÚ. PHRSR obce Horné Hámre na roky 2023 - 2028 integruje a nadväzuje na predchádzajúce PHSR obce a na viacročný rozpočet. PHRSR obce vychádza a integruje strategické dokumenty na národnej úrovni ako Partnerská dohoda, ktorá určuje stratégiu, priority a podmienky SR na využívanie fondov EÚ tak, aby sa dosiahli priority Stratégie Európa 2030, Pozičného dokumentu Európskej komisie, priority obsiahnuté v Partnerskej dohode a PHRSR je v súlade aj s Programom SR, v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov ako aj v súlade s Integrovaným regionálnym operačným programom „IROP“. Ďalej PHRSR integruje a vychádza zo strategických dokumentov EÚ: zo Stratégie EÚ 2030; z Nariadenia EK (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom), z programov CENTROPE – Správy o regionálnom rozvoji, CENTROPE – Nástroja na hodnotenie potrieb infraštruktúry – ide o podporu konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT). PHRSR je aj v súlade s CENTROPE – Stratégiou ľudského kapitálu, CENTROPE – Stratégiou z oblasti vedomostného regiónu, CENTROPE – Stratégiou z oblasti priestorovej integrácie a obsah vychádza aj z Akčného plánu a z Koncepce rozvoja občianskej spoločnosti.

rozmer – 3

Integrovaný prístup bol uplatnený pri procese spracovania strategického dokumentu, kde boli zohľadnené predstavy, potreby a požiadavky jednotlivých zainteresovaných skupín, ktoré sú zriadené v rámci pôsobnosti obce: poslanci OZ, starosta, komisie. Integrovaný prístup bol uplatnený v prípravnej fáze spracovania PHRSR. Následne bol integrovaný prístup uplatnený v rámci schvaľovacej fázy PHRSR, kde bol návrh dokumentu zaslaný zainteresovaným skupinám na záverečnú úpravu, doplnenie a odsúhlasenie.

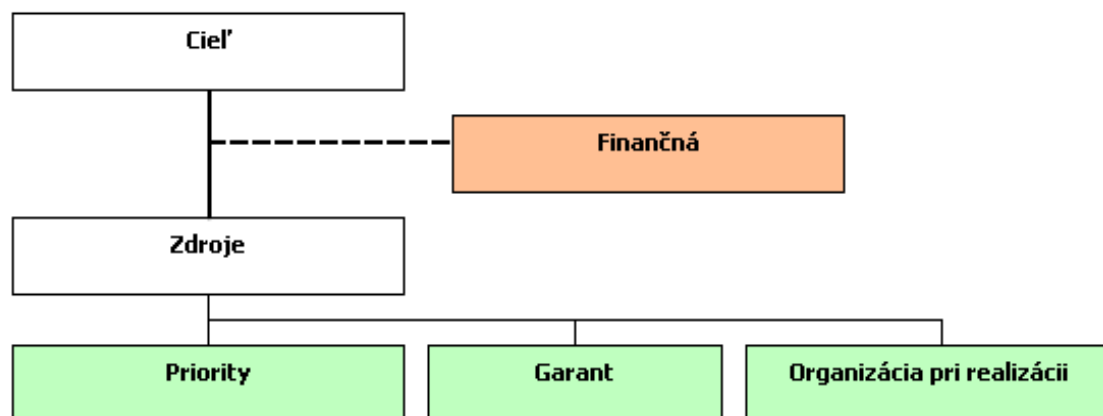
rozmer – 4

Integrovaný prístup bol uplatnený v prípade finančného zabezpečenia jednotlivých priorít a cieľov. Financovanie sa realizuje z viacerých zdrojov – verejných a súkromných. Verejné zdroje uplatňujú integrovaný prístup z hľadiska horizontálneho ako aj vertikálneho. Z horizontálneho hľadiska predstavuje kombinovanie viacerých možných zdrojov EÚ (Operačných programov). Z vertikálneho hľadiska sú integrované zdroje EÚ, úrovne SR, VÚC a nakoniec na najnižšej úrovni miestnej samosprávy.

Jednotlivé strategické dokumenty sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

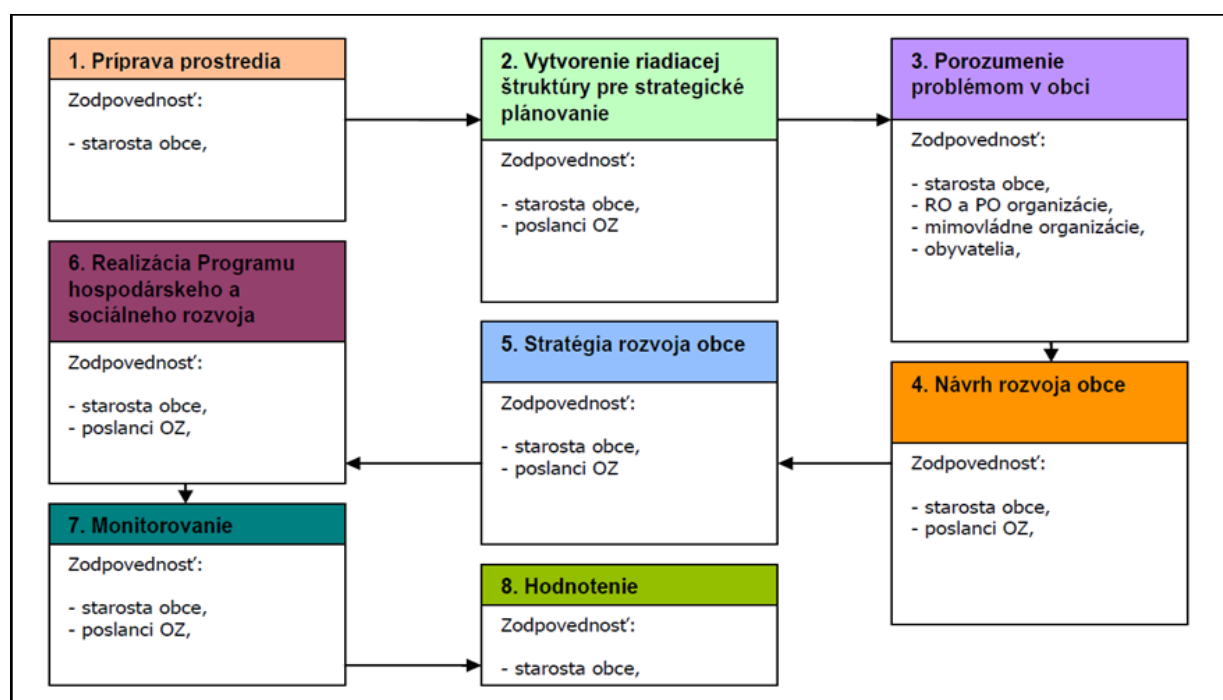
Osnovu PHRSR obce Horné Hámre znázorňuje schéma 1.

Schéma 1 Osnova PHRSR obce Horné Hámre

PHRSR obce Horné Hámre sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Fázy strategického plánovania a definovanie zodpovednosti

Zdroj: Woleková, Mezianová, 2021, s.14 – 17.

Fáza 1: Inventarizačná, analytická a prognostická časť tvorby PHRSR

V tejto fáze PHRSR nadväzuje na kľúčové zameranie/vízie a na hlavný cieľ, na kľúčové výzvy, problémy, impulzy a na možné riešenia. PHRSR vo svojom obsahu poskytuje súbor analýz, zozbieraných zdrojov a informácií o obci Horné Hámre pre ďalšiu tvorbu a implementáciu stratégie. Pri realizácii analytickej časti bola využitá SWOT analýza doplnená o údaje, ktoré sú relevantné pre tvorbu samotného dokumentu PHRSR.

Jednotlivé analýzy obsahujú socioekonomické analýzy, územno-technické analýzy, prírodno-environmentálne analýzy zamerané na analýzu prírodného prostredia a inštitucionálno-organizačné analýzy. Na základe parciálnych analýz v tejto uvedenej štruktúre mohla obec Horné Hámre identifikovať hlavné faktory a disparity rozvoja v území. V rámci SWOT analýzy obec zadefinovala strategické smerovanie, priority a ciele PHRSR na roky 2023 – 2028.

Fáza 2: Strategická časť: Definovanie strategického smerovania, priorít a strategických cieľov PHRSR

Primárne analýzy o doterajšom vývoji a stave obci Horné Hámre predstavujú koncentrovaný zdroj informácií pre prioritné oblasti rozvoja obce, z ktorých vyplývajú opatrenia a následné aktivity predložené pre riešenie jednotlivých problémových oblastí rozvoja. Podrobný plán konkrétnych aktivít je obsiahnutý v akčnom pláne. Jednotlivé akčné plány a projektové návrhy by mali napĺňať vízie obce. Sú spracované na úrovni činností, časovej a finančnej náročnosti. V rámci tohto kroku stratégie boli zosumarizované všetky výstupy PHRSR, ktoré boli predložené na participatívne pripomienkovanie obecnému zastupiteľstvu obce Horné Hámre. Navrhované zmeny boli doplnené a implementované do stratégie PHRSR.

Fáza 3: Programová časť: Návrh vlastnej stratégie- strategického prístupu, postupu a nástrojov na naplnenie vízie, hlavného cieľa, priorít a systému cieľov

V tejto fáze pre PHRSR bol identifikovaný prístup, postup a nástroje (opatrenia, aktivity, programy a projekty) v časovej následnosti a v priestorovej súvislosti pre realizovanie jednotlivých krokov stratégie. V tejto fáze obec Horné Hámre navrhla vlastnú stratégiu, ktorá dosiahne naplnenie celého systému počnúc víziou až po systém cieľov PHRSR. Obec sa rozhodla presadzovať integrovaný prístup a zameriavať sa na inovačne orientované Smart stratégie rozvoja, ktoré poskytujú integrujúce tvrdé infraštruktúrne riešenia s mäkkými organizačnými, inštitucionálnymi a sociálnymi inováciami, ktoré využívajú najnovšie poznatky zo sociálnych, prírodných a technických vied a najmodernejšie technológie pre efektívny a udržateľný rozvoj a zabezpečenie kvality života obyvateľov a kvality podnikateľského prostredia. Implementácia Smart stratégie rozvoja nie je o zvyšovaní výdavkov, ale o efektívnejšom využívaní finančných zdrojov, ktoré obci majú priniesť úsporu v strednodobom a dlhodobom horizonte.

Fáza 4: Realizačná časť- Návrh vlastnej stratégie – strategického prístupu, postupu a nástrojov na dosiahnutie vízie a cieľov

V tejto fáze PHRSR je zamerané na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov.

Fáza 5: Implementačná časť: Nastavenie implementácie, financovania, monitorovania a vyhodnocovania PHRSR

V tejto fáze obec Horné Hámre vypracovala podrobný plán implementácie stratégie, ktorá je obsiahnutá v PHRSR. Definuje harmonogram implementácie stratégie a v jeho rámci aj konkrétne úlohy pre implementáciu navrhovaných nástrojov vrátane subjektov zodpovedných za splnenie a určenie výstupov realizácie týchto úloh, ktorý je reprezentovaný akčným plánom implementácie. V rámci PHRSR je zabezpečený systém monitorovania a transparentného hodnotenia, čiže napĺňania cieľov stratégie a taktiež plán využitia zdrojov vrátane zostaveného finančného plánu implementácie stratégie. Obsahom PHRSR sa stali konkrétne činnosti a úlohy, ku každej činnosti a úlohe sú priradení partneri zodpovední za ich vykonanie a dôraz bol kladený aj na časový systém rozpočtového programovania územnej samosprávy.

Finančné zabezpečenie

V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona 309/2014 Z. z., o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, sa financovanie regionálneho rozvoja realizuje na troch úrovniach: na mikroregionálnej úrovni je možné rozvojové aktivity financovať jedine združovaním zdrojov nižšej úrovne, čiže obcí. Samosprávy nemajú spoločný zdroj financovania. V súčasnej situácii je možné rozvojové aktivity financovať a to buď z rozpočtov jednotlivých obcí v prípade individuálnych projektov alebo združením financií viacerých obcí v prípade spoločných projektov. V prípade financovania projektov majúúcich význam v kontexte priorit celého kraja zohráva významnú úlohu Banskobystrický samosprávny kraj a financovanie inštitúcií v jeho zriaďovateľskej kompetencii. Ďalšími doplnkovými zdrojmi, ktoré možno definovať na úrovni jednotlivých aktivít sú predovšetkým štrukturálne fondy EÚ. Ich využitie v rámci jednotlivých aktivít je možné stanoviť len indikatívne bez určenia výšky požadovanej podpory s cieľom prispieť ku koordinácii realizácie rozvojových aktivít.

- Pri zostavovaní finančného plánu a zaisťovaní finančnej podpory je potrebné zamerať sa na tie opatrenia, ktoré sú nedostatočne podporované zo štátneho rozpočtu, alebo nie sú podporované vôbec.
- Pri zabezpečovaní základných potrieb občanov postupuje samospráva podľa zákona číslo 369/1990 Z. z. O obecnom zriadení a v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov.
- Na plnenie svojich úloh má obec okrem finančných prostriedkov poukázaných od štátu v rámci delimitácie k dispozícii nasledovné financie: príjmy z miestnych daní a poplatkov ako aj zdroje zo Štrukturálnych fondov EÚ.

Monitorovanie a vyhodnocovanie PHRSR

V rámci monitorovania sa budú identifikovať možné riziká a navrhovať opatrenia na ich zníženie. V procese monitoringu sa odporúča podľa Metodiky tvorby PHRSR verzie

1.0.3, ktorú vypracoval Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu vytvorí monitorovací výbor. Monitorovací výbor bude tvoriť zvolená komisia životného prostredia, výstavby, územného plánovania, dopravy a služieb obce Horné Hámre. Členovia komisie budú zodpovedať za plnenie priorít a cieľov PHRSR.

V systéme hodnotenia sa bude vypracovávať monitorovacia správa o realizácii priorít a cieľov PHRSR, ktorá bude hovoriť o úspešnosti plnenia priorít a cieľov. V rámci implementácie stratégie v rámci tejto aktivity bude potrebné vypracovávať aj finančný plán využitia zdrojov a finančný plán implementácie stratégie PHRSR. Finančný plán implementácie stratégie identifikuje finančné objemy, grantové, revolvingové, investičné, neinvestičné zdroje a spôsoby financovania projektov (vlastné zdroje, pôžičky, verejné financie, súkromné zdroje, grantové schémy a pod.)

Fáza 6: Prerokovanie a schvaľovanie PHRSR

Integrálnou súčasťou tejto fázy je prerokovanie a schvaľovanie PHRSR dotknutou verejnosťou a dotknutými orgánmi. V návrhu postupu a v harmonograme participatívnej tvorby a schvaľovania PHRSR je treba integrovať procesy strategického environmentálneho hodnotenia. Na základe preloženia Oznámenia o strategickom dokumente príslušný orgán stanoví rozsah hodnotenia podľa zákona č 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Takto spracovaný a schválený PHRSR obecným zastupiteľstvom je predložený príslušnému VÚC.

PHRSR sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

ČASŤ A

1. AUDIT ÚZEMIA

Pre spracovanie PHRSR obce Horné Hámre je dôležité poznať vonkajšie a vnútorné prostredie. Z tohto dôvodu ďalšia časť sa zaoberá základnou socio-ekonomickou a fyzicko-geografickou charakteristikou. Tieto komplexné funkčné celky tvoria najvhodnejšie predpoklady pre krajinnoekologické plánovanie a potenciál pre využívanie územia. Analýza prírodnej zložky krajiny (primárnej krajinnej štruktúry) obsahuje viaceré kroky pre využiteľné analýzy a syntézy. Táto analýza obsahuje analýzu geologických a geomorfologických zložiek krajiny, analýzu ostatných prvkov (o vode, pôde, klíme a pod.). Analýza socioekonomickej charakteristiky obsahuje informácie o počte a pohlavnom zložení obyvateľstva, o veku obyvateľov, natalite, mortalite a o ostatných charakteristikách týkajúcich sa obyvateľstva v obci Horné Hámre. Všetky analýzy o študovanom území tvoria podklad pre krajinnoekologické a územné plánovanie obce. Z historickej štruktúry môžeme vidieť, že územie je dynamické a veľmi premenlivé a že sa dominantne prejavuje v kultúrnej a vo vidieckej krajine.

1.1 Základná charakteristika obce Horné Hámre a vymedzenie územia

1.1.1 Základné údaje o obci

- **Sídlo obecného úradu:** Obecný úrad Horné Hámre 45, 966 71 Horné Hámre
- **Telefón:** +421 903 628 860, 045/ 681 27 80
- **Mail:** starosta@hornehamre.sk; hhamre@hornehamre.sk
- **Web:** www.hornehamre.sk

Administratívne začlenenie:

- **Štát:** Slovensko
- **Kraj:** Banskobystrický
- **Okres:** Žarnovica
- **Región:** Tekov
- **IČO:** 00320641
- **DIČ:** 2021111400
- **Počet obyvateľov:** 662 (Stav k 31.12.2021)
- **Hustota:** 33,66 obyv. na km²
- **Rozloha:** 19,67 km² (1 967 ha)
- **Nadmorská výška obce:** 272 m n. m.
- **Súradnice:** 48°29'00" S 18°41'00" V
- **Prvá písomná zmienka o samostatnej obci pochádza z roku:** 1391
- **Starosta:** Ing. Milan Mokry

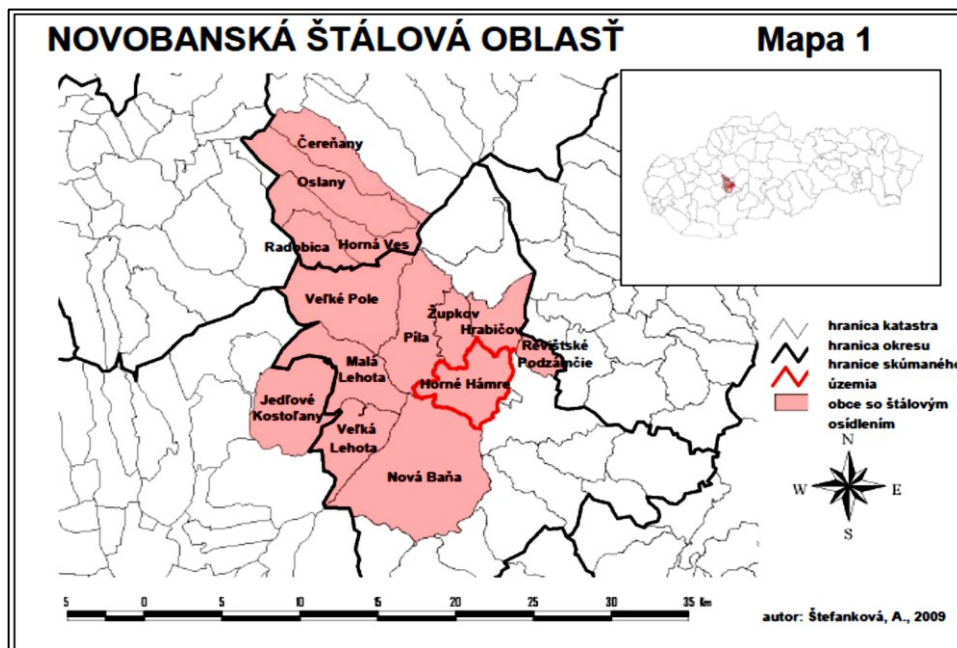
Obec Horné Hámre sa nachádza na 48° 29' zemepisnej šírky a 18° 41' východnej dĺžky v Banskobystrickom kraji, v okrese Žarnovica. Kataster obce má rozlohu 1967 ha., prevažná časť z toho pripadá na pôdu, záhrady, lúky, pasienky, cesty, vodné plochy, štátne lesy.

Obec Horné Hámre leží na styku Pohronského Inovca a Vtáčnika v doline Kľakovského potoka, 17 km SSV od Novej Bane. Chotár je zväčša odlesnený, hornatý a má zlomové línie s hlbokými údoliami, v ktorých tečú menšie horské bystriny a potôčky. Stred obce leží 272 m n. m., kataster 255 – 673 m n. m. Do Kľakovského potoka na Brode vteká potok Pílanický.

Do územia obce zasahuje Chránená krajinná oblasť Ponitrie s celkovou výmerou 37 665 ha., ktorá bola vyhlásená v roku 1985 a CHKO Štiavnické vrchy.

Významnou črtou obce Horné Hámre je to, že je priradovaná medzi obce s rozptýleným typom osídlenia. Kopaničiarske (štálové) osídlenie je jedným z osobitných prejavov socioekonomickej aktivity, podmienenej špecifickými prírodnými a historickými podmienkami. Vzniklo ako produkt historicky najmladšej kolonizačnej vlny na našom území a jeho genéza bola veľmi rôznorodá (HUBA, 1989). Obec Horné Hámre patrí do Novobanskej štálovej oblasti. (viď. Mapa 1).

Mapa 1 Kataster obce Horné Hámre- obec zarad'ujúca sa do Novobanskej štálovej oblasti

Autor: RNDr. Štefanková Anna (2022)

Rozptýlené osídlenie v tejto oblasti vzniklo prevažne v spojitosti s baníctvom, drevorubačstvom, uhliarstvom a pastierstvom.

Prví osadníci budovali hospodárske stavby a príbytky uprostred získaného pozemku (usadlosti), alebo na jeho okraji pri prístupovej ceste. Väčší dôraz kládli na hospodárske staviská, tie boli vždy rozmernejšie a výstavnejšie ako obytná časť. Žili v patriarchálnych veľkorodinách, tri-štyri generácie hospodárili spoločne. Až keď sa rodina značne rozrástla, došlo k deleniu majetku. V takomto prípade vedľa pôvodného domu vyrastali ďalšie, vytvára sa skupina domov s voľnou zhlukovou, alebo reťazovou zástavbou. Na svoje rozlíšenie mala každá usadlosť vlastný názov, ktorý dostala obyčajne po svojom majiteľovi, najčastejšie po jeho priezvisku.

Novobanská štálová oblasť sa rozprestiera na vrchovine pohorí Tríbeč, Pohronský Inovec a Vtáčnik. Zahrňuje obce medzi Novou Baňou, Zlatými Moravcami, Žarnovicou a Oslanmi až po Handlovú. Podľa väčšiny autorov tvorí túto oblasť 14 obcí (Nová Baňa, Veľká Lehota, Malá Lehota, Jedľové Kostolany, Veľké Pole, Píla, Župkov, Hrabičov, Horná Ves, Radobica, Oslany a Čereňany, Revištské Podzámčie), rozprestierajúcich sa od Novej Bane smerom na sever až severozápad zasahujúc pritom okresy Žarnovica, Zlaté Moravce a Prievidza na ploche 314 km². Každý z uvedených okresov sa nachádza v inom kraji.

1.1.2 História obce Horné Hámre

Územie stredného Pohronia bolo osídľované pozdĺž toku Hrona z juhu smerom na sever. Prvý dôkaz osídlenia stredného Pohronia pochádza už z mladšej doby kamennej. V období eneolitu (viac ako 2000 rokov pred Kristom) obýval toto územie ľud kanelovanej keramiky, ktorého artefakty boli nájdené vo Zvolenskej kotlí v sídlíštnom a hrobovom náleze. Z tohto obdobia sú doložené napr. nálezy z lokalít mlynárov vrch v Novej Bani. Bohatšie archeologické nálezy zo stredného Pohronia poznáme z mladšej doby bronzovej a za ňou nasledujúcej prvej doby železnej-halštatu. Od tohto obdobia je osídlené stredné Pohronie až dodnes. Geografický reliéf stredného Slovenska poznačil aj historický vývoj. Sústava uzavretých horských kotlín a ťažko priechodných pohorí poznačili ekonomickú situáciu tu sídliaceho obyvateľstva, ktorá pravdepodobne existovala ešte pred začlenením tohto územia do uhorského štátu. Počas celého obdobia arpádovského Uhorska mala dôležitý význam cesta údolím Hrona, ktorá najkratším smerom spájala centrálnu oblasť uhorského štátu zo Zvolenom, sídlom komitátneho župana, ďalej Liptovom, Oravou a jej prostredníctvom aj s Poľskom. Zo strategického hľadiska mala táto cesta pre Uhorsko v 11. až v 14. storočí prioritný vojenský význam.

Z listiny datovanej z r. 1237 v tomto období už existovala cesta z Oslan cez Veľké Pole do Žarnovice. Pri ohraničovaní územia budúceho hradného panstva Revište roku 1228 sa spomína územie Revišťa ohraničené vodnými tokmi a to Kľakovským (v listine uvedeným ako Hrabičovským), Lukavickým a Revištským potokom. Vtedy služobníci Tekovského hradu Pavol, Víd a Dobruszlav so súhlasom uhorského panovníka Ondreja II. predali zem Revište a Belú ležiacu vedľa Hrona komesovi Leutschovi, synovi Boršovmu. V tejto listine sa spomína územie Hrabičova a aj Brod ako Brisnebrod. V údolí Kľakovského potoka sa usadili obyvatelia obyvatelia slovanského resp. slovenského pôvodu. Územie Kľakovského potoka už od prvej polovice 13. storočia patrilo do kráľovského majetku Revišťa.

Súčasná obec Horné Hámre sa toho času volala:

➤ v roku 1391 - Hámor.

Už v 15. storočí mal obec rozsiahle okolité lazy. Obyvatelia boli pôvodom drevorubači a uhliari, neskôr baníci a spracovatelia vyťaženej rudy z miestnych a iných baní.

V portálnych súpisoch Tekovskej stolice sa v roku 1616 spomínajú Horné Hámre a Dolné Hámre. V Horných Hámroch sa dodnes nachádzajú pozostatky mlyna, ktorý bol údajne postavený v roku 1601 a v tomto roku mala obec 68 domov. Mlyn slúžil na mletie obilia. V súčasnosti (2015) sa odhaduje vek mlyna, ktorý má údajne cca 414 rokov. Mlyny patrili za feudalizmu medzi najcharakteristickejšie a najrozšírenejšie výrobnotechnické zariadenia. Pri mlyne v obci Horné Hámre bola aj valcha, kde sa pomocou ťažkých kladív upravovalo súkno. Najznámejšou a poslednou rodinou v mlyne bola rodina Együdova.

V roku 18.4.1947 vznikol v mlyne požiar, nakoľko ho značne poškodil, táto rodina mlyn nanovo postavila. K zaujímavostiam patrí ešte i to, že prvá elektrina viedla práve z

mlyna. Jednosmerným elektrickým 220 voltovým prúdom sa dynamom z mlyna svietilo v 38 domácnostiach, v MNV, pošte, škole a kostole.

V súpisoch Tekovskej stolice sa za rok 1619 obec Horné Hámre spomína v destinácii panstva a hradu Šášov. Až v roku 1626 Horné Hámre nachádzame v majetku panstva Revište. Podrobnejšie písomné údaje sú známe z portálneho súpisu Horného okresu z roku 1656, keď v Horných Hámroch žilo 16 sedliakov a 18 želiarov.

V roku 1673 bola v Horných Hámroch ubytovaná jedna stotina z chorvátskeho (cisárskeho) vojska pod vedením Pavla Romana, obec musela zabezpečiť stravu a nocovanie. V období povstania vyhotovila roku 1685 komora súpis. V Horných Hámroch žilo 49 sedliakov, ktorí hospodárili na 8 a 1/8 sedliackej usadlosti, mali spolu 118 synov, 90 dcér, chovali 28 koní, 117 kusov záprahového dobytká, 153 kráv, 175 kráv, 175 oviec, 129 ošípaných a mali 116 včelých úlov.

Z roku 1674 sa zachoval prvý súpis obyvateľov Kľakovskej doliny, Banská komora potrebovala poznať stav panstva, koľko má poddaných, aký majú majetok, aby im mohli vyrubiť daň. V Horných Hámroch v tom roku bol richtárom Juraj Krečmár. V obci spolu hospodárilo 39 sedliakov na 6 a 7/8 sedliackej usadlosti. V častiach obce Horné Hámre-Kostrý vrch /dnes Kostivrch žili 4 sedliaci, spolu mali polovicu sedliackej usadlosti. Nepokojné časy 17. storočia, najmä stavovské povstanie Imricha Tökolyho, ktorého vojská tiahli stredným Pohroním, vplývali i na obyvateľstvo Kľakovskej doliny. Úradné listiny v 17. storočí boli opatrené pečaťou-razidlom. Obec údajne používala razidlo s vyobrazením sv. Martina. Žiaľ podrobnejšie údaje sa nezachovali. Dnešný znak bol navrhnutý len v roku 2004, v ktorom jednotlivé symboly vyjadrujú našu históriu od čias založenia obce. Kladivo (hamor) z ktorého pochádza i názov obce, bol nástroj používaný pri úprave a rozbíjaní rudy, mlynské koleso je symbolom mechanického pohonu kladiva a tiež i mlynov na rudu, štyri modré vlny sú vody našich bystrín a potoka, ktorý preteká obcou, poháňal kolesá a spájal 4 obce a osady našej farnosti- Hrabíčov, Župkov, Horné Hámre, Žarnovickú Hutu, tri vrchy vln majú pripomenúť každému, že Tatry sú naše a my občania Horných Hámrov sme Slováci.

V roku 1715 patrili obce Kľakovskej doliny pod Horné Hámre. Rozhodnutím ministra financií z 19. septembra 1865 bolo zrušené panstvo Šášov a bolo spravované z revíštskeho panstva. Koncom 17. storočia sa spomínajú píly na Píle; z roku 1715 sú zaznamenané tri píly v Horných Hámroch, jedna píla na Veľkom Poli. Drevo slúžilo potrebám baní a hút.

Varenie piva patrilo obyčajne do sféry zemepanských záujmov. Pivovary neboli majetkom jednotlivca, ale obce ako spoločenstva. Roku 1715 boli pivovary na okolí, a to v Bzenici, Horných Hámroch a na Píle.

V roku 1720 mala obec už 4 mlyny na obilie a i na rudu, 17 remeselníkov, 3 obchodníkov a 2 baníkov.

V tomto období obec dostala nové pomenovanie:

➤ **v roku 1773 - Hornie Hámry;**

V roku 1828 mala obec už 83 domov a 569 obyvateľov. Pôvodné pomenovanie obce prešlo viacerými zmenami. Najstaršie doložený písomný údaj o existencii obce pochádza z roku 1931.

V roku 1851 bola zriadená prvá pravidelná poštová doprava, ktorá premávala na trase Vráble-Zlaté Moravce- Nová Baňa-Horné Hámre-Župkov- Hrabíčov.

V roku 1871 boli majetky a lesy odčlenené od správy hlavného komornegrófskeho úradu v Banskej Štiavnici a pričlenené k riaditeľstvu do Banskej Bystrice a pod Lesný úrad Žarnovica pripadlo panstvo Revište ako jeho hospodárske oddelenie. Komorné panstvo Revište od 28. februára 1871 zaniklo.

Koncom 18.storočia vzniklo a zároveň patrilo obci 9 osád a to:

- Čierťaz - v r. 1828 mal 21 domov a 150 obyvateľov
- Frtálov vrch - v r. 1828 mal 12 domov a 87 obyvateľov
- Hrabíčov - v r. 1828 mal 306 obyvateľov
- Jančokovci - v r. 1828 mal 7 domov a 55 obyvateľov
- Kostivrch - v r. 1828 mal 46 domov a 323 obyvateľov
- Pajer - v r. 1828 mal 8 domov a 51 obyvateľov
- Pecno - v r. 1828 mal 23 domov a 162 obyvateľov
- Župkov - v r. 1828 mal 216 obyvateľov
- Žarnovická Huta - v r. 1828 mal 360 obyvateľov
- Uramovci- nezachovali sa údaje o počte obyvateľov.

Staré a inojazyčné pomenovanie obec mala:

- v roku 1905 - Felsőhámor (predtým Felso-Hámor);
- v roku 1918 - Hornie Hámry (nemecky Oberhammer) Horno-Hámorský, Hámorský;

Obcou prechádzala od roku 1926 lesná železnica. Medzi najvýznamnejšie doliny, ktorými tiež prechádzali vetvy trate lesnej železnice, patria doliny Kľakovská a Pokutská. Najväčšie sklady sa nachádzali v častiach: Brod (v súčasnosti sa tam nachádza lesná škôlka), v časti Pílka pod Novým Kľakom, Vicianka, Boháčka, Megová, Pokuty a Pavlova lúčka. Drevo sa sťahovalo k lesným skladom na spracovanie v bývalom závode Preglejka-Žarnovica. Lesná železnica a preprava dreva časom postupne zanikla.

Pôvodné pomenovanie obce prešlo viacerými zmenami. Najstaršie doložený písomný údaj o existencii obce pochádza z roku 1931. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia sa začala plánovaná a bezohľadná maďarizácia Slovenska. Pomadžarčovali sa mená, názvy obcí a čo bolo najhoršie, začalo sa i maďarsky vyučovať. Taktiež sa zavádzal prísny režim a uhorský poriadok. Prísne poriadky boli vnesené i do zákonov a predpisov a tak sa stalo, že aj naša obec si musela rozhodnutia richtárov a obecnej rady zapisovať a to pravdaže po maďarsky. Maďarské obvodní notári viedli schôdze obecného zastupiteľstva, diktovali a písali zápisnice. Slovenskí richtár a obecná rada pomaly, ale isto museli odsúhlasiť všetko, čo im bolo prikázané od okresného hlavného slúžneho. Vďaka prísny poriadkom museli porady zapisovať richtári podrobne, čím sa nám zachovali presné údaje o živote v obci až dodnes. Notársky úrad bol zrušený, obec bola pričlenená k Žarnovici v roku 1939.

Názvy miestnych častí obce boli pomadžarčené takto:

- Kostivrch-Csontos tanya (kostrnatá usadlosť)
- Pajer- Pajer irtvány (Pajerovo rúbanisko)
- Majsniarovo-Maiszniar tanya (Majsniarovská usadlosť)

V roku 1948 sa obec prvýkrát začína volať:

➤ 1948 - Horné Hámre

Centrum obce leží pozdĺž potoka a cesty, kde sú postavené aj rodinné domy. Ďalšie domy sú roztrúsené po viac-menej vzdialených lazoch a osadách, z ktorých tie najväčšie sú: Kostivrch, Majer, Horný a Dolný Pajer, Oslanovci, Lipie, Morasdolina, Jančokovci, Cvangovci, Prostrenovci, Podskalkovci, Húšťavka, Rovne, Biely vrch, Majsniarovo, Lešniakovci, Beňov vrch, Marušková dolina, Smelý vrch, Pukovci, Vodňakovci, Šteflovo, Katrenovci, Kost'ovci a iné.

História o školách v obci Horné Hámre

V roku 1820 sa v obci Horné Hámre sa nachádzala základná škola. Kedy presne bola postavená niet záznamov. Pôvodne pozostávala len z jednej miestnosti, ktorá bola bytom aj učebňou. Prvý zápis žiakov je známy z roku 1820. Prvým učiteľom v obci bol Ján Agrigola. Hlavným zamestnaním bol však obuvník, organista, zvonár a obecný pisár. Do roku 1846 na školskej pôde účinkoval Michal Skladáni. Celých 47 rokov do roku 1893 bol učiteľom a organistom Anton Špác. On vyučoval posledný po slovensky. Taktiež prispieval do časopisov, v ktorých opísal i tradičný svätoštetfánsky jarmok v Horných Hámroch, kde si gazdovia dojednávali paholkov a slúžky pre budúci rok. Jeho nástupca Rafael Štrbík zomrel v roku 1893 na otravu krvi. Do roku 1934 učil a organoval Imrich Lelkeš, známy ľudovovýchovný pracovník. Do 4. apríla 1936 účinkoval na škole nekvalifikovaný učiteľ-organista Jozef Hladík. 1. septembra 1936 nastúpil Jozef Beránek. Počas jeho prezenčnej vojenskej služby ho zastupoval Ján Daniel, ktorý v bojoch SNP padol. Školským rokom 1942–1943 splynula Erárna škola s Obecnou ľudovou školou a dostala názov Rímskokatolícka ľudová škola. Bola troj-triedna v jednej miestnosti. Školským rokom 1946 – 1947 škola pri kostole zanikla. Obecná ľudová škola bola postavená nákladom obce v roku 1911. V tejto škole učili Karol Balla, Ján Martinka, Magda Čulíková, Kazimír Janoška, Magda Maťašovská, Juraj Soukup, Jaroslav Štepán, Václav Loula, Ján Daniel, Jozef Zábojník, Jozef Záhorský, Július Mikuláš, Emília Borovská, Adela Sokolíková, Ján Zaťko, Irena Viťazkova, Komorovská a Editka Kaššovicová, ktorá obec svojimi malbami zobrazovala i na svojich plátnach. Od februára 1943 do roku 1947 sa učilo aj v miestnosti bývalej pošty (terajšej bytovky). Na Kostivrchu bola tiež postavená škola, ktorú postavilo 16 rodín. V škole najprv učil Štefan Prokopovský. Učil striedavo i po domoch.

V roku 1873 škola zhorela, ktorú síce postavili znovu. Štyri roky učil v nej Duda, občan z Voznice a tri roky Erenc. Ďalej v rokoch 1880 – 1883 učil v nej Ružička, krajčír z Novej Bane. V rokoch 1883–1890 v nej učil Pažitka, hospodár zo Žarnovice, neskôr Juraj Horný v rokoch 1890–1907 a Ján Latta v rokoch 1907–1916. Vtedy sa vyučovalo 3 až 4 mesiace v zime. Terajšia škola na Kosti vrchu je z roku 1927. Vystriedalo sa v nej 18 učiteľov, no dňa 30.6. 1974 bola celkom zrušená. Posledným riaditeľom bol Imrich Korgo.

Ostatné zaujímavosti o obci

V roku 1946 zriadil pri MNV v záhrade na ploche učiteľ Jozef Beránek ovocnú škôlku. Pestovali sa v nej stromky, podpníky a bobuľovité ovocie.

Jednou z najstarších budov bol obecný hostinec (terajšia budova Jednoty). Do roku 1912 slúžil ako obecný dom. Naproti stála budova bývalého poštového úradu, ktorá slúžila od roku 1892.

O existencii ružového raja na Brode.

K zaujímavostiam obce patrí i skutočnosť o existencii ružového raja. V obci Horné Hámre na mieste, ktoré sa dnes volá Brod pôsobil od roku 1859 pestovateľ, neskôr svetový šľachtiteľ ruží a drevín Rudolf Jozef Geschwind (1829 – 1910). Pôsobil od roku 1859. Na Brode (známa križovatka do Kľakovskej doliny s opustenou horárňou) bola miestom ružového raja, kde bola aj vyšlachtená ruža (Erinnerung an Brod- spomienky na Brod), ktorá sa ešte i dnes ponúka na šľachtenie do našich záhrad. Na Brode napísal aj svoje pionierske dielo „Hybridizácia lesných drevín“. Zhrnul v ňom skúsenosti s krížením duba letného s dubom zimným a vizionársky vyjadril názor, že je možné pestovať dreviny s novými a vhodnejšími vlastnosťami. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí veľká encyklopédia o Hybridizácii ruží vydaná v roku 1863 vo Viedni s tretím vydaním v roku

1997 v New Yorku. Šľachtiteľ vypestoval celkom 707 ruží, podľa jeho záznamov išlo prevažne o kričkové ruže. No dnes už rozoznávame len 138 ruží, ale v roku 2000 prijali jeho najznámejšiu ružu „Pozdrav z Teplic“ do Svetovej siene slávy ruží v Montreali, kde bolo prijatých len 14 ruží. Rudolf Geschwind je pre všetkých rozáristov na celom svete významnou ikonou, dozrel najvyšší čas využiť potenciál tejto osobnosti pôsojacej na Slovensku pre významné atrakcie Slovenska. Viaceré jeho výpestky dnes môžu záujemcovia vidieť v krásnom rozáriu Baden pri Viedni, ale aj v arboréte Borová hora vo Zvolene – pôvodne ako súčasť najväčšieho kúpeľného parku v bývalom Československu pri kúpeľoch Sliač, kde sa zakladal cestovný ruch na Slovensku, keďže tam vybudovali prvý slovenský hotel.

1.1.3 Členstvo obce Horné Hámre v združenia a ostatné kluby, spoločnosti a zariadenia

Obec Horné Hámre je členom v niekoľkých združeniach: ZMOS, ZMO Žiarsky región, Mikroregión Nová Baňa, Mikroregión Kľakovská dolina, členom Združenia obcí Kľakovej doliny, členom Oblastnej organizácie cestovného ruchu GRON, ktorá má sídlo v Novej Bani. V samostatnej obci pôsobí Futbalový klub TJ Klas Horné Hámre a Dobrovoľný hasičský zbor. Pravidelné stretnutia v obci organizuje aj Jednota dôchodcov. V obci pôsobí nezisková organizácia Stefani, ktorá zastrešuje projekt pod názvom „Pekný les“. V obci pôsobí ďalej Pozemkové spoločenstvo Horné Hámre, ktoré je v plnom rozsahu nástupníckou spoločnosťou po Urbárskej a pasienkovej spoločnosti Horné Hámre, ktorá doteraz pôsobila ako spoločnosť bez právnej subjektivity. V obci pôsobí aj združenie pod názvom „Alej ktorá spája“. Obec Horné Hámre má zriadený a registrovaný aj vlastný Sociálny podnik s. r. o., r.s.p. so 100-percentnou majetkovou účasťou obce Horné Hámre. Jej konateľom a koordinátorom je starosta obce Ing. Milan Mokrý. Spoločnosť bola založená dňa 14.6.2022 za účelom efektívneho a hospodárskeho poskytovania služieb občanom Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov, Kľak a občanom, samosprávam a organizáciám.

1.2 Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie

Obec v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (ďalej len „*Stavebný zákon*“) v znení neskorších predpisov má Územný plán obce. Obec okrem tohto rozvojového dokumentu sa rozhodla zaobstarať a aktualizovať aj nový rozvojový dokument PHRSR, ktorý bude akceptovať dokumenty vyššieho stupňa a bude kvalitným dokumentom pre obec a to na obdobie rokov 2023 – 2028. Súčasný napĺňanie cieľov a požiadaviek v programovom rozvojovom dokumente PHRSR obce Horné Hámre je v súlade s cieľmi uloženými aj v územnoplánovacej dokumentácii VÚC.

1.3 Súčasná krajinná štruktúra

Súčasná krajinná štruktúra odráža súčasné využitie územia v katastrálnom území. Predstavuje základný analytický materiál pre hodnotenie prírodných zdrojov, na základe ktorých je možné identifikovať jednotlivé využívané plochy, predovšetkým na hospodárske aktivity, ktoré výrazne ovplyvňujú dané územie. Na základe zastúpenia a plošnej rozlohy jednotlivých prvkov krajinej štruktúry možno hodnotiť súčasný stav premeny územia (ľudského ovplyvnenia územia). Tieto informácie o súčasnej krajinej štruktúre budú platné dovtedy, kým nenastanú výrazné zmeny. Využitie krajiny katastra skúmanej obce v roku 2022 dokumentuje Tabuľka 1 a príloha A1.

Tabuľka 1 Využitie katastra obce Horné Hámre v roku 2022

Kód krajinného prvku	Rozloha v ha	% z územia
111	911,98	45,79
112	31,79	1,60
113	262,23	13,17
121	1,99	0,10
122	6,84	0,34
123	0,12	0,01
124	0,63	0,03
125	17,77	0,89
131	14,62	0,73
132	0,52	0,03
141	28,14	1,41
142	2,19	0,11
151	5,57	0,28
152	6,10	0,31
211	86,95	4,37
212	17,93	0,90
213	17,27	0,87
221	152,99	7,68
222	52,99	2,66
223	70,91	3,56
230	26,56	1,33
310	34,81	1,75
320	21,78	1,09
331	4,81	0,24
332	17,04	0,86
340	40,21	2,02
350	50,13	2,52
360	38,96	1,96
410	1,91	0,10
420	0,26	0,01
610	20,59	1,03
621	17,46	0,88
622	0,87	0,04
630	6,32	0,32
641	0,11	0,01
642	1,78	0,09
650	1,86	0,09
661	0,92	0,05
662	1,14	0,06
670	1,18	0,06
680	1,24	0,06
690	0,74	0,04
710	1,19	0,06
720	2,02	0,10
730	0,94	0,05
740	0,06	0,00
810	6,06	0,30
830	0,98	0,05
	1991,46	100,00

Autor. Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2022).

Pri hodnotení súčasnej krajinej štruktúry sa v tomto prípade súčasná krajinná štruktúra stáva druhotnou, je výsledkom vplyvu hospodárskej činnosti človeka na prírodné zložky, tvoriace prvotnú krajinnú štruktúru. Spresnenie mapovacej techniky, väčšia mierka máp

využitie ortofotomáp sa prejavilo aj vo vyčlenení a v počte prvkov využitia krajiny, napr. v roku 2022 bolo vyčlenených 54 prvkov krajinskej štruktúry.

Veľkosť jednotlivých krajinných zložiek, ktoré dokumentuje Tabuľka 1, ktorá vychádza z prepočtu tabuľky k polygónovej vrstve druhej krajinskej štruktúry, vyhotovenej v programe ARC VIEW 3. 1. Druhotná krajinná štruktúra z roku 2022 bola vyhotovená na základe ortofoto snímok z roku 2022 korigovaných prostredníctvom terénneho výskumu.

Skupina prvkov lesnej a nelesnej drevinnej vegetácie dosahuje v roku 2022 rozlohu 1 290,49 ha čo je 64,8 % z celkovej rozlohy územia. Táto oblasť zaberá na území výrazne najväčšiu plochu. Predstavuje typ krajiny s prvoradou lesoochranárskou funkciou, v ktorej sa výrazne koncentrujú prírodné vlastnosti. Tento komplex vlastností podmieňuje charakter a využitie lesa a to od hlavnej produkčnej až po rôzne ochranné, zdravotné a kultúrne. Pozitívnym prvkom je zlepšenie starostlivosti o lesné ekosystémy, regulovaná ťažba a vysádzanie nových porastov. Skupina prvkov lesnej a nelesnej vegetácie je najviac rozšírená na plochách v severozápadnej, západnej a severovýchodnej časti katastra a to hlavne v jednotlivých štáloch ako sú: Kostivrch, Prostrednovci, Cvangovci, Horný Pajer, Kajlovka, Katrenovci, Eržiakovci, Breziny, Biely vrch. Ďalším pozitívom je aj to, že v skúmanom území sa nachádza viacero lesných škôlok ako v časti Kostivrch a Brod. Špecifickou formáciou sú v týchto častiach areály na pestovanie sadeníc lesných a okrasných drevín spojené i s ich voľným predajom.

Skupina prvkov trvalých trávnatých porastov v súčasnej krajinskej štruktúre je druhou najväčšou skupinou, ktorá v roku 2022 predstavuje 425,6 ha čo je 24,03 %. Zníženie počtu trvalých trávnatých porastov skoro o polovicu rozlohy je zapríčinené postupným zarastaním pasienkov, z dôvodu ich nevyužívania v poľnohospodárstve, najmä v chove úžitkových zvierat. Trávne porasty v skúmanej oblasti patria medzi menej intenzívne využívanú poľnohospodársku pôdu. Len malá časť lúk sa dvakrát kosí; prevládajú lúky, na ktorých sa striedavo kosí a pasie. V povrchovinovom stupni sa lúky častejšie využívajú ako pasienky. Tento spôsob využívania má vplyv na fyziognómiu trávnych porastov, s čím súvisí aj uplatnenie neprodukčných funkcií; okrem pôdochranných, vodohospodárskych, biologických, sú to najmä rekreačné.

Forma maloplošného hospodárenia je prevažne pozostatkom súkromno-vlastníckych pomerov. Najväčší výskyt trvalých trávnatých porastov sa nachádza vo východnej a západnej časti katastra a to najmä v častiach štálov Katrenovci, Oslanovci, Húšťavka, Korimovci, Horný a Dolný Štefankovci. Mozaika drobných parciel polí a lúk v podhorskej krajine štálov obce Horné Hámre pôsobí veľmi atraktívne a esteticky, pretože je zosúladená s pôvodnými stavebnými prvkami sídiel. Práve v týchto častiach narastajú okrem výrobných a sídelných funkcií aj hodnoty rekreačnej funkcie (chalupárstvo).

Skupina prvkov poľnohospodárskych kultúr v roku 2022 zaberá 207,74 ha čo je približne 10,44 %.

Poľnohospodársku pôdu v roku 2022 tvoria hlavne maloplošné a úzkopásové polia, lokalizované prevažne po okraji intravilánu a na ne nadväzujúce veľkoblukové polia. Najviac poľnohospodárskej plochy nachádzame v osídlenej časti Brod, západne v katastri v častiach ako sú: Katrenovci, Korimovci, Kostivrch. Ovocné sady územia sú tvorené najmä maloplošnými sadmi jabloní, hrušiek a čerešní najviac ich zaznamenávame v osídlených častiach Kostivrch, Oslanovci, Vodnákovci, Fusatovci a Cvangovci a taktiež v centrálnej časti obce, ktorá je najviac osídlená.

Skupina prvkov podložja a substrátu v roku 2022 zaberajúca 2,17 ha čo je približne 10,44 % je jednou z najmenších plošných skupín prvkov. Tvoria ju odkryvy podložja, prirodzené skalné útvary a kameňolomy. Kameňolom sa nachádza v severnej časti katastra a to v časti Brod. V súčasnosti je nevyužívaný.

V roku 2022 skupinu sídelných prvkov tvorí 43,07 ha čo je približne 2,49%, pričom na samoty a rozptýlené osídlenie pripadalo 18,33 ha, čo je 0,92 % z celkovej rozlohy intravilánu. Rozloha tejto skupiny prvkov sa za posledných štyridsať rokov menila len minimálne. Táto situácia sa v súčasnosti mení, pretože tieto oblasti začínajú intenzívne využívať chalupári, ktorí začínajú s obnovou pôvodne zachovaných domčekov.

Skupina technických prvkov v roku 2022 tvorí 4,21 ha čo je približne 0,21 %, je prezentovaná hlavne poľnohospodárskymi objektmi a to hlavne farmami a hospodárskymi dvormi. Najvýznamnejšími štálovými osídleniami sú tie, kde výrazne rozmáhajú rozsiahle farmy a hospodárenie.

V týchto oblastiach sa rozmáha agroturistika. Tento typ využitia krajiny a jeho formovanie podmieňuje narastanie potreby relaxácie človeka mimo pretechnizovaného mestského prostredia. Tieto sídla v našej klasifikácii predstavujú areály, predovšetkým s funkciou zabezpečiť rekreačné aktivity počas víkendových a dlhodobých pobytov. Hlavne v častiach Prostrednovci a na Húšťavke sa presadzuje prírodný charakter prostredia v súlade so zachovaním jeho autoregulačných schopností. Tieto areály predstavujú podľa časového faktora využívania krajiny, typu rekreačných aktivít a spôsobu organizácie bázu zabezpečujúcu uplatnenie letných i zimných rekreačných činností. Intenzívne sa v týchto oblastiach poskytujú relaxačné, rekreačné služby, zabezpečujú zariadenia detských letných táborov a areálov na jazdenie na koňoch s jazdeckými kurzmi.

Výsledná mapa súčasnej krajinnej štruktúry (Príloha A1) monitoruje aktuálne podklady o priestorovom rozmiestnení a lokalizácii významných krajinných prvkov. Z takýchto vstupných údajov je možné realizovať podrobné mapovanie ekologicky významných krajinných prvkov, resp. ekologicky cenných biotopov, tieto skupiny krajinných prvkov môžeme detailnejšie analyzovať, môžeme ich podrobnejšie rozčleniť na jednotlivé krajinné prvky tak, aby sme mali možnosť lepšie posudzovať ich kvalitu, prirodzenosť. Štúdiom súčasnej krajinnej štruktúry môžeme z ekologického hľadiska získavať podklady pre detailnejšie analýzy, hlavne biotickej zložky a hospodárskeho využitia územia, ako aj ekologickej optimalizácie využitia krajiny v rámci biologického plánovania krajiny.

Areály v centrálnej časti (okolie vodných plôch a dopravných komunikácií) potrebujú riešenie priestorových vzťahov, najmä v zmysle izolácie od intenzívnych foriem využitia (orná pôda, dopravný koridor).

Druhotná krajinná štruktúra úzko súvisí a nadväzuje na hodnotenie potenciálu krajiny obce Horné Hámre, slúži ako podklad na vytvorenie návrhu environmentálneho plánovania manažmentu pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie v obci a taktiež pre identifikáciu krajinného potenciálu. Z ďalšieho významného hľadiska ako dôležitý podklad k cieľom a návrhom poslúžia aj výsledky z hodnotenia všetkých štálov. Pri hodnotení environmentálnych predpokladov som sa zamerala hlavne na pozitívne javy v hodnotenom území. V procese vývoja človeka prioritným determinantom je prírodné prostredie a jeho dostupnosť, infraštruktúra a vybavenosť obce službami. Územie obce Horné Hámre má optimálne predpoklady pre výraznejšie využívanie vlastných zdrojov a špecifických hodnôt v dvoch základných smeroch:

- využitie vlastných surovín vrátane odpadu pre rozvoj zamestnanosti a
- využitie vlastných prírodných a kultúrnych hodnôt pre rozvoj cestovného ruchu a rekreácie.

1.4 Analýza prírodných pomerov

Hodnotenie krajinného potenciálu v sebe zahŕňa spojitosť prírodného prostredia s antroposférou a umožňuje vytvárať pre človeka v danom území také činnosti, ktoré by uspokojovali jeho požiadavky a takým spôsobom, aby ich dopad bol na okolitú krajinu minimálny a z časového hľadiska trvalo udržateľný. Ide o správnu identifikáciu tak prírodného potenciálu, ktorý zahŕňa v sebe aj rekreačnú oblasť, ako aj kultúrneho potenciálu krajiny a jeho rozumné a dlhodobé využívanie v intenciách trvalo udržateľného rozvoja. Ochrana prírodných zdrojov zahŕňa ochranu vodných, pôdných a lesných zdrojov.

Novobanská štálová oblasť sa nachádza na vrchovine pohorí Tríbeč, Pohronský Inovec a Vtáčnik. Zahrňuje obce medzi Novou Baňou, Zlatými Moravcami, Žarnovicou a Oslanmi až po Handlovú (Hindický, 1992). Modelovým územím je obec Horné Hámre. Aj pre tento mikroregión bol vypracovaný Územný plán, ako súčasť okresu Žarnovica, ktorý je zahrnutý v Územnom pláne vyššieho územného celku Banskobystrického kraja. A práve prostredníctvom tohto materiálu, ale aj mnohých ďalších, môžeme prísť k hľadaniu a definovaniu nielen prírodného, ale aj kultúrneho potenciálu tohto zaujímavého regiónu.

Pri hľadaní prírodného potenciálu štálovej krajiny som sa preto zamerala nielen na prvky prírodného charakteru (Vodné zdroje, Pôdne zdroje, Lesy, Flóru a faunu) a druhotnú krajinnú štruktúru (Príloha A1), ktorá charakterizuje z rôznych období spôsoby využívania krajiny, ale najmä prvky rekreácie a cestovného ruchu, ktoré zosilňujú v súčasnosti dané prírodné podmienky a majú veľký význam v budúcom rozvoji územia štálovej krajiny. V tejto oblasti som sa zamerala hlavne na agroturistiku a cestovný ruch, rekreáciu a služby, ktoré s ňou súvisia, rekreačné aktivity a pod.

Pojem prírodný potenciál je v dnešnej dobe často zamieňaný s pojmom prírodného zdroja. Avšak prírodné zdroje sú len časťou prírodného potenciálu, ktorý je týmito zdrojmi tvorený spoločne s technikami, metódami a víziami ich využívania spoločnosťou. Prírodný zdroj nie je sám o sebe prírodným potenciálom, ale až v spojitosti s metódami jeho využívania, z časového, krajinárskeho a ochrannárskeho hľadiska trvalo udržateľnými, tvorí najväčšiu časť prírodného potenciálu, tzv. hmotné prírodné zdroje.

1.4.1 Geomorfologické pomery

Reliéf tohto územia predstavuje dvojrozmerný útvar – styčnú plochu pevného povrchu Zeme s atmosférou alebo hydrosférou. Je jedným z rozhodujúcich prirodzených diferenciačných faktorov. Zásadne ovplyvňuje horizontálny aj vertikálny tok látky a energie. Na vlastnosti reliéfu sa preto zákonite viažu vlastnosti ostatných zložiek krajiny. Ich interpretácia umožňuje poznať charakter a dynamiku súčasných i minulých v krajine prebiehajúcich procesov. Z tohto dôvodu nadobúda poznanie vlastností reliéfu zvláštny význam.

Skúmané územie v rámci Slovenska patrí ku karpatskej horskej sústave, viaže sa k dvom geologickým celkom: k Západným Karpatom, v ktorých rozlišujeme dve základné časti a to: staršiu – Vnútorne Karpaty a mladšiu – Vonkajšie Karpaty.

Súčasný reliéf územia Kľakovskej doliny sa nachádza v oblasti Vnútornej Karpát, kde prevažná časť územia z hľadiska geologického vývoja je výsledkom tektonického pôsobenia sopečných pohorí (Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec a Vtáčnik). Hlavná sopečná aktivita sa viaže na obdobie mladších treťohôr (pred 16,4 – 10,5 miliónov rokov).

V prvých štádiách vulkanizmu dominovali lávové prúdy, prieniky a explózie andezitového zloženia, zavŕšené vznikom mohutnej 6 km vysokej sopky-štiavnického stratovulkánu. Záver vulkanickej činnosti mal ryolitový charakter. Po dlhom období kľudu bola sopečná aktivita obnovená v štvrtohorách, pred 120 – 130 tisíc rokmi, explóziou vulkánu, počas tohto obdobia sa sformovala aj rieka Hron. Pohronský Inovec, ktorý tvorí hranicu Kľakovskej doliny bol jej eróznou činnosťou morfológicky oddelený od

Štiavnických vrchov. Celé územie Kľakovskej doliny je tvorené vulkanickými horninami, najmä pyroklastikami andezitov, v ktorých sa nachádzajú ostrovkovité pyroxenické andezity. V území obce Horné Hámre sa nenachádzajú žiadne hospodársky významné ložiská surovín.

Severnú časť územia tvorí hornatinový až vysočinový podhôľny reliéf (vrchol Vtáčnika). Ostatné územie možno charakterizovať ako planinu, ktorá je rozrezaná dolinami a eróznymi brázdami v údoliach vodných tokov. Najvyššia nadmorská výška je na Vtáčniku – 1346 m v severnom cípe územia. Najnižšia nadmorská výška je v údolí potoka Kľak na JV územia – 250 m.

Reliéf v území

Reliéf v obci Horné Hámre je výrazne členitý, pestrý a zaujímavý, čo dáva predpoklady pre rozvoj rekreácie a turizmu. Celé riešené územie leží v geomorfologickom celku Vtáčnik, oblasti Slovenské stredohorie. Zaujímavé územie je pomerne členitého charakteru s rozdielnou nadmorskou výškou a patrí do Slovenského stredohoria zloženého zo skupiny šiestich pohorí vo forme dvoch oblúkov oddelených Hronom a kotlinami vyúsťujúcimi do jeho údolia. Na pravej strane Hrona sú to Pohronský Inovec, Vtáčnik, Kremnické vrchy. Na ľavej strane: Štiavnické vrchy. Hlavné geomorfologické jednotky tohto okresu sú Vtáčnik, Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec (901 m.n.m.), ktorý sa rozprestiera medzi Tríbečom a Štiavnickými vrchmi a s nimi sa stýka v doline Hrona medzi Hronským Beňadikom Žarnovicou, na severovýchode sa končí Vtáčnikom, na juhozápade je ohraničený zlatomoravským výbežkom Podunajskej nížiny. Do okresu zo severu sem údolím Hrona zasahuje Žiarska kotlina. Členitosť terénu má svoj pôvod v činnosti vnútorných geologických síl. Ich pôsobením vznikli na povrchu veľké nerovnosti v podobe vyvýšení a depresí. Z hľadiska poľnohospodárstva sú dôležité iba tie oblasti v údoliach (orné pôdy) a niektoré odlesnené časti vrcholových plošín, kde sa nachádzajú najrozsiahlejšie horské lúky. Najvyšiu nadmorskú výšku v okrese má vrchol Vtáčnik (1345 m.n.m.) Najnižšie položené miesto je v katastrálnom území Psiare (185 m.n.m.) Najviac zastúpené sú územia s nadmorskou výškou 300 - 700 m.n.m. Údolie Hrona je vo výškach do 300 m.n.m. Oblasti s výškami viac ako 700 m.n.m. sú vrcholové časti Vtáčnika, Pohronského Inovca a Štiavnických vrchov.

1.4.2 Geologické pomery

Časť Tribeča v prezentovanom území je tvorená premenenými horninami prvohorného veku s príkrovom druhohorných kremencov a vápencov s dolomitmi. So sopečnou činnosťou v tejto skúmanej oblasti je viazaný vznik a výskyt rudných žíl obsahujúcich drahé kovy – zlato a striebro. Celá oblasť kľakovskej doliny sa zaraďuje medzi mladovulkanické pohoria. Formovanie krajiny tejto doliny úzko súvisí s konečným štádiom vývoja karpatskej geosynklinály. Neogénny vulkanizmus sa nazýva subsenkventným (následným) a jeho najmladšie čadičové výlevy vulkanizmom finálnym. V priebehu sopečnej činnosti sa tu vystriedali fázy ryolitového vulkanizmu s andezitovým a túto činnosť zavŕšili výlevy čadičov. V období pliocénu vznikali tektonické pohyby, kde sa začali tvoriť hlboké trhliny. Súčasťou andezitov, tvoriacu asi polovicu hmoty, sú stredne bázické plagioklasy. Údolie svahov Kľakovského potoka a potôčikov je vytvorené priepustnými tufmi. Pohorie Vtáčnik je rozdelené na štyri podcelky : Vysoký Vtáčnik, Nízky Vtáčnik, Župkovská bráza a Raj (viď. Príloha B). Prvé produkty vulkanizmu sú známe zo severných okrajov Vtáčnika, kam boli eolickou cestou pretransportované a uložené vo forme

ryolitových vulkanoklastík do sedimentov eggenburgu (kremenné pieskovce s vložkami tmavosivých ílov).

Bádenský vulkanizmus sa odohral v priestore poklesnutej medzikryhy, kde jeho centrá kopirovali okraje vtedajších elevácií. Po sfornovaní bádenského vulkanizmu sa aktivizovala poklesová tektonika, erózia a denudácia, čím sa vytvoril na území Vtáčnika veľmi členitý reliéf so zátokami a nehlbokými jazerami, v ktorých vznikali rašeliniská. V priebehu pokojnejšej sedimentácie sa v nich uložili nadložné íly. V nadloží z podnosarmatskej úhol'nej série a uložilo vulkanodentrické súvrstie (zlepenec, pieskovce), prímes materiálu čadičných vulkanizmov. Z ústredia chrbta vybiehajú krátke rázsochy, oddelené hlbokými dolinami. Starý zarovnaný reliéf, predstavujúci tzv. stredohorskú úroveň, bol v tejto oblasti veľmi rozrušený. Výrazné sú formy vytvorené paraglaciálnymi procesmi (kotly, stupne, skalné zruby a kužele).

1.4.3 Geotermálna energia

Oblasť je súčasťou vymedzenej hydrogeotermálnej oblasti stredoslovenských neovulkanitov – severozápadná časť. Predterciérne podložie je budované hronikom, a to v juhovýchodnej a severozápadnej časti územia triasovými karbonátmi a v strednej časti územia ipoltickou skupinou (melafýrová série - bridlice, pieskovce). V hlbšej stavbe, pod hronikom, ležia mezozoické horniny (trias-krieda) série Veľkého boku, resp. krížňanského príkrovu. Dominantnými morfotektonickými štruktúrami územia sú severná časť hodruško-štiavnickej hraste (mezozoický ostrov) a výrazná tektonicky rozčlenená žiarska depresia, zaberajúca hlavnú časť územia s hĺbkou predterciérneho podložia až 3500 m (čiastková depresia medzi Lovčou a Žiarom n/H).

Z geotermického hľadiska možno oblasť charakterizovať ako geotermicky vysoko aktívnu oblasť. Teploty v hĺbke 1000 m dosahujú 55-60 °C, hustota tepelného toku sa pohybuje od 80 do 100 mW/m² s charakteristickou hodnotou 95 mW/m². Značná časť predterciérneho podložia kotliny je charakterizovaná teplotami 100 °C a vyššími v hĺbke pod 2100 m a hlbšie. Najvyššie teploty sú v strednej časti kotliny v čiastkovej depresii medzi Lovčou a Žiarom n/H, kde v hĺbke 3400 až 3500 m je teplota okolo 130 °C. Od stredy smerom k okrajom kotliny teplota na predterciérnom podloží klesá, čo súvisí so zmenšovaním sa hĺbky predterciérneho podložia. Geotermálne vody v predmetnom území sú známe z prameňov i vrtov. Geotermálne vody v oblasti sa nachádzajú v predterciérnom podloží a sú viazané na triasové karbonáty (dolomity, vápence) hronika a série Veľkého boku, resp. krížňanského príkrovu. Rozloženie hydrogeotermálnych štruktúr sa kryje s rozšírením triasových karbonátov týchto tektonických jednotiek, ale aj s rozložením morfoštruktúr podložia, ktorými sú poklesávajúci svah hodruško-štiavnickej hraste a žiarska depresia. Triasové karbonáty hronika v predmetnom území budujú vrchné hydrogeotermálne štruktúry (vrchnú sklenoteplickú a vrchnú žiarsku štruktúru), kde v hĺbkach 200 m až 4100 m sú predpokladané geotermálne vody s rezervoárovou teplotou v rozsahu 20-150 °C. V prevažnej časti kotliny je v hĺbkach 2200 až 4100 m teplota 100-150 °C. Triasové karbonáty série Veľkého boku, resp. krížňanského príkrovu budujú spodné hydrogeotermálne štruktúry (spodnú sklenoteplickú a spodnú žiarsku štruktúru), kde v hĺbkach okolo 200 m až cca 5000 m sa uvažuje s geotermálnymi vodami s rezervoárovou teplotou v rozsahu 30-160 °C. Chemické zloženie geotermálnych vôd pravdepodobne reprezentuje Ca-Mg-SO₄, resp. Ca-Mg-SO₄-HCO₃ typ s mineralizáciou 2-4 g/l a obsahom CO₂, príp. H₂S. Prírodné množstvo geotermálnych vôd (prírodné zdroje) s teplotou vody 60 °C (sklenoteplická štruktúra) a 110 °C (žiarska štruktúra) predstavuje 65,3 l.s-1. Tomuto množstvu geotermálnych vôd odpovedá prognózne množstvo geotermálnej

energie prírodných zdrojov 22,296 MWt. Merný tepelno-energetický potenciál prírodného množstva geotermálnej vody pre triasové karbonáty hronika predstavuje 0,091-6,307 GJ/m² (priemerná hodnota 3,251 GJ/m²) a pre triasové karbonáty série Veľkého boku, resp. krížňanského príkrovu 0,329-3,658 GJ/m² (priemerná hodnota 2,357 GJ/m²). Geotermálne vody po ich tepelnom využití sú vodami odpadovými. Ich zneškodnenie je možné riedením, vypúšťaním do povrchových tokov a reinjektážou. Vhodným povrchovým tokom pre vypúšťanie geotermálnych vôd v skúmanom regióne je Hron (pre geotermálne vrty vo vzdialenosti 3-5 km od neho) (<http://www.enviro.gov.sk/servlets/page/868?>).

1.4.4 Pedologické pomery

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie faktory využívania a rozvoja územia obce. Vzhľadom k veľmi dlhému času jej obnovy je potrebné v maximálnej miere zohľadňovať jej prirodzené vlastnosti. Rozsah pôdneho fondu je obmedzený, a práve preto musím byť v plnom rozsahu racionálne využívaný.

Za priaznivých petrografických i terénnych podmienok sa v andezitoch tvoria stredne hlboké až hlboké pôdy majúce ráz normálnych až ťažších hĺn. V členitom teréne, dávajú len plytké pôdy s prímiesou úlomkov materskej horniny alebo na svahoch aj kamenisté pôdy.

Pôdna kvalita je závislá nielen od podnebia, ale je výrazne ovplyvňovaná podkladom a sklonom reliéfu. Výskyt pôdneho typu podzolov je v skúmanej oblasti ojedinelá. Prevalu majú v predmetnom území hlavne pôdy výnosné, hnedé, kde ich podkladom sú andezity a andezitové tufy. Hĺbka tohto pôdneho typu sa pohybuje v rozpätí 60 – 120 cm, na bázach svahov ojedinele aj hlbšie. Zvyšky týchto pôd sú piesočnato hlinité a hlinité, ojedinele ílovité. V pôde je dostatok vápnika a horčíka, taktiež obsahuje väčšie množstvo fyziologicky prístupnej vody. Nivné pôdy sa nachádzajú prevažne v dolnej časti Kľakovského potoka, sú úrodné, no bývajú často zamokrené. Na andezitových stráňach sa vyskytujú asi do 450 m n.m. na hlbokých hlinitých až ílovito-hlinitých sedimentoch rôzne oglejené, ilimerizované pôdy až pseudogleje.

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie produkčné faktory využívania územia. Negatívne faktory, ktoré ovplyvňujú pôdnu produkciu a jej environmentálne funkcie patria najmä zhutňovanie a acidifikácia pôd, neuvážené rekultivácie pôd, neúmerne meliorácie, nadmerná chemizácia, stále sa zvyšujúca erózia, zosuvy, divoké skládky a emisno-imisná kontaminácia pôd. Pôdu výrazne ovplyvňuje zavádzanie nových intenzívnych technológií pri pestovaní plodín, ktoré vedú k poškodeniu pôdnej štruktúry, zhutneniu pôdy, čo zoslabuje kultúrne rastliny a podporuje niektoré druhy burín, sťažená práca na svahovitých pozemkoch, zlé používanie oševných postupov a ťažkých mechanizmov.

Vonkajšími faktormi mechanickej degradácie pôd sú vietor a zrážky podporované typom reliéfu a antropogénnou činnosťou. Reliéf v riešenom území je prevažne hornatý, bez prejavu vodnej erózie. Erózia sa v menšom meradle môže prejavovať v blízkosti Kľakovského potoka, kde sú procesy zmývania a akumulácie intenzívnejšie.

Fluvizem

Patrí do skupiny nivných pôd. Tieto pôdy vznikali na mladých aluviálnych sedimentoch. Sú charakteristické procesom akumulácie humusu, ktorý je alebo bol rušený záplavami alebo akumuláciou v podmienkach so zvýšenou alebo periodicky zvýšenou hladinou podzemnej vody. Do tejto skupiny patrí fluvizem. Fluvizeme majú ochrcký nivný A – horizont a spravidla sa prejavujú aj náznaky glejového Gr – horizontu. Nachádzajú sa na recentných fluviálnych uloženinách. Hladina podzemnej vody, ktorá ovplyvňuje pôdotvorné procesy kolíše v závislosti od stavu vody v toku. V jarnom období je hladina bližšie k povrchu pôdy, prípadne je pôda zaplavená. Koncom leta i na jeseň môže byť v hĺbke až dva metre pod povrchom. Ak je pôda zaplavovaná, tak sa na povrchu usadzujú

sedimenty rôzneho zloženia. Fluvizeme majú rôznorodé vlastnosti a rozdielnu produkčnú schopnosť. Podľa charakteru aluviálneho náplavu môžu byť kyslé (v humídnejších oblastiach), neutrálne a alkalické, piesočnaté až ílovité, kremičité aj karbonátové. Obsah humusu je nízky, ale aj vysoký (najčastejšie 1,5 až 2,5 %) a často závisí od množstva vodou naplnených humifikovaných organických látok. Na vlastnosti fluvizemí vplýva najmä ich zrnitosť a obsah uhličitanov. Z charakteristiky vyplýva, že tieto pôdy sú buď veľmi úrodné, ale môžu byť aj málo úrodné. Pri zúrodňovaní fluvizemí treba v prvom rade upraviť nivný režim, reguláciou vodných tokov a prípadne i odvodnením. Aktuálne je aj prehĺbovanie ornice po poredchádzajúcom podryvaní, hĺbkové kyprenie (na ťažkých substrátoch), vápnenie (najmä kyslých pôd) a hnojenie organickými hnojivami. Ochrický horizont (Ao) je spravidla mladý, plytký, vyvinutý na silikátových a karbonátových materských horninách s mocnosťou do 10 cm, pod ktorým sa nachádza pevná hornina alebo horizont s mocnosťou do 25 cm s obsahom humusu menším ako 1 % na nespevnených sedimentoch. Tieto horizonty sú prítomné na mladých aluviálnych sedimentoch s iniciálnym pôdotvorným procesom (ochrický nivný horizont) (Zdroj: www.adroporadenstvo.sk).

Kambizem

Kambizem spolu s andozemou patrí do skupiny hnedých pôd. Majú kambický B - horizont, ktorý vznikol v procese hnednutia, alterácie, oxidického zvetrávania (fyzikálne a chemické premeny prvotných minerálov a tvorba ílových minerálov). Kambizem je charakteristická prítomnosťou kambického B - horizontu, ktorý sa nachádza pod ochrickým až melanickým A - horizontom. Pôdy tohto typu sú veľmi heterogénne, lebo sa nachádzajú na najrozličnejších materských horninách (vyvreté, metamorfované, sedimentárne) rôzneho mechanického (zrnitostného) zloženia. To podmieňuje ich druhovú a subtypovú pestrosť. V procese hnednutia dochádza k zafarbeniu horizontu hydrolízou uvoľnenými amorfnými oxidmi a hydroxidmi železa alebo železom v komplexných zlúčeninách - cheláty. K hnednutiu ďalej prispievajú aj procesy tvorby ílu. Vývoj kambizemí je doprevádzaný v závislosti od klími vyluhovaním a acidifikáciou. Kambizeme sú najrozšírenejším pôdnym typom v SR. Nachádzajú sa v rôznych nadmorských výškach, podľa čoho rozlišujeme kambizeme nižších polôh 300 - 600 m.n.n. Priemerná ročná teplota 6 - 9 °C, ročný úhrn zrážok 600 - 900 mm a kambizeme vyšších polôh nad 600 m.n.m., priemerná ročná teplota 4 - 7 °C, ročný úhrn zrážok 800 - 1200 mm. V nižších polohách je v dôsledku vyššej mineralizácie nižší obsah humusu 2 - 3 %, ale jeho kvalita je lepšia v porovnaní s vyššími polohami, kde obsah kolíše od 4 - 6 %. Rozdiely sú aj v hodnotách pH. V nižších polohách je slabo kyslé (neutrálne) a vo vyšších polohách kyslé - extrémne. Celková sorpčná kapacita je taktiež rozdielna a závisí hlavne od zrnitostného zloženia. Nasýtenosť sorpčného komplexu je nízka od 30 - 50 % (vyššie hodnoty platia pre kambizeme nižších polôh.) Úrodnosť kambizemí je rôzna, znižuje sa od nižších polôh do horských oblastí a od hlbokých (bezskeletnatých) k plytkým (skeletnatým) pôdam. Väčšina kambizemí sa nachádza vo svahovitých plochách, preto sú ohrozené eróziou. Dôležité je preto správne využívanie a obrábanie pôd (orba vo vrstevniciach, trvalé trávne porasty a i.). Kyslé kambizeme treba systematicky vápniť a chudobné na organické látky výdatne hnojiť organickými hnojivami (Zdroj: www.adroporadenstvo.sk).

1.4.5 Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska sa celé územie zaraďuje do povodia Nitry a Hrona. Riečnu sústavu možno klasifikovať ako elementárnu, nesie všetky znaky nevyvinutosti, iba v strednom toku, do ktorého patrí aj Kľakovská dolina, možno hovoriť o väčšej zložitosti a stromovitej sústave niektorých prítokov, hoci i tu je riečna sieť iba vo vývoji. Územie katastra hydrologicky patrí do povodia Kľakovského potoka. Hydrologický ráz opisovanej oblasti je daný striedaním sa rozpukaných andezitových prúdov, nositeľov puklinových vôd, s priepustnými až nepriepustnými aglomerátnymi tufmi. Medzi väčšie prítoky, ktoré priberá Hron v svojom strednom toku, patrí aj potok Kľak s dĺžkou toku 22,5 km a plochou povodia 132,3 km², ktorý pramení pod Vtáčnikom (pri kóte 1218 m n.m) a odvodňuje celú Kľakovskú dolinu. Má perovitý systém prítokov z množstva horských potôčikov, prameňov a celý odvodňovací systém je odvodňovaný celou Kľakovskou dolinou priamo do rieky Hron. Najdôležitejším prítokom sledovaného územia obce Horné Hámre je Pílanský potok, ktorý do Kľakovského potoka vteká na konci dediny Horné Hámre, v lokalite Brod (Príloha B18). Dĺžka Kľakovského potoka je 22,5 km s plochou povodia 132,3 km². Rozhodujúcim momentom pre množstvo odtokových povrchových vôd je i lesnatosť povodia, stav lesov, ich homogénnosť, hospodársky tvar i retenčná schopnosť, t.j. schopnosť spomaľovať povrchový i podzemný odtok. Veľké vody sú charakterizované kulminačným prietokom, osou trvania a časovým priebehom.

Kvalita podzemných vôd sa pohybuje v rozmedzí II. – V. triedy čistoty. V tejto oblasti znečistenie podzemných vôd pochádza z poľnohospodárskej činnosti. K najväčším znečisťovateľom vôd patria odpadové vody z domácností a komunálne odpadové vody. Kvalita Kľakovského potoka je zaradená v II. triede čistoty. Povrchové a vodné toky sú kontaminované predovšetkým splachmi humusu, pôdy(zeminy), hnojív, pesticídov vrátane splaškov z polí a záhrad. Odpady z obalov, domového odpadu sa periodicky odstraňujú.

V súčasnom období dodávku pitnej vody ako aj odkanalizovanie v prevažnej miere (tam, kde sú vybudované) zabezpečuje na území mikroregiónu Žarnovica Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s. Banská Bystrica. Obec je zodpovedná za zásobovanie obce pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce. Obec je v súčasnej dobe zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80%.

Vzhľadom na zvýšené požiadavky na ochranu životného prostredia je úloha odkanalizovania obcí vážnym problémom. Takmer dobudovanú kanalizačnú sieť a vybudovanú ČOV má len mesto Žarnovica, kde je na verejnú kanalizáciu napojených asi 84% obyvateľov. Ostatné obce doriešenie tohto problému považujú za jednu z najdôležitejších priorít a predpokladov rozvoja.

Katastrom obce pretekajú ako som už uviedla dva vodné toky – potok Kľak a Pílanský potok.

Pílanský potok (prítok Kľaku)

Pílanský potok je potok na Strednom Pohroní, v severozápadnej časti okresu Žarnovica. Je to pravostranný prítok Kľaku, meria 11,1 km a je tokom IV. rádu. Pramení v pohorí Vtáčnik na juhovýchodnom svahu Suchej hory (879,2 m n. m.) v nadmorskej výške okolo 665 m n. m. Smer toku: od prameňa najprv na juh, nad obcou Píla sa stáča na juhovýchod, na dolnom toku tečie na krátkom úseku k ústiu na východ. Geomorfologické celky: 1.Vtáčnik, podcelky a.Nízky Vtáčnik, časť Vígl'aš (pramenná oblasť), Župkovská brázda (ústie), 2.Tribeč, podcelok Rázdiel, časť Veľkopoľská vrchovina.

Prítoky: sprava potok z obce Veľké Pole, od Martinkovho štálu, zo severného svahu Vojšína (818,9 m n. m.), tri prítoky spod Búriovho štálu, od Kajlovky, zľava spod kóty 728,6

m, Čierny potok a prítok od osady Nemčekovci. Ústie: do Kľaku pri obci Horné Hámre v nadmorskej výške približne 277 m n. m.

Kľakovský potok

Kľak alebo Kľakovský potok je vodný tok na Strednom Pohroní, na území okresu Žarnovica. Je to pravostranný prítok Hrona s dĺžkou 21,5 km, je tokom III. rádu. Pramení v pohorí Vtáčnik, pod hlavným hrebeňom, v podcelku Nízky Vtáčnik, včasti Vígľaš, na juhovýchodnom úpätí Zadného Kľaku (1 195,4 m n.m.), v nadmorskej výške okolo 920 m n.m. Spočiatku tečie juhovýchodným smerom cez Boháčovu dolinu a vstupuje do malej odlesnenej Ostrogrúnskej kotliny. Preteká obcou Kľak, za ňou priberá sprava Vicianov potok, následne pravostranný Mackov potok a ľavostranný Megov potok. Ďalej preteká obcou Ostrý Grúň a mení smer toku na juh. Opúšťa kotlinu, opäť preteká zalesneným územím, zľava priberá Pokutský potok a vstupuje do Župkovskej brázdy. Tu rozširuje svoje koryto, preteká obcou Hrabíčov, na území ktorej priberá štyri prítoky a pokračuje kopaničiarskym územím obce Župkov. Pri Dolnom Župkove priberá z pravej strany Župkovský potok a postupne sa stáča na juhovýchod až východ. Následne priberá sprava Píľanský potok, preteká cez Horné Hámre, priberá prítok z doliny Zbojno zľava a vteká do katastrálneho územia mesta Žarnovica. Preteká okrajom časti Žarnovická Huta a následne aj mestom Žarnovica. Vstupuje do južného výbežku Žiarskej kotliny, do podcelku Žarnovické podolie, tečie centrom mesta, stáča sa na východ a za mestom ústi v nadmorskej výške 213,8 m n. m. do Hrona.

Zdroj: ([http://sk.wikipedia.org/wiki/K%C4%BEak_\(pr%C3%ADtok_Hrona\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/K%C4%BEak_(pr%C3%ADtok_Hrona)))

Právna starostlivosť o vodu

je vymedzená v zákone NR SR č. 184/2002 Z.z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon). Tento zákon vytvára podmienky pre všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie. V záujmovom území sme hodnotili dve skupiny vodárenských zdrojov z útvarov povrchových vôd a v útvaroch podzemných vôd:

- podzemné vodné zdroje
- povrchové vodné zdroje

Podzemné vody v katastri obci Horné Hámre sa vyznačujú dobrými chemicko-fyzikálnymi a biologickými vlastnosťami a využívajú sa predovšetkým na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Obyvateľstvo v centrálnej časti obce je zásobované z podzemných vodných zdrojov (prameňov a studní) cez verejné vodovody. V časti Brod a v častiach ako Korimovci, Fusatovci, Katrenovci, Oslanovci, Kostivrch je obyvateľstvo zásobované pitnou vodou z vybudovaných samostatne súkromných vodovodov, ktoré zachytávajú vodu z rôznych podzemných prameňov a v častiach, ktoré môžeme výrazne hodnotiť za samoty sa dodnes nenachádzajú zriadené vodovody, je obyvateľstvo zásobované pitnou vodou prevažne zo studní. Kvalita podzemných vôd sa pohybuje v rozmedzí II. – V. triedy čistoty. Žiarska kotlina patrí medzi najviac ohrozené oblasti z hľadiska kvality podzemných vôd. Znečistenie podzemných vôd v tejto oblasti pochádza hlavne z poľnohospodárskej činnosti.

K najväčším znečisťovateľom vôd patria odpadové vody z domácností, poľnohospodárskej výroby a komunálne odpadové vody. Nakoľko merania kvality vôd toku Kľak sa pravidelne nerealizujú, možno predpokladať, že má vodu, väčšinou v II. triede čistoty. Nakoľko v obci Horné Hámre nie je vybudovaná kanalizácia, možno predpokladať, že dochádza k priamemu znečisťovaniu povrchových vôd riešeného územia. Povrchové vody a vodné toky v riešenom území sú kontaminované predovšetkým splaškami humusu, pôdy

(zeminy), hnojív, pesticídov vrátane vyvezených splaškov z polí a záhrad. Vďaka starostlivosti a kontrole zo strany obecného úradu sú prípady hádzania domového odpadu, kovového šrotu, obalov do vodných tokov skôr ojedinelé a periodicky sa odstraňujú. Značný rozsah chemického znečistenia predstavujú poľnohospodárske farmy a nelegálne skládky odpadov, z ktorých sú často vylúhované aj toxické látky znečisťujúce povrchové a podzemné vody.

1.4.6 Klimatické pomery

Podnebie v takmer celom území skúmanej oblasti sa vyznačuje veľkou premenlivosťou, čo je ovplyvnené oceánskymi a kontinentálnymi vzdušnými masami, ako i členitosťou povrchu a nadmorskou výškou. Územie obce Župkov patrí podľa Lapina (2020) do európsko-kontinentálnej, kotlinovej klimatickej oblasti do pomerne mierneho teplého, suchého pásma, s oceánskym mierne vlhkým vzduchom, ktorý sa transformuje na kontinentálny, vrchovinovo horský chladný až mierne chladný vzduch. Zahŕňa poväčšine hlavné údolie Kľakovského potoka. Mikroregión Kľakovská dolina spadá z desaťstupňovej škály charakteristík do druhej (chladnejšej) oblasti (Bielik a kol., 2005).

Suma priemerných denných teplôt viac ako 10°C predstavuje 250 – 220 dní a počet dní s teplotou vzduchu nad 5°C je 215. Priemerná teplota vzduchu v januári je –2 °C až –5°C a priemerná teplota vzduchu za vegetačné obdobie (IV – IX) sa pohybuje od 13 °C do 15°C (Bielik a kol., 2005).

Priemerné ročné zrážky sú 650 – 850 mm a priemerná ročná teplota vzduchu je – 4,75oC v januári a 17,25oC v júli. Vo vyšších polohách (pohorie Vtáčnik) je chladná klimatická oblasť s horskou studenou klímou, kde sa ročné zrážky pohybujú od 1000 do 1400 mm a teplota vzduchu – 6,5°C v januári a 12,5°C v júli. Popri prúde oceánskeho vzduchu je tu i južné prúdenie od Stredomoria, prinášajúce najvýdatnejšie zrážky najmä na jeseň a na jar, ako aj arktického vzduchu, ktorý prináša ochladenie najmä v zime. Charakter podnebia vyplýva z rozmanitosťou územia a je vyjadrený priemerami jednotlivých klimatických prvkov a ich častosťou. Základné zhodnotenie klimatických pomerov katastra sa opiera zväčša o dáta SHMÚ Sliač 2022.

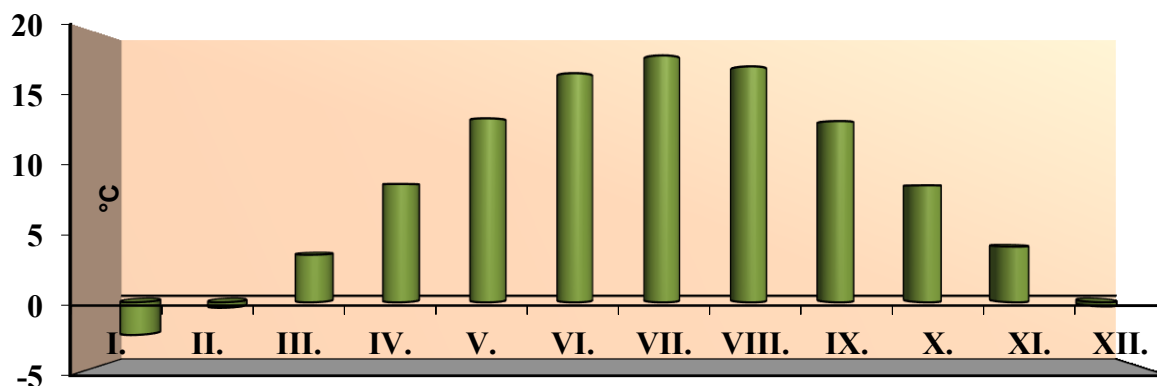
Prevláda tu teplá až mierne chladná horská klíma s ročným úhrnom zrážok 600 – 900 mm. Nižšie časti pohoria patria do mierne teplej. Priemerné ročné teploty v okolí Hrona sa pohybujú okolo 8°C. Vyššie klesajú a na severozápadnej časti na hrebeňoch Vtáčnika dosahujú len okolo 5°C. Najteplejšími mesiacmi sú júl s 18°C a august so 17°C, najchladnejšími sú január a február s dlhoročným priemerom – 2°C. Mrazové obdobie vymedzené priemernou dennou teplotou vzduchu 0°C a menej trvá v priemere 70 dní od polovice decembra do začiatku druhej dekády februára (SHMÚ, Sliač, 2022).

V priebehu roka je najteplejším mesiacom júl s priemernou mesačnou teplotou vzduchu 18,1°C a viac v priemere v 60 dňoch a na 30°C a viac v priemere v 12 dňoch. V horúcich letách vystupujú absolútne maximá teploty vzduchu až na 38°C. Priemerná teplota vzduchu vo vegetačnom období je 14°C. Minimálna teplota vzduchu klesá pod 0°C v priemere v 118-tych a maximálna teplota vzduchu v priemere v 20-tych dňoch. Teplotu vyššiu ako 15°C má sto dní v roku. Priemerný počet letných dní s teplotou vyššou ako 25°C je päťdesiat. Priemerný počet ľadových dní s maximálnou teplotou – 0,1°C a nižšou je viac ako tridsať (SHMÚ, Sliač, 2022). Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C dokumentuje tabuľka 2. a graf1.

Tabuľka 2 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C.

mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	rok
°C	-2,4	-0,4	3,5	8,7	13,2	16,8	18,1	17,3	13,3	8,6	4,1	-0,3	8,4

Zdroj: Kol. autorov: SHMÚ Sliač, 2022

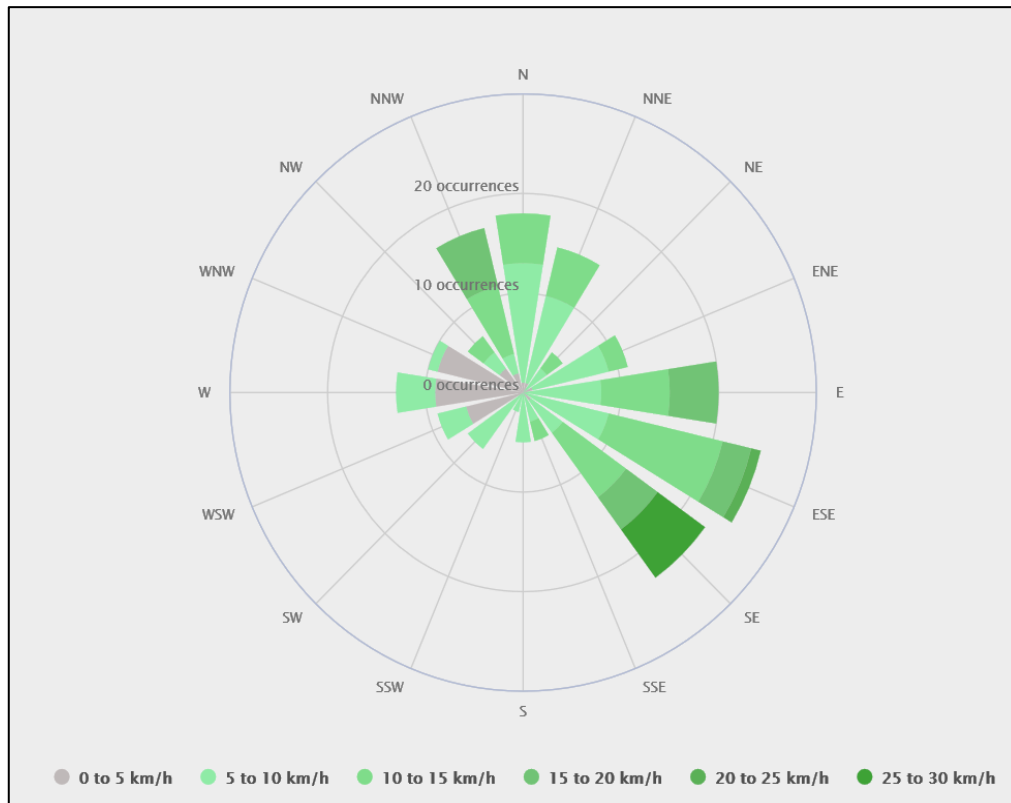
Graf 1 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu v °C

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

S teplotou vzduchu úzko súvisí aj relatívna vlhkosť vzduchu. Najvyššia relatívna vlhkosť je v zimných mesiacoch, kedy prevláda západné alebo severozápadné prúdenie vzduchu. Najnižšia vlhkosť je v letných mesiacoch jún a júl. Vzhľadom na kotlinový charakter a otvorenosť územia, je lokalita pomerne dobre vetraná, čo je priaznivé z hľadiska rozptylu znečisťujúcich látok.

Oblasť obce Horné Hámre patrí medzi oblasti s komplikovanými veternými pomermi. Čo sa týka veterných pomerov v členitom reliéfe danej krajiny je prúdenie vzduchu rôznorodé. Závislé je najmä na orientácii dolín, expozície a sklonitosti svahov. V ročnom priemere prevláda vietor totožný so smerom vyznačeného údolia, prípadne svahu. Vpádom novej studenej vzduchovej hmoty sa vyskytujú v doline silné padavé vetry, ktoré majú niekedy ničivé účinky v lesných porastoch. Najčastejšie prichádzajú na začiatku jari a najmenej na konci leta. V údolných záveterných lokalitách sa priemerné ročné rýchlosti vetra pohybujú v rozsahu 1 - 1,5 m/s a zastúpenie slabého prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s je až 80%. Najväčšia veternosť je vo vrcholových polohách kopcov, v ktorých priemerné ročné rýchlosti vetra sa pohybujú v rozsahu 3-3,5 m/s a slabé prúdenia vzduchu s priemernými rýchlosťami do 2 m/s sa vyskytuje v priemere v 50%-nej častosti (viď. obrázok 1).

Oblačnosť a slnečný svit závisí tiež od ročného obdobia a mesiaca. Prízemné inverzie o vertikálnej hrúbke do 100 metrov sa vytvárajú najmä v údolí predmetného územia. Prízemné inverzie sa vyskytujú prevažne od večernej do skorej dopoludňajšej doby. V priemere v 35 dňoch sa v najnižších polohách vyskytujú celodenné prízemné inverzie. Najväčšiu početnosť v 65 –70% zastúpení vykazujú inverzie slabej intenzity, pri ktorých sú pahorkatinné polohy oproti dolinám teplejšie o 0 – 2°C (SHMÚ, Sliač, 2022).

Zdroj: www.meteoblue.com

Obrázok 1 Veterná ružica

Hmly sa vytvárajú prevažne v jesennom a zimnom období. Najviac oblačnosti sa vyskytuje v novembri až januári. V júli až septembri je pokrytie oblohy oblačnosťou menej ako 5% a tým sa v tomto období vyskytuje najmenej, v priemere len 4 – 5 zamračených dní (SHMÚ, Sliach, 2022).

1.4.7 Flóra a fauna

Lesy sú jedným z najväčších bohatstiev našej vlasti, sú jednou zo základných zložiek životného prostredia, ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, aj ich spoločenstiev, uchovávajú prírodné krásy a sú zdrojom zdravia a osvieženia pre obyvateľstvo.

Na celom území Kľakovskej doliny prevažuje karpatská lesná fauna, ktorú na južne exponovaných a otvorených svahoch a bralách nahradili teplomilné panónske druhy. Viac ako polovicu rastlinnej prikrývky celého územia tvorí les, pričom lesnatosť územia je 65% z čoho je 85% hospodárskych lesov. V súčasnosti tu nachádzame dubovo-bukové porasty, vo vyšších a severných expoziáciách s prímесou ihličnanov, prevažne smreka na hrebeňoch a horských chrbtoch s prímесou smrekovca, na južných suchých skalnatých terénoch s borovicou. Lesy sa v katastri obcí delia prevažne medzi dvoch vlastníkov: štát a cirkev. V sledovanom území rastie pôvodná borovica lesná (*Pinus silvestris*), breza plstnatá (*Betula pubescens*), smrekovec opadavý (*Larix decidua*). Z listnatých stromov, okrem duba a buka, je tu prevažne topoľ, jelša, osika, javor, jaseň a hrab. Lúčne spoločenstvá sú v tejto oblasti pomerne zriedkavé, reprezentujú ich zväčša druhotne vytvorené plôšky horských lúčín, enklávy pasienkov a lúk v blízkosti osád a trávnaté hole. Kosené lúky možno charakterizovať podľa prevládajúcich rastlín ako lúky trávnaté alebo trávnatokvetnaté

napríklad (králikovité, pichliačovité, žeruchové a pod.). Z chránených poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), vo vyšších svahoch nájdeme marinku vonnú (*Asperula odorat*), kysličku obyčajnú (*Oxalis acetosell*).

Zo zoografickej stránky oblasť Horné Hámre patrí hlavne do zóny lesov eurosibírskej podoblasti, na niektorých miestach sa vyskytujú teplomilné prvky stepnej zóny, v tejto skúmanej oblasti bolo zistených okolo 5 500 druhov živočíchov, z ktorých je chránených 183 druhov. Vyskytuje celá škála poľovnej zveri, sú rozšírené jeleň obyčajný stredoeurópsky (*Cervus elaphus*) a srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), v lesoch žije sviňa divá (*Sus scrofa*), na okrajoch lesa sa vyskytuje zajac poľný (*Lepus europeus*). Z drobných hlodavcov sa vyskytuje veverica obyčajná (*Sciurus vulgaris*). Stálymi vtákmi sú stehlík čečetavý (*Carduelis flammea*), pinka severská (*Fringilla montifringil*), strákoš veľký (*Lanius excubitor*), glezg hrubozobý (*Coccothraustes coccothraustes*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*). Z hadov sa tu vyskytuje užovka obyčajná (*Natrix natrix*), užovka stromová (*Elaphelongisima*). Z chránených druhov salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), rosnička zelená (*Hyla arborea*) a iné žaby. Zvláštnu pozornosť si zasluhuje jedenásť chránených druhov netopierov.

1.4.8 Starostlivosť o životné prostredie

Kvalitné životné prostredie je jednou zo základných podmienok existencie ľudstva. Vzrastajúce problémy spojené práve so zhoršovaním kvality životného prostredia vedú ku koncentrácii úsilia štátov Európy a hlavne novo rozšírenej Európskej únie eliminovať negatívne zásahy do životného prostredia a naprávať škody spôsobené v minulosti. Svedčí o tom i prijatie Šiesteho environmentálneho akčného programu Spoločenstva "Životné prostredie 2010: Naša budúcnosť, naša voľba" (Akčný program), ktorý tvorí rámec environmentálnej politiky Európskej únie. Definuje kľúčové dlhodobé ciele v starostlivosti o životné prostredie, pričom za prioritu pokladá riešenie problémov zmeny klímy, ochrany prírody a biodiverzity, životného prostredia pre zdravie a kvalitu života, prírodných zdrojov a odpadov. Povinnosť a potreba naplňať prijaté ciele vedúce k zlepšovaniu negatívneho stavu životného prostredia, prináležia všetkým stupňom štátnej správy a samosprávy. Obec v uvedenej hierarchii predstavuje najnižší ale základný prvok.

1.4.9 Ochrana prírody a krajiny

Zákon NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny legislatívnou formou zabezpečuje zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života na zemi, vytvorenie podmienok na trvalé udržanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a udržanie ekologickej stability. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín. Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty boli z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane.

Druhová ochrana sa viaže na chránené rastliny, chránené živočíchy, chránené nerasty a chránené skameneliny. Ochrana drevín zabezpečuje legislatívnu ochranu významným stromom a ich skupinám vrátane stromoradií, ktoré majú mimoriadny kultúrny, vedecký, ekologický prípadne krajínotvorný význam. Kataster obce nevpadá do oblasti vyžadujúcej si zvýšenú ochranu prírody.

1.4.10 Starostlivosť o územie

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia

činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno – historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Územné plánovanie je v súčasnosti upravené zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Územno - plánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie v obci. Základným nástrojom územného plánovania je územný plán obce. Územný plán obce je výsledok formálneho plánovania a je územnoplánovacím dokumentom v zmysle zákona č.50/1976 Zb. (zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov) a v zmysle vyhlášky č.84/1976 Zb. (o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii) v znení neskorších predpisov. Základným pre obec je územný plán sídelného útvaru (ÚPN SÚ), ktorého záväzná časť sa po schválení obecným zastupiteľstvom stáva všeobecne záväzným nariadením obce. Obstarávateľom ÚPN obce (alebo zóny) je obecná samospráva.

1.4.11 Ochrana ovzdušia

Na ochranu ovzdušia v obci pred potenciálnymi a reálnymi zdrojmi znečistenia slúži zákon č. 309/1991 Zb. o ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami v znení neskorších predpisov. Upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane ovzdušia pred vnášaním znečisťujúcich látok ľudskou činnosťou a spôsobom obmedzenia následkov znečisťovania. V zákone sú definované znečisťujúce látky, zdroje znečisťovania, povinnosti právnických a fyzických osôb ako aj prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia, poplatky a pokuty za znečisťovanie ovzdušia. Definované sú veľké zdroje znečistenia ovzdušia ako technologické celky so súhrnným tepelným výkonom 50 MW alebo vyšším.

V samotnom sídle sa výroba výrazne znečisťujúca ovzdušie nenachádza.

Líniovým zdrojom znečistenie ovzdušia z automobilovej dopravy sú komunikácie cesta II. triedy / č. 512 prechádzajúca cez kataster obce. Na tomto úseku v čase zvýšenej dopravnej záťaže prichádza k zvýšeniu prašnosti a tiež emisií z dopravných prostriedkov (hlavne prejazd nákladných áut s TKO). Hlavným zdrojom znečistenia na území obce sú poľnohospodárska výroba, individuálne zdroje tepla a diaľkový prenos.

Priaznivosť miestnej klímy k potenciálu vychádza hlavne z typu veternosti a inverzií nakoľko prúdenie vzduchu a stabilná inverzná stratifikácia ovzdušia najviac ovplyvňujú rozptyl škodlivín. Stekanie chladného vzduchu v noci do kotliny zo štíavnických vrchov spôsobuje zanášanie kotlinového priestoru znečisťujúcimi látkami. Slabé JV prúdenie vzduchu, ktoré prevláda v Žiarskej kotline najmä od večerných do ranných hodín podmieňuje zníženie rýchlosti vetra, a tým aj jeho unášaciu silu. V styku s vyššími pahorkatinnými okrajovými polohami sa tento zoslabujúci vietor ešte viac zoslabuje a zároveň deformuje. Za spolupôsobenia stabilného zvrstvenia ovzdušia dochádza v horných častiach dolín orientovaných v smere prevládajúceho prúdenia vzduchu k zvýšeným koncentráciám škodlivín a to najmä oxidu siričitého v dôsledku jeho pomalej transformácie v ovzduší. Preto v oblasti je oproti okoliu vyššie znečistenie ovzdušia, ktoré ale nie je spôsobené len zanášaním škodlivín z hliníkárne, ale aj miestnymi zdrojmi znečistenia ovzdušia z poľnohospodárskej výroby, živočíšnych fariem a nekvalitných zdrojov vykurovania v dôsledku chýbajúcej plynofikácie.

Rok 1996 znamenal krok k zlepšeniu životného prostredia v Žiarskej kotline, keď 29. 2. 1996 bola úplne odstavená pôvodná výroba hliníka v ZSNP a.s. Žiar nad Hronom. Nová technológia výroby hliníka v uzatvorených elektrolyzéroch s vopred vypálenými anódami a s komplexným čistením plynov dáva záruku na zlepšenie emisnej a imisnej situácie, najmä čo sa týka emisií fluóru a dechtu. Výrobu hliníka novou technológiou zabezpečuje dcérska spoločnosť ZSNP a.s., závod SLOVALCO a.s. Žiar nad Hronom. Medzi ďalších

podstatných znečisťovateľov ovzdušia patria SSE a.s.- Tepláreň Zvolen. K poklesu množstva emisií došlo v Biotike a.s. Slovenská Lupča po rekonštrukcii tepelného hospodárstva a využitím bioplynu.

Hlukové pomery z dopravy

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 40/2002 Z. z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami najvyššie prípustné hodnoty hluku z dopravy vo vonkajších priestoroch v obytnom území ciest I. a II. triedy, zberných mestských komunikácií a hlavných železničných ťahov sú povolené pre deň $LA_{eq,p} = 60$ dB a v noci $LA_{eq,p} = 50$ dB. Hlavná dopravná záťaž v katastrálnom území je na ceste II. triedy, ktorá prechádza cez obec.

1.5 Analýza demografických pomerov

Zmeny hospodárstva a následne celej spoločnosti sú ovplyvňované predovšetkým transformáciou ekonomiky. Zúženie ekonomickej základne na vidieku v dôsledku koncentrácie priemyselnej výroby spôsobuje odliv hlavne mladého vidieckeho obyvateľstva. Nielen počet obyvateľov, ale aj domov sa v obci v minulosti mnohokrát menil. Na zmeny pôsobili rôzne vonkajšie činitele ako napr. vojnové obdobie, nezamestnanosť, sťahovanie obyvateľov vidieka do miest za prácou, ubytovaním, socializácia poľnohospodárskej pôdy, upadajúca vybavenosť obcí službami, vymieranie staršej populácie obyvateľstva a pod. Z historického hľadiska obce môžeme vidieť, že vývoj počtu obyvateľov má priaznivý vývoj. V obci sa postupne zvyšuje počet obyvateľov za posledných desať rokov. K vyššiemu nárastu obyvateľstva prispela výstavba nových rodinných domov v obci a výstavba bytových jednotiek. Počet obyvateľov tým pádom každoročne pribúda, čo môžeme považovať za veľmi pozitívny a priaznivý demografický vývoj.

1.5.1 Stav trvalo bývajúceho obyvateľstva

Počet obyvateľov v obci Horné Hámre dokumentuje tabuľka 2.

Tabuľka 2 Počet obyvateľov v obci Horné Hámre v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Horné Hámre spolu	627	635	644	643	660	670	662

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Vzhľadom na to, že obec sa za posledné roky snaží udržať v prvom rade funkciu bývania, výrazne môžeme vidieť, že v obci Horné Hámre od roku 2015 do roku 2021 sa zvyšuje počet jej miestnych obyvateľov. V obci stále pribúdajú nové rodinné domy. V obci boli postavené aj nájomné byty. Do obce prichádzajú prevažne mladí ľudia, snažia sa získať kapitál na kúpu pozemkov. V obci navrhujeme i do budúcnosti posilňovať ľudský potenciál, posilňovať materiálno-technickú základňu, budovať celkovú infraštruktúru a obohacovať kultúrno-športový potenciál. Ďalšie tabuľky 3 a 4 dokumentujú stav trvalo bývajúceho obyvateľstva jednotlivo v mužskej a ženskej populácii.

Tabuľka 3 Stav trvale bývajúceho obyvateľstva – muži v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
-----------------	------	------	------	------	------	------	------

Horné Hámre spolu muži	323	325	326	325	335	340	326
-------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Z tabuľky 3 vidieť, že počet mužov v roku 2015 tvorilo spolu 323 mužov. V roku 2021 v obci Horné Hámre žilo spolu 426 mužov.

Stav trvale bývajúceho obyvateľstva ženskej populácie dokumentuje tabuľka 4.

Tabuľka 4 Stav trvale bývajúceho obyvateľstva – ženy v rokoch 2015 – 2021

Názov obce/ rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Horné Hámre spolu ženy	304	310	318	318	325	330	336

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Z tabuľky 4 môžeme vidieť, že v roku žilo v obci Horné Hámre spolu 304 žien a v roku 2021 sa nachádzalo spolu 336 žien.

1.5.2 Dynamika obyvateľstva

Medzi základné demografické ukazovatele patrí aj dynamika obyvateľstva, ktorá sa vyjadruje prirodzeným a mechanickým pohybom. Dynamiku obyvateľstva v obci Horné Hámre v rokoch 2015 – 2021 dokumentuje tabuľka 5.

Tabuľka 5 Dynamika obyvateľstva v obci Horné Hámre

Obec Horné Hámre	Rok		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Prirodzený	narodení		5	4	4	5	10	5
Pohyb	zomrelí		3	7	9	8	6	8	17
Prirodzený			-8	-3	-5	-3	4	-3	-10
Prírastok									
Migračné saldo			3	11	14	2	13	13	14
Celk. prírastok			-5	8	9	-1	17	10	4
Poč. obyvateľov	spolu		627	635	644	643	660	670	662

Vysvetlivka: migračné saldo predstavuje rozdiel medzi počtom prisťahovaných a odťahovaných

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Z tabuľky 5 môžeme vidieť, že najviac detí sa narodilo v rokoch 2019 a v roku 2021. V roku 2019 sa narodilo spolu 10 detí a v roku 2021 spolu 7 detí. V roku 2021 v obci zomrelo spolu 17 dní. Pod vyššiu úmrtnosť sa podpísala pandémia Covid-19 a rôzne iné ochorenia ako napr. cievná mozgová príhoda, srdcový infarkt, rakovina a pod.

1.5.3 Veková a pohlavná štruktúra

Veková štruktúra obyvateľstva sa vyjadruje aj zaradením obyvateľstva do vekových skupín prostredníctvom biologických, hlavných, produktívnych a vekových skupín (Mládek, a i., 2006).

Pri vekovej a pohlavnej štruktúre sa zdôrazňuje pritom prepojenosť pohlavnej a najmä vekovej štruktúry s jednotlivými zložkami demografickej dynamiky. Tieto zložky sa navzájom kauzálne ovplyvňujú. Zastúpenie jednotlivých vekových skupín v populácii v súčasnosti je výsledkom pôsobenia vyššie uvedených procesov prirodzeného pohybu a zároveň nepriamo procesov, ktoré ich ovplyvňujú (Jurčová, 2003). Tabuľka 6 sprehl'adňuje vekovú štruktúru v obci Horné Hámre.

Tabuľka 6 Veková štruktúra v obci Horné Hámre v roku 2021

Veková štruktúra obyvateľstva obce Horné Hámre	Spolu Stav k 31.12.2021	Z toho muži	Z toho ženy
0 - 4	39	19	20
5 - 9	33	10	23
10 - 14	33	16	17
15 - 19	24	11	13
20 - 24	43	27	16
25 - 29	35	19	16
30 - 34	44	22	22
35 - 39	52	31	21
40 - 44	68	34	34
45 - 49	37	17	20
50 - 54	46	26	20
55 - 59	52	26	16
60 - 64	43	21	22
65 - 69	40	19	21
70 - 74	31	12	19
75 - 79	16	6	10
80 - 84	22	8	14
85 - 89	10	1	9
90 - 94	3	1	2
95 - 99	1	0	1
100+	0	0	0
Spolu	662	326	336

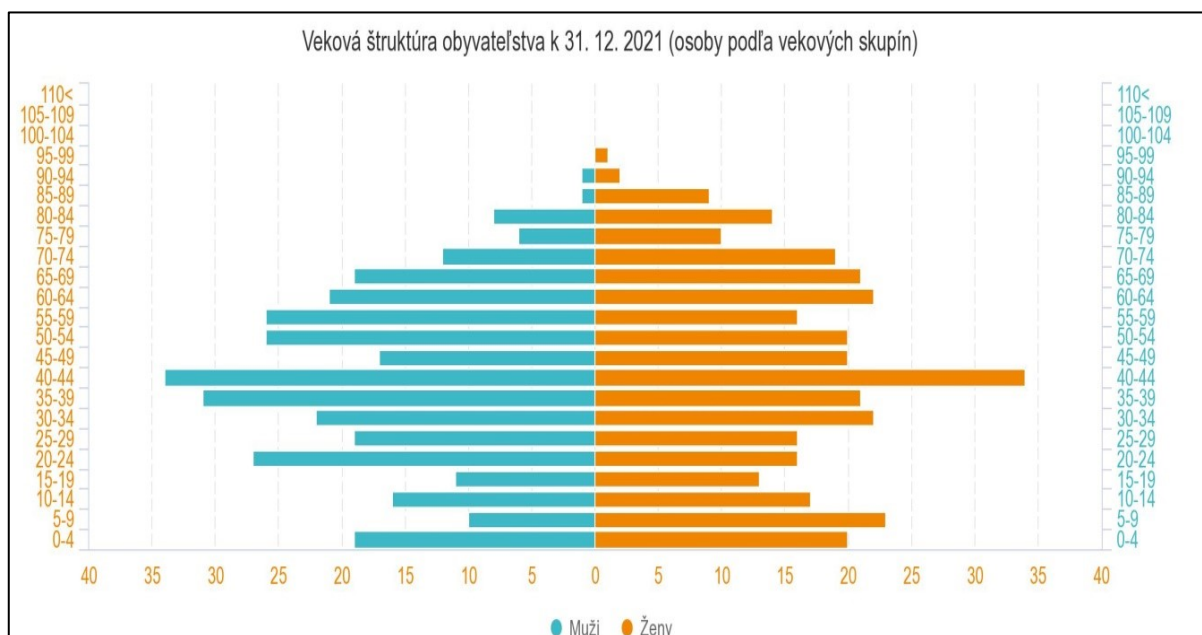
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Z tabuľky 6 môžem vidieť, že v obci vo veku od 0 do 4 rokov žilo v roku 2021 spolu 39 detí, vo veku od 5 do 9 rokov spolu 33 detí, vo veku od 10 do 14 rokov spolu 33 osôb, vo veku od 15 do 19 rokov spolu 24 osôb, vo veku od 20 do 24 rokov spolu 43 osôb, vo veku od 25 do 29 rokov spolu 35 obyvateľov, vo veku od 30 do 34 rokov spolu 44 obyvateľov, vo veku od 35 do 39 rokov spolu 52 obyvateľov, vo veku od 40 rokov do 44 rokov spolu 68 obyvateľov, vo veku od 45 rokov do 49 žilo v obci Horné Hámre spolu 37 obyvateľov, vo veku od 50 do 54 rokov spolu 46 obyvateľov, vo veku od 55 do 59 rokov v obci žilo spolu 52 obyvateľov, vo veku od 60 do 64 rokov v obci žilo spolu 43 obyvateľov, vo veku od 65 do 69 rokov spolu 40 obyvateľov, vo veku od 70 do 74 rokov spolu 31 obyvateľov, vo veku od 75 do 79 rokov spolu sa dožilo v obci 16 obyvateľov, vo veku od 80 do 84 v obci žilo spolu 22 obyvateľov, vo veku od 85 do 89 rokov v obci žilo

spolu 10 obyvateľov, vo veku od 90 do 94 rokov v obci sa dožili spolu 3 obyvatelia, vo veku od 95 do 99 rokov sa v obci dožila 1 žena.

Vekovú štruktúru k 31.12. 2021 dokumentuje aj nasledovný obrázok 2.

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>
 Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Obrázok 2 Veková štruktúra obyvateľstva obci Horné Hámre – Stav k 31.12.2021

1.5.4 Národnostná a religiózna štruktúra

V národnostnej štruktúre obyvateľstva okresu dominuje slovenská národnosť, podiel Slovákov je tu najvyšší v kraji. V obci prevláda obyvateľstvo slovenskej národnosti, ktoré tvorí 98,1%. K rómskej národnosti sa hlási 0,9% obyvateľstva, k českej národnosti 0,5%, k maďarskej národnosti 0,2%, k moravskej národnosti 0,1% a ostatné obyvateľstvo tvorí 0,2% (Tabuľka 7). Religiózne zloženie obyvateľstva dokumentuje (Tabuľka 8). Aj z religiózneho hľadiska je štruktúra obyvateľov rovnorodá. V obci je silne zastúpené rímskokatolícke náboženstvo, ku ktorému sa hlási až 80 % obyvateľov.

Tabuľka 7 Národnostná štruktúra obyvateľstva (stav k 31.12.2021)

Národnosť/rok	2021
Slovenská	659
Maďarská	3
Česká	0
Nemecká	0
Nezistená	0
Spolu	662

Zdroj: ŠÚ SR, 2022
 Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Tabuľka 8 Religiózna štruktúra obyvateľstva (stav k 31.12.2021)

Náboženstvo/rok	2021
Rímsko-katolícke	613
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	3
Jehovovi svedkovia	1
Bez vyznania	35
Nezistená	10
spolu	662

Zdroj: ŠÚ SR, 2022

Vypracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

1.5.5 Zamestnanosť

Medzi dôležité demografické ukazovatele môžeme zaradiť zamestnanosť obyvateľstva. V minulosti ľudia žijúci v obci boli prevažne samostatní v každej osade, kde sa spravidla vyskytovalo niekoľko remeselníkov, väčší počet robotníkov a hospodárov. V prevažnej miere boli v minulosti obyvatelia zamestnaní ako drevorubači v lesníctve a ako včelári a poľnohospodári. Bývajúce obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa pohlavia a dochádzky do zamestnania a podľa odvetvia hospodárstva najviac využívalo a aj naďalej využíva možnosť zamestnať sa v oblasti priemyselnej výroby, v doprave, vo verejnej správe, vo veľkoobchode a v maloobchode, niektorí obyvatelia sa venujú aj oprave motorových vozidiel, lesníctvu a pracujú v stavebníctve alebo podnikajú v rôznych iných oblastiach.

V súčasnosti výrazný vplyv na obyvateľstvo má priemyselná výroba. Bývajúce obyvateľstvo ekonomicky aktívne podľa pohlavia a dochádzky do zamestnania a podľa odvetvia hospodárstva najviac využíva možnosť zamestnať sa v oblasti priemyselnej výroby. Vidiecke obce sú charakteristické nízkym počtom pracovných príležitostí a vysokým percentom dochádzky do zamestnania do okresu, ale aj mimo Slovenska. Priemerne dochádza za zamestnaním, službami a školou vyše 65 % obyvateľov (Interný materiál ÚPSVaR, Banská Štiavnica).

Obyvatelia cestujú za zamestnaním z okolitých obcí do okresného mesta Žarnovica, Žiar nad Hronom a do mesta Nová Baňa, ale i do vzdialenejších a väčších miest akými sú Bratislava, Zvolen, Levice a Banská Bystrica. V okresnom meste Žarnovica k nosným ekonomickým odvetviám patrí strojársky priemysel. Medzi dominantné odvetvia priemyslu v Žarnovici patria: Illichmann Slovakia s.r.o, Neumann Aluminium Fliesspreswerk Slovakia s.r.o, Tubex Slovakia s.r.o, NAFO Žarnovica s.r.o, Metal Craft- Anton Kráľ, Mestský podnik služieb, COOP Jednota Žarnovica s. d., CMK s.r.o, BENY s.r.o, SOU drevárske a ďalšie. V okrese sa uplatnili aj podnikatelia. Vytvorili priaznivé podnikateľské prostredie najmä v domácom prostredí, pracujú ako stolári, murári, domáci remeselníci a pod.

V Novej Bani sa niekoľko rokov vyrábajú stavebné, tepelno-zvukové a protipožiarne izolačné materiály. Na bohatú tradíciu ťažby a spracovania rúd v Štiavnických vrchoch nadväzuje na ťažbu a úpravu zlata a striebra podnik Slovenská banská spoločnosť a.s. v Hodruši-Hámroch, kde sídli aj firma Štiavnické strojárne, ktoré sa zaoberajú výrobou kovových nádob, obalov a plastov. V súčasnosti prevažná väčšina aktívne zamestnaných obyvateľov dochádza za prácou do najbližších miest.

Okres Žarnovica z hľadiska dosiahnutého stupňa industrializácie, ale aj z prevládajúcej orientácie výroby a štruktúry výrobných odvetví možno rozčleniť na niekoľko podcelkov, reprezentovaných jednotlivými obcami.

Z hľadiska územného rozvoja obcí, kde obce disponujú areálmi, zariadeniami i pozemkami, ktoré sú už využívané, alebo sú pripravené pre rozvoj, začína sa rozvíjať stavebnotechnický potenciál. Nakoľko ekonomická štruktúra vo vidieku sa začína diverzifikovať a klesá podiel agrosektoru ako základnej výrobnéj bázy, začínajú sa presadzovať nepoľnohospodárske aktivity ako je cestovný ruch a agroturizmus. Pomerne vysoké percento je orientovaných na technické a stavebné činnosti. Z pohľadu právnických osôb je najviac subjektov v okrese Žarnovica činných v oblasti obchodu, technických činností a priemysle. Pomerne silno sú zastúpené aj subjekty v oblasti stavebníctva.

Mesačnú štatistiku o počte a štruktúre voľných pracovných miest podľa požadovaného vzdelania v okrese Žarnovica zobrazuje tabuľka 9.

Tabuľka 9 Štruktúra voľných pracovných miest v mesiaci september 2020 podľa požadovaného vzdelania (viď. okres Žarnovica).

Štruktúra VPM (prítok v mesiaci) podľa požadovaného vzdelania v SR												
Tabuľka č.26												
september 2020												
Územie	Prítok VPM spolu	v tom (stupeň vzdelania)										
		10 - Neukončené základné vzdelanie	11 - Základné vzdelanie	12 - Nižšie stredné odborné vzdelanie	13 - Stredné odborné vzdelanie	14 - Úplné stredné odborné vzdelanie	15 - Úplné stredné všeobecné vzdelanie	16 - Vyššie odborné vzdelanie	17 - Vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa	18 - Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa	19 - Vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa	nezistené
Banská Štiavnica	108	0	7	11	30	54	0	0	0	6	0	0
Brezno	126	0	9	14	22	68	1	0	1	11	0	0
Detva	66	0	2	55	6	2	0	1	0	0	0	0
Krupina	42	1	3	6	23	2	0	0	1	6	0	0
Lučenec	71	0	7	15	21	16	0	1	1	10	0	0
Poltár	8	0	1	3	3	0	0	0	1	0	0	0
Revúca	125	0	7	3	33	70	1	0	2	9	0	0
Rimavská Sobota	185	1	41	5	19	114	1	2	0	2	0	0
Veľký Krtíš	77	0	2	4	8	56	2	1	0	4	0	0
Zvolen	176	1	19	22	24	104	1	0	1	4	0	0
Žarnovica	26	0	1	0	19	4	2	0	0	0	0	0
Žiar nad Hronom	291	0	141	67	63	4	0	0	1	15	0	0

Zdroj: ÚPSVaR, Žarnovica, september 2022

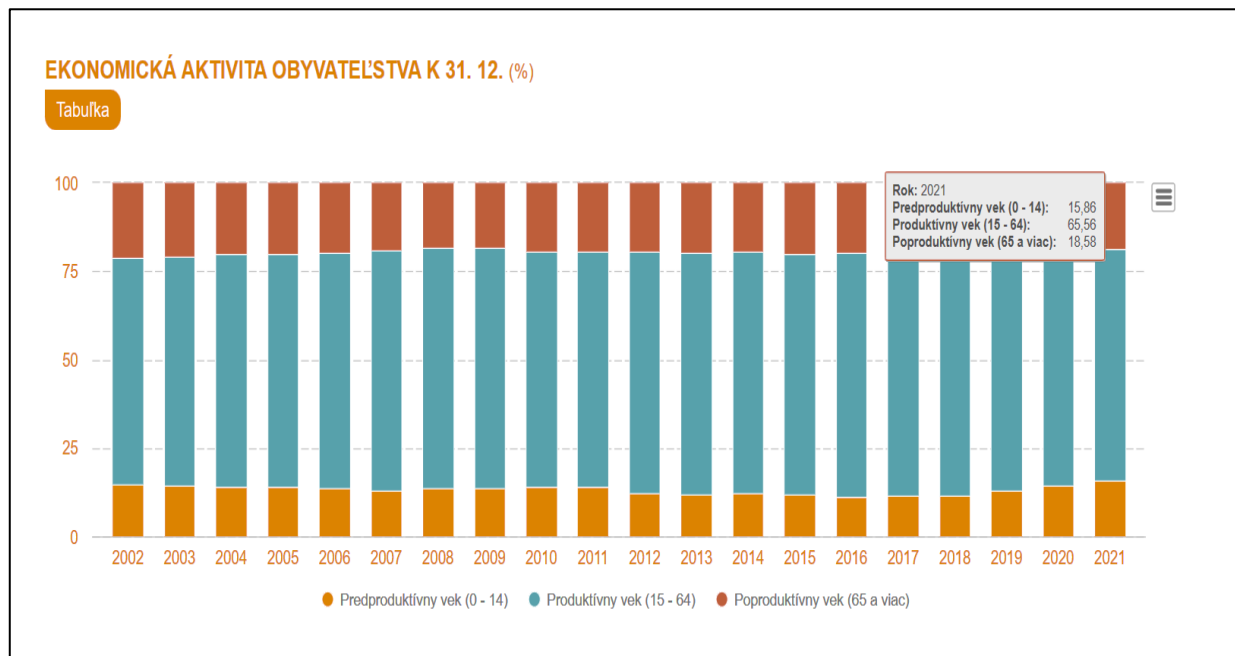
Najviac subjektov je činných v oblasti stavebníctva, priemyslu a obchodu a obchodných činností. Pomerne vysoké percento je orientovaných na technické činnosti. V priebehu sledovaného obdobia narastá aj počet živnostníkov zameraných na stavebníctvo. Z pohľadu právnických osôb je najviac subjektov v okrese Žarnovica činných v oblasti obchodu, technických činností a priemysle. Pomerne silno sú zastúpené aj subjekty v oblasti stavebníctva. Podniky podľa ekonomických činností (NACE) dokumentuje Tabuľka 10.

Tabuľka 10 Podniky podľa ekonomických činností (NACE)

Podniky podľa ekonomických činností (NACE)	2021
Okres Žarnovica	8,6
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	13,8
Priemysel spolu	0,6
Ťažba a dobývanie	12,5
Priemyselná výroba	0,2
Dodávka vody, čistenie a odvod...	0,4
Stavebníctvo	9,3
Veľkoobchod a maloobchod, oprava...	27,2
Doprava a skladovanie	8,0
Ubytovacie a stravovacie služby	4,3
Informácie a komunikácia	2,8
Finančné a poisťovacie činnosti	0,4
Činnosti v oblasti nehnuteľností	3,0
Odborné, vedecké a technické činnosti	11,0
Administratívne a podporné služby	2,8
Vzdelávanie	0,4
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	6,5
Umenie, zábava a rekreácia	0,9
Ostatné činnosti	1,1

Zdroj: www.statistics.sk

Obrázok 3 zobrazuje ekonomickú aktivitu obyvateľstva v obci Horné Hámre za rok 2021.

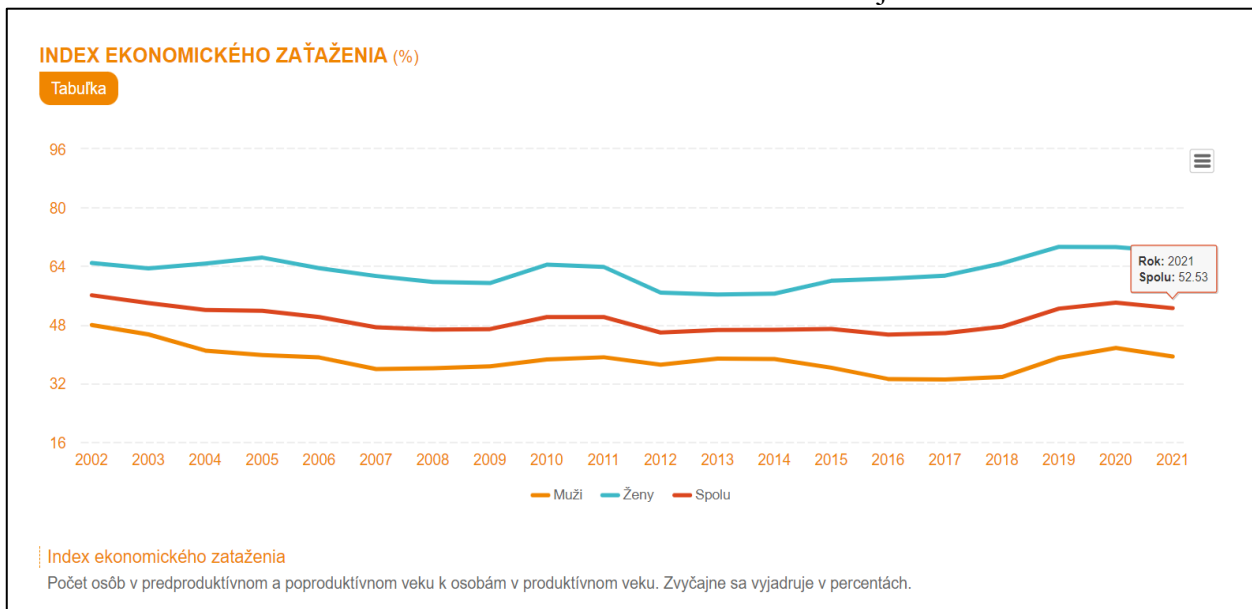
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 3 Ekonomická aktivita obyvateľstva v obci Horné Hámre – stav k 31.12.2021

V obci Horné Hámre v predproduktívnom veku od 0 do 14 rokov je EAO spolu 15,85 % obyvateľov, v produktívnom veku od 15 do 64 rokov je EAO 65,56% a v poproduktívnom veku od 65 rokov a viac je EAO v obci spolu 18,56%.

Index ekonomického zaťaženia

Index ekonomického zaťaženia v obci Horné Hámre zobrazuje obrázok 4.

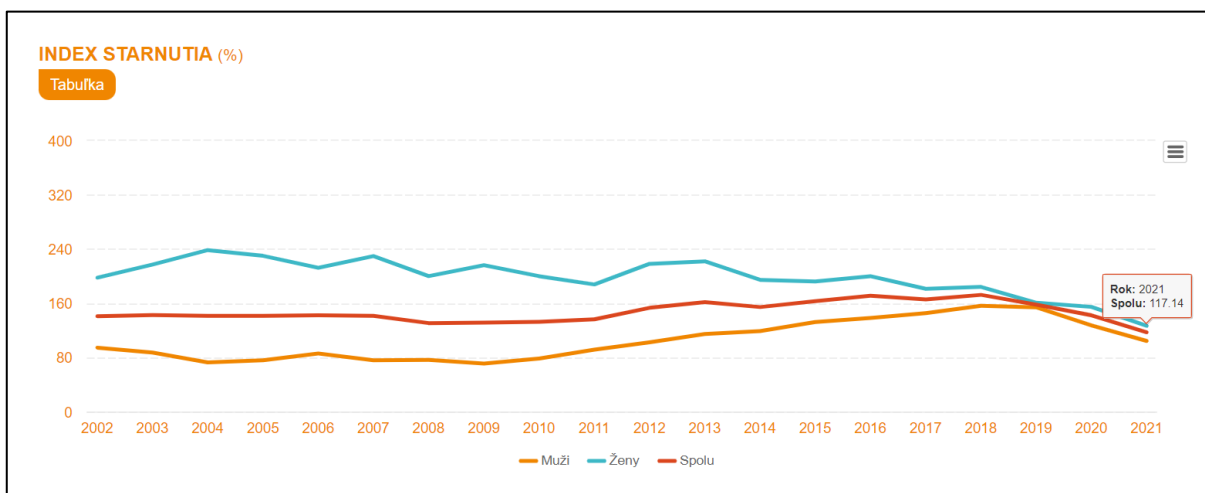
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 4 Index ekonomického zaťaženia v percentách- stav k 31.12.2021

Počet osôb v predproduktívnom a poproduktívnom veku k osobám v produktívnom veku predstavuje index ekonomického zaťaženia. V obci Horné Hámre dosiahol spolu ku koncu obdobia 2021 spolu 52,53 %, z toho u žien tvoril spolu 68 % a u mužov dosiahol index ekonomického zaťaženia spolu 39,32%.

Index starnutia

Index starnutia- t.j. počet osôb v poproduktívnom veku k osobám v predproduktívnom veku vyjadrujúci v percentách zobrazuje obrázok 5.

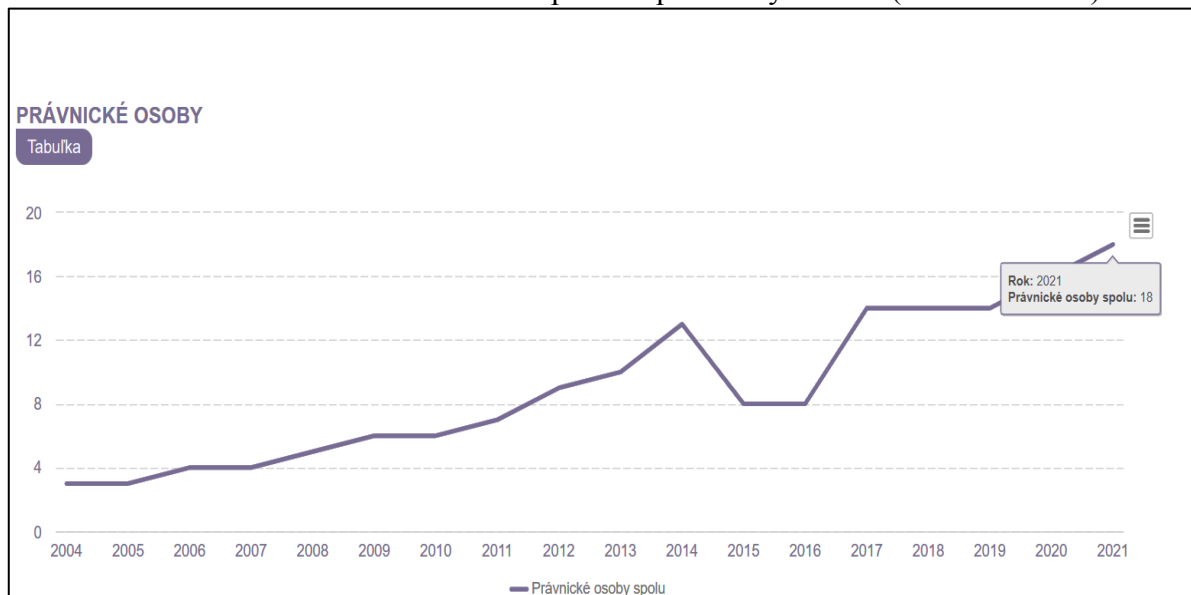
Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 5 Index starnutia

Z obrázka 5 môžeme vidieť, že index starnutia v obci Horné Hámre k 31.12.2021 dosiahol spolu 117,14%.

Organizačná štatistika- Právnické osoby

V obci Horné Hámre sa nachádza spolu 18 právnických osôb (viď. obrázok 6).

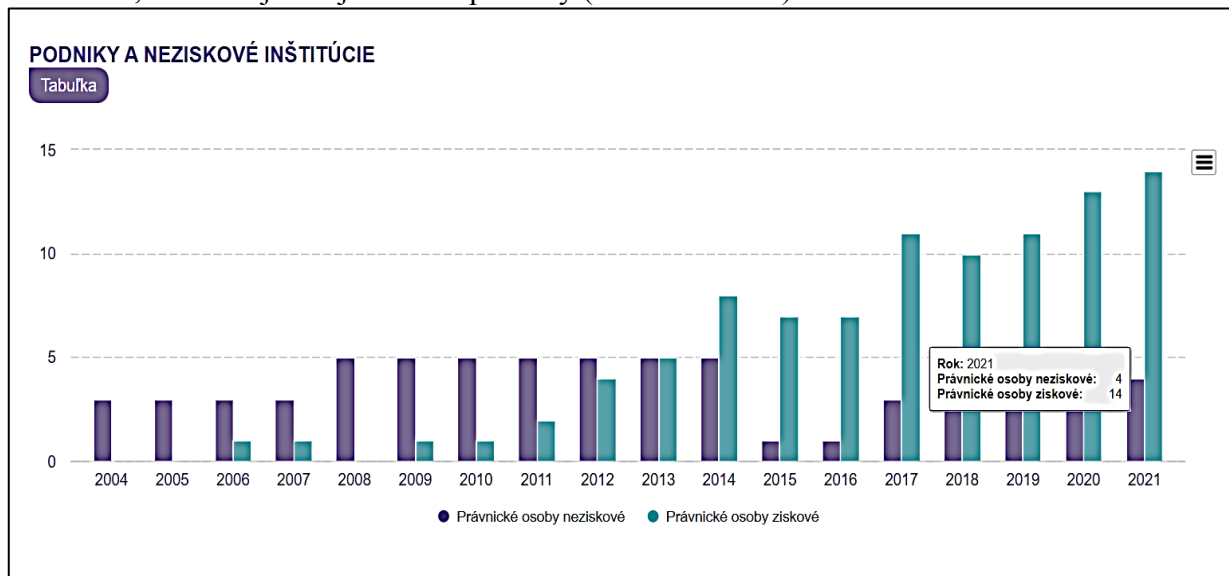

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 6 Počet právnických osôb spolu v obci Horné Hámre (stav k 31.12.2021)

Podniky a neziskové inštitúcie

V obci Horné Hámre pôsobí spolu 14 právnických osôb ziskových a 4 právnické osoby neziskové, ktoré majú svoje vlastné podniky (viď. obrázok 7).

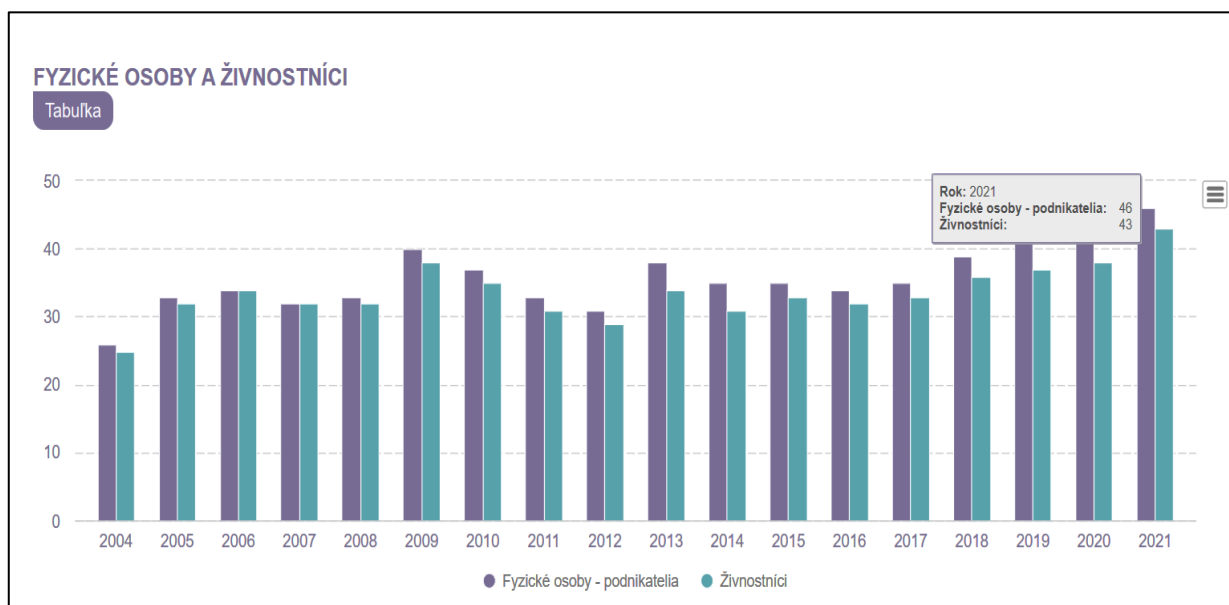

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 7 Podniky a neziskové inštitúcie v obci Horné Hámre

Fyzické osoby a živnostníci

Obrázok 8 dokumentuje v obci Horné Hámre počet osôb, ktoré sa rozhodli podnikat'.

Zdroj: <https://mojaobec.statistics.sk/html/sk.html>

Obrázok 8 Fyzické osoby a živnostníci

V obci Horné Hámre pôsobí spolu 46 fyzických osôb, ktoré podnikajú a spolu 43 živnostníkov. K významným podnikateľom patria Stavebniny Trvalec, Desing Project s.r.o., ktorý sa zaoberá projektovaním rodinných domov, bytových domov a polyfunkčných objektov. Okrem tejto činnosti sa firma zaoberá komplexnými inžinierskymi činnosťami pri vybavovaní stavebných povolení. V obci pôsobí aj stolárstvo Cvanga- kuchyne, ktorá zabezpečuje výrobu nábytku na mieru, stolárska firma Oslanec Jozef, ktorý vyrába okná a dvere. V obci poľnohospodárskou prvovýrobou a výrobou poľnohospodárskych produktov, zemnými a výkopovými prácami všetkého druhu sa zaoberá firma SHR Miloš Tadian. V obci je veľa šikovných ľudí, ktorý podnikateľskú činnosť rozvíjajú v rôznych iných oblastiach.

1.5.6 Nezamestnanosť

Významným ukazovateľom na trhu práce je i doba evidencie nezamestnaných obyvateľov. V obci Horné Hámre o zaradenie do zamestnania ku koncu mesiaca september 2022 žiadalo o zamestnanie spolu 27 obyvateľov. Z toho 2 osoby boli zdravotne postihnuté a 3 osoby tvorili absolventi stredných a vysokých škôl. O zamestnanie sa uchádzalo v tomto mesiaci z celkového počtu UoZ spolu 17 žien (viď. tabuľka 11).

Tabuľka 11 Celkový počet uchádzačov o zamestnanie (UoZ) v obci Horné Hámre (stav k mesiacu september 2022).

Obec	UoZ spolu	v tom										
		do 20r.	20-24r.	25-29r.	30-34r.	35-39r.	40-44r.	45-49r.	50-54r.	55-59r.	60r. a viac	n/a
Horné Hámre	27	1	5	2	3	3	4	2	4	2	1	0

Zdroj: ÚPSVaR Banská Štiavnica, 2022

Miera evidovanej nezamestnanosti v rámci Banskobystrického kraja je 9,16 %. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Žarnovica je v súčasnosti 7,95 %. (Zdroj: <https://www.podporavnezamestnanosti.sk/nezamestnanost.php>). (Stav k mesiacu september 2022).

Verejné služby zamestnanosti

Pri poskytovaní verejných služieb zamestnanosti obec spolupracuje s ÚPSVaR Banská Štiavnica- pobočka Žarnovica pri vytváraní dočasných pracovných miest, ktoré sú nevyhnutným predpokladom zachovania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných. Obec spolupracuje rovnako aj pri realizácii aktívnej politiky trhu práce prostredníctvom aktívnych prác trhovej politiky (AFTP), v rámci ktorej sa pomocou nástrojov AFTP predovšetkým podporuje vytváranie nových pracovných miest zamestnávateľmi, ako aj obcou samotnou. Obec v oblasti aktívnej politiky zamestnanosti dočasne veľakrát zamestnáva nezamestnaných občanov v rámci malých obecných služieb, dnes cez vytvorený sociálny podnik. V prevažnej miere výkon týchto pracovných činností zahŕňa údržbu verejných priestranstiev. Hlavným faktorom, ktorý priamo ovplyvňuje vývoj pracovnej sily je starnutie obyvateľstva. Na vývoji zamestnanosti a jej zvyšovaní sa v plnej miere podieľa aj pokles nezamestnanosti. Na základe Prognózy vývoja ponuky práce v Slovenskej republike do roku 2022 by mala mať nezamestnanosť v rámci celej SR a v krajoch SR klesajúcu tendenciu. Napriek prognózovaným vývojovým trendom má i obec Horné Hámre potenciál (nielen z pohľadu geografického, ale aj z pohľadu dynamicky sa rozvíjajúcej obce, ktorá sa snaží reagovať na zmeny a potreby obyvateľov), na zvrátenie prognóz a zlepšenie demografického vývoja obyvateľstva a na zlepšenie stavu nezamestnanosti.

1.6 Bytová štruktúra a vybavenosť obce

Domový a bytový fond v obci Horné Hámre

Domový a bytový fond obci Horné Hámre nám odpovedá, do akej miery sú obývané jednotlivé časti obce vrátane kopianíc, či samotného jadra obce. Tabuľka 12 zobrazuje aktuálny domový a bytový fond v obci Horné Hámre. Najhustejšie osídlená oblasť v obci Horné Hámre je samotné centrum obce, svedčí o tom relatívne veľký počet trvale obývaných domov. Priamo v obci je vybudovaná pomerne kvalitná infraštruktúra, čo spôsobuje najhustejšie osídlenie v obci (nach. sa tu obchod, plyn, vodovod, cestná sieť, elektrina, pošta, kultúrny dom, požiarna zbrojnica, obchod Jednota-Coop, obecný úrad atď. Najredšie osídlenými oblasťami sú štálové oblasti a to: Biely vrch, Bramborovci, Lešniakovci, Húšťavka, Horní Štefankovci, Maraz dolina, Majsniarovo, Zemanovci a Žiar, kde nie sú žiadny obyvatelia, resp. sú tieto časti obce vysídlené. Situácia sa v tejto oblasti veľmi rýchlo začína meniť, pretože v obci Horné Hámre sa rozvinula výstavba rodinných domov.

Stav k 2022	Počet obyvateľov	Počet domov	Z toho obývané domy	Z toho neobývané domy	Z toho chaty
Beňov vrch	1	5	1	1	3
Biely vrch	0	2	0	0	2
Bramborovci	0	2	0	0	2
Brod	122	35	34	0	1
Breziny	13	5	4	1	0
Cvangovci	1	6	0	2	4
Dolní Štefankovci	7	5	1	0	4
Dolný Pajer	18	3	0	0	3
Eržiakovci	2	1	1	0	0
Fusatovci	2	4	2	2	0
Gambatovci	7	3	2	0	1
Horní Štefankovci	0	4	0	1	3
Horný Pajer	2	8	6	2	0
Húšťavka	0	2	0	0	2
Huta	49	17	14	3	0
Jančokovci	2	6	3	0	3
Kajlovka	12	15	6	4	5
Katrenovci	19	5	1	2	2
Korimovci	2	7	4	0	3
Košťovci	1	4	0	2	2
Košťov vrch	25	27	12	8	7
Lešniakovci	0	2	0	1	1
Lipie	6	7	1	0	6
Majer	21	10	7	0	3
Maraz dolina	0	3	1	1	1
Majsniarovo	0	8	0	1	7
Marušková dolina	8	11	4	1	6
Mišovci	1	1	1	0	0
Oslanovci	7	8	2	4	2
Podskalkovci	1	2	1	1	0
Prostřednovci	8	4	3	1	0
Pukovci	8	4	2	2	0
Rovne	1	9	1	0	8
Šajbovci	5	2	1	0	1
Šteflovo	4	4	2	1	1
Štencelka	4	3	1	1	1
Ulica	12	10	6	0	4
Vodnákovci	1	6	2	1	3
Závrchovci	8	3	1	2	0
Zemanovci	0	3	0	3	0
Žiar	0	2	0	1	1
Dedina	289	244	137	59	18
Spolu	662	501	294	108	93

Zdroj: OcÚ Horné Hámre, 2022

Obytná funkcia je rozložená po celom zastavanom území. Okrajové časti predstavujú rozptýlenú individuálnu bytovú zástavbu väčšinou v ťažko prístupnom teréne s komplikovaným dopravným napojením a pešou dostupnosťou zvlášť v zimných mesiacoch. Najviac sa to prejavuje na periférii zastavaného územia, kde niektoré časti sú pre sklon terénu nezastavateľné, preto sú ponechané i naďalej ako záhrady alebo neintenzívne využívaná poľnohospodárska pôda (záhrada, pasienok...). To isté platí aj pre niektoré enklávy v zastavanom území, pretože ich veľkosť, dostupnosť, technické úpravy neumožnia ich využitie pre intenzívne poľnohospodárske účely.

Výber lokalít určených na výstavbu rodinných domov vychádzal zo zásady prirodzeného rastu sídla, resp. z premisy intenzifikovať jestvujúcu rozvoľnenú zástavbu s cieľom vytvoriť kompaktné urbanistické plochy. Preto v prvom rade sa navrhovalo novú výstavbu realizovať v centrálnej časti obce, kde sú k tomu vytvorené technické predpoklady a intenzifikovať rozostavané ulice. Rozptýl zástavby do okrajových častí nie je žiaduci z viacerých dôvodov, najmä však z dôvodu neprimeraných nárokov na dopravnú a technickú infraštruktúru. Je potrebné, aby obec pripravila rozvojové programy, najmä v oblasti rekreácie - cestovného ruchu - turizmu a domácej výroby produktov z dvora, ktoré vytvoria predpoklady pre rozvoj služieb. Rozvojové programy obce v oblasti rekreácie - cestovného ruchu - turizmu a vytvorenie vhodných podmienok zo strany obce pre rozšírenie výroby, resp. prílev nových záujemcov pre budovanie výrobných zariadení v obci, iniciujú ďalšie požiadavky na bývanie, na nové plochy, a to nielen formou IBV, ale aj formou výstavby bytových domov (HBV).

Súčasťou obytných štruktúr je aj občianska vybavenosť, väčšinou jestvujúca (viď. tabuľka 13).

Tabuľka 13 Vybavenosť obce Horné Hámre službami (stav 2022)

Vybavenosť / obec	Horné Hámre
kultúrny dom / osvetové stredisko	+
kino	x
Dia pekáreň	+
obecné múzeum	-
zdravotné stredisko	x
domov dôchodcov	x
potraviny/rozličný tovar	+
mäso – údeniny	x
lekáreň	x
domáce potreby	x
predajňa textilu	x
reštaurácia/hostinec	+
cukráreň/lahôdky	x
dom smútku	+
farský úrad	+
kostol / kaplnka	+
plyn	+
vodovod	+
kanalizácia	+
základná škola	x
materská škola	+
verejná knižnica	+
zmenáreň	x
ihrisko / štadión	+
hasičská zbrojnica	+
pošta	+
obecný úrad	+
hotel / penzión	+
kolkáreň	+
sociálny podnik	+

+ = nachádza sa

- = nevyhovuje

x = nenachádza sa

V návrhu sa predpokladá budovanie nových zariadení občianskej vybavenosti, v prípade záujmu sa budovanie týchto zariadení nevyklučuje, je však potrebné dodržať zásadu, aby nebola potláčaná primárna funkcia bývania a potrebné parkovacie kapacity sa prednostne realizovali na vlastnom pozemku. V súvislosti s návrhom novej zástavby sa nepredpokladajú žiadne veľkoplošné asanácie. Strategickým cieľom bytovej výstavby sa mal a ďalej sa chce

dosiahnuť bežný európsky štandard. Bývanie pre mladé rodiny, obyvateľov žijúcich pod hranicou sociálneho minima a pre starnúcich občanov by malo byť porovnateľné so sociálnou výstavbou. V obci je snaha o návrat mladších vekových kategórií pre život v obci, posilniť rozvoj ľudského potenciálu, následkom čoho je i obohatenie kultúrno-spoločenského života a posilnenie celkovej hospodárskej základne danej obce. Medzi demografické údaje patrí aj vybavenosť obcí službami.

Technická infraštruktúra

Obec Horné Hámre je elektrifikovaná a čiastočne plynofikovaná – 80 %. Obyvatelia sú napojení na verejný vodovod. Obec nemá vybudovanú splaškovú kanalizáciu s pripojením na ČOV. O výstavbe sa uvažuje najmä v rozvojových plochách. Dažďová kanalizačná sieť je riešená prostredníctvom rigolov popri ceste. Pokrytie mobilných operátorov je nasledovné T - mobile 70 %, Orange 60 %. Občania majú v súčasnosti možnosť pripojenia na Internet prostredníctvom telefónnej linky - Wi-Fi, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov. Do budúcnosti sa ráta s rozšírením pokrytia územia obce bezdrôtovým miestnym rozhlasom. Technickú infraštruktúru dokumentuje tabuľka 14.

Tabuľka 14 Technická infraštruktúra

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
Pošta	ano/nie	1	1
Káblová televízia	ano/nie	nie	áno
Verejný vodovod	pokrytie v %	80	100
Vlastný zdroj pitnej vody	názov/výdatnosť	áno	áno
Verejná kanalizácia dažďová	pokrytie v %	nie	áno
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	pokrytie v %	nie	áno
Rozvodná sieť plynu	pokrytie v %	80	80
pripojenie na sieť internet	DSL	nie	áno
	ISDN	áno	áno
	EDGE	nie	áno
	Wi-Fi	áno	áno
verejný internet	ano/nie	áno	áno
verejný prístupový bod	ano/nie	áno	áno
internetová kaviareň	ano/nie	nie	nie
pocítače pre verejný prístup do siete Internet	počet	1	1
pokrytie signálom Orange	%	60	100
pokrytie signálom T-mobile	%	70	100
verejné studne	počet	10	10
pramene pitnej vody	počet/výdatnosť	nie	nie
vodojemy	počet/objem	1	1
priemyselná zóna - výrobná	počet firiem	áno	áno
priemyselná zóna - skladové hospodárstvo	skladová plocha v m ³	nie	nie
skládka TKO	ano/nie	nie	nie
separovaný zber	ano/nie	áno	áno
zberný dvor pre separovaný zber	ano/nie	áno	áno
kompostovisko	ano/nie	áno	áno
cintorín	počet	1	1
dom smútku	počet	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre- interný materiál (2022)

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec Horné Hámre je zásobovaná elektrickou energiou zo samostatných transformačných staníc. Stanice slúžia pre zásobovanie maloobderateľov pomocou distribučnej elektrickej siete NN, časť výkonu využívajú podnikateľské subjekty. Trafostanice sú pripojené pomocou 22 kV prípojkového vedenia VN AlFe na jestvujúcu VN linku AlFe. Vzdušné vedenie 22 kV, prechádzajúce do obce od severu na juh (východnou časťou katastra), sa postupne dostáva do zastavaného územia obce. NN vzdušné vedenie je

v dobrom stave. Vedenie je realizované na betónových a drevených podperných bodoch. Hlavné vetvy vzdušného vedenia sú vedené pozdĺž hlavných ciest, miestami v súbehu s telefónnym vedením a vedením dedinského rozhlasu. Rozvádzače NN umiestnené na stožiarových trafostaniciach vyhovujú požiadavkám pre zásobovanie elektrickou energiou. Podzemné káblové vedenie je v obci realizované v malej miere. Len niektoré prípojky k rodinným domom sú vedené káblovým vedením v zemi. Pri výstavbe stavebných objektov a inžinierskych sietí treba toto vedenie rešpektovať. V obci nie sú objekty s veľkými nárokmi na elektrickú energiu, mimo hospodárskeho dvora PD a vybrané podnikateľské subjekty a tie sú zásobované zo samostatnej stožiarovej trafostanice.

Plynofikácia obce

Obec je napojená na zdroj zemného plynu. Plynofikácia obce je zabezpečená 80 % pokrytím. Juhovýchodnou časťou katastra prechádza distribučná vetva plynovodu 500-64. Plynofikácia v obci je riešená stredotlakovým rozvodom plynu. V každom rodinnom dome je osadený stredotlakový regulátor a plynomer, cez ktorý je vnútorná plynoinštalácia napojená na vonkajší rozvod plynu. Na vonkajší rozvod plynu je použité potrubie z rúr oceľových bezošvých, izolované asfaltojutovanými horúcimi pásmi. Dimenzia jednotlivých prípojok je DN 50. Minimálna hĺbka uloženia plynového potrubia v úseku hlavných rozvodov (vrátane prípojok) je 500 mm.

Zásobovanie teplom

Tepelná energia je používaná predovšetkým na vykurovanie objektov a prípravu teplej úžitkovej vody. Spotreba tepelnej energie je svojim charakterom sezónna. Počas trvania letného obdobia je jej denný odber relatívne rovnomerný s malými výkyvmi. Pre pokrytie spotreby energie sú k dispozícii nasledovné zdroje: zemný plyn, kvapalné palivá, napr. ľahký vykurovací olej alebo skvapalnený propán, ktoré je možné dovážať pomocou zásobovacích automobilov na miesto spotreby v letnom období, pevné palivo napr. čierne uhlie, elektrická energia z jestvujúcej elektrickej siete a nakoniec slnečná energia a iné obnoviteľné druhy energie.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

V obci nie je vybudovaná verejná splašková kanalizácia. Objekty občianskeho vybavenia a realizované rodinné domy majú vlastné žumpy. Sústavná dažďová kanalizácia nie je v obci vybudovaná, len formou odtokových rigolov popri miestnych komunikáciách. Podľa STN 736701, ak vodohospodársky orgán oprávnený povoľovať vodohospodárske dielo neurčí šírku ochranného pásma kanalizácie, tak je potrebné dodržať ochranné pásmo v šírke 3,0 m od okrajov pôdorysných rozmerov kanalizačnej stoky a súvisiacich objektov. V ochrannom pásme je možné robiť akúkoľvek stavebnú činnosť len so súhlasom správcu kanalizácie.

Verejné osvetlenie

Osvetlenie ciest, komunikácií a verejných priestranstiev je vybudované úspornými LED výbojkovými svietidlami, ktoré sú pomocou výložníkov uchytené na podperných bodoch vzdušnej sekundárnej siete NN. Rozvod medzi svietidlami je vodičom AlFe, ktorý slúži ako fáza VO vzdušnej sekundárnej siete NN. Ovládanie VO je centrálnou prostredníctvom impulzných káblov pri transformátorových staniaciach. V obci je v súčasnosti vybudované nové verejné a úsporné na elektrickú energiu osvetlenie LED svietidlami, ktoré sú upevnené

na bezpäticových osvetľovacích stožiaroch. Ovládanie navrhovaného osvetlenia je napojené pomocou impulzného kábla na centrálny impulz VO obce pri transformátorovej stanici.

Rádiokomunikácie

V obci príjem televízneho signálu Slovenskej televízie a Markízy je zabezpečovaný televíznym prekrývačom TVP. Signál ku koncesionárom sa dostáva na kvalitnej úrovni. Kvalitný príjem signálu STV by bol možný aj zriadením káblovej televízie s prijímacím zariadením. O tomto zámere v obci sa v súčasnosti rokuje a pripravuje projektový zámer na jeho zrealizovanie.

Miestny rozhlas

Rozhlasová ústredňa je umiestnená v budove obecného úradu. Od budovy OU je rozvod vedený na kovových stĺpoch, na ktorých sú upevnené reproduktory. Vedenie miestneho rozhlasu je vedené pozdĺž miestnych komunikácií, väčšinou súběžne s telefónnym vedením a vedením NN. Pôvodné rozvody sa ponechajú a pre nové zastavané časti sa vybuduje nové vedenie miestneho rozhlasu. Vedenie sa uloží v zemi a pre umiestnenie reproduktorov sa využijú osvetľovacie stožiare, alternatíva je bezdrôtový rozhlas.

Zásobovanie pitnou vodou

V obci v súčasnosti je vybudovaný verejný vodovod. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80 %. V obci je vybudovaná jeden vodojem. Vodovod prešiel rozsiahlou rekonštrukciou.

Telefónna sieť

Súčasná vzdušná sieť telefónnych rozvodov sa nachádza vedľa štátnej cesty II. triedy a pozdĺž miestnych komunikácií. V budúcnosti je navrhované vybudovanie trúbkovej trasy (rúra PVC Ø 110 mm) s príslušnými malými kontrolnými šachtami a príslušným rozšírením jednotlivých účastníckych rozvodov pre potreby budúcich účastníkov telefónnych staníc. Okrem toho je uvažované s vybudovaním telefónnej ústredne so žiadanou kapacitou pre obec, vrátane digitálneho systému so žiadanou kapacitou pre obec.

Telekomunikácie

Pošta – v obci je v súčasnosti zriadené poštové stredisko v priestoroch Obecného úradu.

Káblová televízia (KTV) - pre zabezpečenie kvalitného televízneho signálu je navrhované vybudovanie KTV na celom území obce s digitálnou ústredňou v budove Obecného úradu. Rozvod možno zhotoviť káblami zavesením na podporné body NN siete a telekomunikačnej siete, prípadne káblami uloženými v zemi. Vybudovaním KTV stratí aktuálnosť modernizácia TV vykryvačov, prípadne budovanie ďalších. V obci sa uvažuje zaviesť optický internet.

Sociálna infraštruktúra

Sociálne služby sa poskytujú v zariadeniach sociálnych služieb, ktorých zriaďovateľmi je obec, fyzické a právnické osoby, a ostatné orgány miestnej štátnej správy a samosprávy. Tie poskytujú sociálnu pomoc v zmysle zákona NR SR č. 195/1998 Z. z. v znení neskorších predpisov. V oblasti zariadení vybavenosti sociálnej starostlivosti nie je v obci

špecializované komplexné zariadenie Domov dôchodcov. V budúcnosti sa uvažuje v Kľakovskom mikroregióne vybudovať denný stacionár, resp. Domov pre seniorov-dôchodcov a pre ľudí, ktorí sú odkázaní na sociálnu pomoc.

Obec podporuje neštátne subjekty, ktorých činnosť je zameraná na pomoc sociálne alebo zdravotne handicapovaným občanom. Pre zachovanie rovnakých podmienok a šancí pre všetkých žiakov obec zabezpečuje prenos štátnych dotácií (na stravu, motivačný príspevok a školské pomôcky) pre školopovinné deti zo sociálne slabších rodín. Nástrojom pre podporu demografie v obci je jednorazový finančný príspevok pre každé novonarodené dieťa s trvalým pobytom na území obce. Poskytované sociálne služby sú regulované celým radom zákonov a usmernení - počnúc ústavou Slovenskej republiky, zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine, zákonom č.195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci, zákonom č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi, zákonom č.305/2005 Z. z. o sociálnej ochrane detí a sociálnej kuratele končiac Občianskym zákonníkom či mnohými Všeobecne záväznými nariadeniami obce. Obec Horné Hámre považuje pomoc a podporu pre svojich obyvateľov za jednu zo svojich prirodzených priorít.

Sociálny podnik

Obec Horné Hámre dňa 14.06.2022 zriadila registrovaný sociálny podnik, ktorý je obchodnou spoločnosťou s ručením obmedzeným so 100-percentnou majetkovou účasťou Obce Horné Hámre. Spoločnosť bola založená za účelom efektívneho a hospodárneho poskytovania služieb obciam Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov, Kľak, občanom, samosprávam a organizáciám. Predmetom podnikateľskej činnosti tohto registrovaného sociálneho podniku sú primárne komunálne služby spojené s údržbou a správou miestnych komunikácií, verejných priestranstiev a zelene – kosenie, starostlivosť o zeleň, kosenie a čistenie cintorína, udržiavanie čistoty verejných priestranstiev, separácia odpadu a čistenie priestranstiev po hromadných podujatiach, údržba a správa majetku obcí Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov a Kľak, ale aj prípravné práce k realizácii stavieb ako aj drobné stavebné práce. V zimnom období to je zimná údržba miestnych komunikácií a verejných priestranstiev. Ďalšie podnikateľské činnosti sú zamerané na poskytovanie služieb občanom obcí.

Sociálny podnik s rozvojom podnikania poskytuje pohrebné služby občanom obce Horné Hámre a neskôr bude tieto služby poskytovať aj celému mikroregiónu, ktoré sú spojené aj s kopianím hrobov a údržbou cintorínov tak, aby bolo postupne možné dosiahnuť jednotný charakter cintorínov v obciach. Zároveň, ak vyplynie zo znalostí starostov jednotlivých obcí záujem občanov o služby starostlivosti o domácnosť a záhradu, bude sociálny podnik zabezpečovať aj takéto drobné práce. Nakoľko majú obce dostatočné vlastné priestory ako aj technické vybavenie, založili sociálny podnik najmä s cieľom adaptácie znevýhodnených a zraniteľných osôb, ktoré majú obmedzené a sťažené uplatnenie na trhu práce ako aj všeobecne spoločenské uplatnenie. Takouto činnosťou sú pokryté potreby nielen obce Horné Hámre ale aj ostatných obcí v mikroregióne a to v rozsahu stanovených činností nevyhnutných pre efektívny chod samosprávy a spokojnosť jej obyvateľov. Týmto sa súčasne očakáva skvalitnenie života občanov a aj vyššia miera kvality poskytovaných služieb všetkým občanom regiónu.

Výnimočnosť služby pre zapojené obce spočíva v ekonomickom aj sociálnom efekte. Na jednej strane sú ponúkané služby vykonávané vlastnými občanmi a obyvateľmi, najmä znevýhodnenými, ktorí spĺňajú potrebné požiadavky, súčasne sa adaptujú a stabilizujú na trhu práce. Napriek ich znevýhodneniu a zraniteľnosti sa sociálny podnik snaží vytvoriť im podmienky na vlastné uplatnenie a realizáciu vo vlastnom prostredí, čo prispieva k ich začleneniu sa do spoločenského života a upevneniu komunity v

rámci jednotlivých obcí či mikroregiónu. Na druhej strane sú služby poskytované sociálnym podnikom obciam ekonomicky výhodnejšie ako zabezpečovanie týchto služieb jednotlivými obcami samostatne. Týmto sú trvale dlhodobo a udržateľne vytvárané príjmy spoločnosti zo širokého spektra ponúkaných služieb a činností, ktoré samosprávy musia zabezpečiť, plniť a vykonávať na dennej báze.

Pozitívny sociálny vplyv spoločnosť ako registrovaný integračný sociálny podnik dosahuje predovšetkým zamestnávaním 10 znevýhodnených zamestnancov. Sociálny vplyv bude taktiež dosahovaný špecializáciou znevýhodnených zamestnancov vďaka možnosti zúčastňovať sa na školeniach a rekvalifikačných kurzoch, ktoré budú v plnej miere hrazené zo zisku sociálneho podniku. Súčasne budú získavať komunikačné a ostatné schopnosti, ktoré vylúčením z trhu práce nemali možnosť absolvovať a zdokonaľovať sa. Vďaka zamestnaniu sa v obecnom sociálnom podniku dochádza u znevýhodnených a zraniteľných osôb k umožneniu zmysluplného zúčastňovania sa na sociálnom, ekonomickom či politickom živote, čoho dôsledkom nie je ich materiálna a duchovná deprivácia a chudoba a tak bude dosahovaný pozitívny sociálny vplyv u takýchto osôb.

Zdravotnícka infraštruktúra

V obci sa nenachádza zdravotnícke zariadenie, obyvatelia obce využívajú služby zdravotníckych zariadení prevažne v blízko susediacich mestách Nová Baňa a Žarnovica. Zdravotná starostlivosť o obyvateľov na území samotnej obce nie je riešená.

V priebehu programovacieho obdobia sa nepredpokladá zriadenie ordinácie praktického lekára. Vo sfére základnej zdravotníckej starostlivosti sa hľadajú nové prístupy optimálnejšieho zabezpečenia služieb ošetrojúceho lekára a zdravotníckych zariadení, uvažuje sa i o možnosti zriadenia súkromných ordinácií, resp. rodinných lekárov. Vytvorenie kvalitnejšej zdravotníckej starostlivosti je podmienené zvýšením úrovne a kapacity zdravotníckych zariadení, všetkých druhov zdravotníckych služieb, kvality a úrovne zdravotníckej techniky a personálneho obsadenia obslužných činností.

Najbližšie subjekty a poskytovatelia zdravotníckych služieb v regióne

V roku 2008 bola zrušená nemocnica v Novej Bani, čo skomplikovalo pacientom dostupnosť zdravotnej starostlivosti, pretože musia cestovať do nemocníc, ktoré sú najbližšie umiestnené v Žiari nad Hronom, vo Zvolene, v Zlatých Moravciach, v Leviciach, Banskej Štiavnici a v Banskej Bystrici.

Akútnu a neodkladnú zdravotnú starostlivosť poskytujú rýchla lekárska pomoc v Novej Bani a Rýchla zdravotná pomoc v Žarnovici. Zdravotnú starostlivosť v meste Nová Baňa zabezpečuje viacero všeobecných a odborných súkromných lekárov, ktorí poskytujú základné zdravotné ošetrovanie: - zubné ambulancie (počet: 7) - praktickí lekári pre dospelých (počet: 7) - praktickí lekári pre deti a dorast (počet: 3) - gynekologické ambulancie (počet: 2) - interná a kardiologická ambulancia (počet: 1) - očná ambulancia (počet: 1) - psychiatrická ambulancia (počet: 1) - pľúcna ambulancia (počet:1) - alergologická ambulancia (počet:1) - kožná ambulancia (počet:1) - diabetologická ambulancia (počet: 1) - všeobecná ambulancia pre dospelých (počet:1) - všeobecná ambulancia pre deti (počet:1) - chirurgická ambulancia (počet:1) - ORL ambulancia (počet:1).

Ambulancie lekárov nie sú sústredené na jednom mieste, ale vo viacerých objektoch, napr. v areáli bývalej nemocnice, v budove spoločnosti Mediform, Poliklinika, Nová Baňa, Cintorínska 20, prípadne sú ambulancie umiestnené v súkromných rodinnom dome

poskytovateľa. Okrem toho v meste Nová Baňa je v prevádzke jedno súkromné laboratórium, röntgenové a sonografické pracovisko, jedno rehabilitačné oddelenie vrátane ambulancie a jedna Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti ADOS-BONA FIDE, s.r.o.. V meste sa nachádzajú 4 lekárne: - Lekáreň Medea - Lekáreň Horná S - Lekáreň Horná V - Lekáreň Dr. Max Sociálna infraštruktúra je určená na uspokojovanie potrieb obyvateľstva. Zameranie a koncentrácia týchto zariadení sociálnej infraštruktúry je priamo spojená s potrebou racionalizovať dostupnosť k nej, stanoviť ich optimálnu kapacitu vo vzťahu k dopytu. Zmenou spoločensko-ekonomického systému došlo k prerozdeleniu zodpovednosti za rozvoj a financovanie sociálnej infraštruktúry medzi štátnu správu, miestnu a regionálnu samosprávu a súkromný sektor. Veľkou pomocou pre osamelých občanov, o ktorých sa nemá kto postarať v starobe, je zabezpečovanie opatrovateľskej služby v zmysle zákona o sociálnej pomoci. Lekárska pohotovostná služba sa nachádza v Žarnovici a v Žiari nad Hronom.

Zdravotná starostlivosť o obyvateľov na území obce Horné Hámre nie je riešená.

V obci nie sú pripravené priestory pre ordináciu praktického lekára a na jeho zabezpečení sa preto intenzívne nepracuje. Vytvorenie kvalitnejšej zdravotníckej starostlivosti je podmienené zvýšením úrovne a kapacity zdravotníckych zariadení, všetkých druhov zdravotníckych služieb, kvality a úrovne zdravotníckej techniky a personálneho obsadenia obslužných činností. Výhodou sú existujúce zariadenia. Investície by mali byť zamerané na rekonštrukciu pôvodných zariadení, na zvyšovanie kvality služieb a na rozvoj ambulantných a terénnych sociálnych služieb. (Zdroj: Štatistický úrad SR; Vlastné spracovanie, 2022).

Školské a predškolské zariadenia v obci

Prvá škola pozostávala z jednej miestnosti a bola pri kostole. Prvý zápis žiakov je z r. 1820. Prvým učiteľom v obci bol Ján Agrikolla. Celých 47 rokov do r. 1893 bol učiteľom a organistom Anton Špác. On posledný vyučoval po slovensky. Založil a viedol ovocnú škôlku a prispieval do časopisov.

Obecná ľudová škola bola postavená nákladom obce v r. 1911. Od februára 1943 do r. 1947 sa učilo aj v miestnosti terajšej pošty.

Na Kostivrchu učil najprv Štefan Prokopovský. Učil striedavo po domoch. Po troch rokoch takéhoto učenia si vtedajších 16 rodín postavilo školu. V r. 1873 im zhorela, ale postavili si opäť novú. Poslednú školu postavili v r. 1927, ktorá stojí dodnes, ale ako škola sa nevyužíva už od r. 1974, kde posledným riaditeľom bol Mikuláš Bečka.

Obec je zriaďovateľom materskej školy Horné Hámre. Obec Horné Hámre v rámci existujúcich kompetencií nezabezpečuje výchovno-vzdelávací proces vo formálnom vzdelávacom zariadení. Môže ale ponúkať rôznorodé záujmové a doplnkové vzdelávacie služby v rámci voľno-časových a záujmových aktivít pre deti a žiakov. Obec zabezpečí priestory pre uskutočňovanie neformálneho vzdelávania. V obci celodennú starostlivosť, výchovu a vzdelávanie detí v obci zabezpečuje predškolské zariadenie MŠ. K 31.12.2021 ju navštevovalo celkovo 14 detí, ktoré nie sú len z našej obci. Z celkového počtu detí sú dve deti predškolačmi, ktorí nastúpia v školskom roku 2022 a 2023 do ZŠ s MŠ Župkov.

Spádovou základnou školou, ktorú deti z obce navštevujú je základná škola v obci Župkov a v meste Žarnovica. Základná škola s materskou školou v Župkove i ZŠ v Žarnovici sú plno organizované školy s právnou subjektivitou. Majú deväť postupných ročníkov. Prvý stupeň tvoria triedy (1.- 4.), druhý stupeň tvoria triedy (5.- 9.) Súčasť základnej školy v Župkove je školský klub detí, materská škola, zariadenie školského stravovania, telocvičňa a školská knižnica. V ZŠ sa nachádzajú kmeňové triedy, odborné učebne výpočtovej techniky, multifunkčné učebne s interaktívnymi tabuľami, cvičňa

kuchyňa, školská jedáleň a kuchyňa, zborovňa, riaditeľňa, miestnosť pre ekonómku, všetky kabinety, šatne a plynové kotolňa.

Šport

Zo zariadení telovýchovy sa v obci nachádzajú športový areál (futbalové ihrisko) a viacúčelové ihrisko. V katastri sa rozprestiera poľovnícky revír. V obci je činný futbalový klub. Súčasný futbalový športový areál navrhujeme dobudovať. Okrem šatní, hygienických zariadení a pod. aj o menšie športové plochy (tenis, volejbal, prípadne ďalšie podľa záujmu). Tabuľka 15 dokumentuje športovú infraštruktúru v obci.

Tabuľka 15 Športová infraštruktúra zariadení v obci Horné Hámre

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
Ihrisko pre futbal (okrem školských)	počet	1	1
ihrisko detské	počet	1 MŠ	1 MŠ
viacúčelové ihrisko	počet	1	1
športový klub	futbalový	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2022)

Rozvoj ďalších telovýchovných a športových zariadení sa navrhuje smerovať k príprave územia pre viacúčelové komplexné zariadenie na úrovni vyššej vybavenosti, ako viacúčelové zariadenie pre športové i kultúrno-rekreačné zariadenia.

V obci sa nachádza súkromný jazdecký areál sv. Františka. Jazda na koni v širokom okolí, ktoré sa vyznačuje členitosťou a možnosťou výberu trás s rôznou náročnosťou, pravdepodobne uspokojí každého z návštevníkov regiónu.

(Zdroj: <http://www.farm.sk/index.html>).

Odpadové hospodárstvo

Zber odpadu

Základným právnym predpisom pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi je zákon NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch. Jedným zo základných nástrojov stratégie hospodárenia s odpadmi je vypracovanie „Programov odpadového hospodárstva“. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky vypracováva Ministerstvo životného prostredia a následne samosprávny kraj, obec a pôvodca odpadu. Odpadové hospodárstvo v obci Horné Hámre zahŕňa všetky činnosti zamerané na predchádzanie a obmedzovanie vzniku všetkých druhov odpadov (komunálneho odpadu, stavebného odpadu, zeleného odpadu), znižovanie ich nebezpečnosti pre životné prostredie, ako aj na nakladanie s odpadmi v súlade s platnými zákonmi. Nakladanie s odpadmi je definované ako zber odpadov, preprava odpadov, zhodnocovanie odpadov a zneškodňovanie odpadov vrátane starostlivosti o miesto zneškodňovania.

Nová stratégia v oblasti odpadov v rámci EÚ spočíva v snahe urobiť z Európy spoločnosť využívajúcu recykláciu, ktorá predchádza vzniku odpadov a využíva ich ako suroviny. Odstraňovanie tuhého komunálneho odpadu v obci Horné Hámre je riešené na legalizovanej skládke Bzenica-Uhlisko. Obec má upravené nakladanie s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi, vznikajúcimi v obci cez VZN. Separovaný zber využiteľných zložiek komunálneho odpadu je v súčasnosti organizovaný v rôznych formách, separované zložky budú využité ako druhotné suroviny. Likvidáciu komunálneho odpadu sa odporúča riešiť v súlade so širšími vzťahmi v okrese v nadväznosti na zákon o odpadoch.

Obec Horné Hámre v rámci Združenia obcí Kľakovskej doliny sa zapojila do projektu týkajúceho sa zhodnocovania biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu a to cez Operačný program Kvalita životného prostredia. Na základe úspešného vyhodnotenia projektu riadiacim orgánom MŽP SR získalo združenie obcí Kľakovskej doliny (obce Horné Hámre, Župkov, Hrabíčov, Ostrý Grúň a Kľak) v zastúpení Slovenskej agentúry ŽP (SAŽP) nenávratný finančný príspevok v sume 402 910 Eur. na nákup technických zariadení (traktor s čelným nakladačom, drvič, nat'ahovač kontajnerov, lis, 6 ks veľkokapacitných kontajnerov, nápravovú váhu pre zber, zvoz a zhodnocovanie biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu.). Cieľom projektu bolo a naďalej zostáva dosiahnuť zvýšenú mieru zhodnocovania odpadov so zameraním na ich prípravu na opätovné použitie a recykláciu nie nebezpečných odpadov vrátane podpory systémov triedeného zberu komunálnych odpadov a podpory predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov. Výpočet miery triedenia odpadov dokumentuje tabuľka 16.

Tabuľka 16 Zložky komunálnych odpadov triedeného odpadu a množstvo odpadov v roku 2021

Výpočet miery triedenia - Obec Horné Hámre			
		Vyplnila obec Horné Hámre	
20 01	ZLOŽKY KOMUNÁLNYCH ODPADOV Z TRIEDENÉHO ZBERU OKREM 15 01	Množstvo odpadov v roku 2021 v t	Množstvo odpadov v roku 2021 v kg
20 01 01	papier a lepenka	12,601	12 601
20 01 02	sklo	16,984	16 984
20 01 03	viacvrstvé kombinované materiály na báze lepenky (kompozity na báze lepenky)	0,849	849
20 01 04	obaly z kovu	1,34	1 340
20 01 05	obaly obsahujúce zvyšky nebezpečných látok alebo kontaminované nebezpečnými látkami vrátane prázdnych tlakových nádob	0	0
20 01 08	biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	0,92	920
20 01 10	šatstvo	0,21	210
20 01 11	textílie		0
20 01 13	rozpúšťadlá		0
20 01 14	kyseliny		0
20 01 15	zásady		0
20 01 17	fotochemické látky		0
20 01 19	pesticídy		0
20 01 21	žiarivky a iný odpad obsahujúci ortuť	0,002	2
20 01 23	vyradené zariadenia obsahujúce chlórfluórované uhľovodíky	0,94	940
20 01 25	jedlé oleje a tuky		0
20 01 26	oleje a tuky iné ako uvedené v 20 01 25		0

20 01 27	farby, tlačiarenské farby, lepidlá a živice obsahujúce nebezpečné látky	0	0
20 01 28	farby, tlačiarenské farby, lepidlá a živice iné ako uvedené v 20 01 27		0
20 01 29	detergenty obsahujúce nebezpečné látky		0
20 01 30	detergenty iné ako uvedené v 20 01 29		0
20 01 31	cytotoxické a cytostatické liečivá		0
20 01 32	liečivá iné ako uvedené v 20 01 31		0
20 01 33	batérie a akumulátory uvedené v 16 06 01, 16 06 02, alebo 16 06 03 a netriedené batérie a akumulátory obsahujúce tieto batérie	0,12	120
20 01 34	batérie a akumulátory iné ako uvedené v 20 01 33	0	0
20 01 35	vyradené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21 a 20 01 23, obsahujúce nebezpečné časti *)	0,28	280
20 01 36	vyradené elektrické a elektronické zariadenia iné ako uvedené v 20 01 21, 20 01 23 a 20 01 35	0,981	981
20 01 37	drevo obsahujúce nebezpečné látky		0
20 01 38	drevo iné ako uvedené v 20 01 37		0
20 01 39	plasty	11,233	11 233
20 01 40	kovy	0,721	721
20 01 40 01	meď, bronz, mosadz	0,076	76
20 01 40 02	hliník	0,019	19
20 01 40 03	olovo		0
20 01 40 04	zinok		0
20 01 40 05	železo a oceľ	0,059	59
20 01 40 06	cín		0
20 01 40 07	zmiešané kovy	18,906	18 906
20 01 41	odpady z vymetania komínov		0
20 01 99	odpady inak nešpecifikované		0
20 02 01	biologicky rozložiteľný odpad	55,11	55 110
20 02 02	zemina a kamenivo		0
20 02 03	iné biologicky nerozložiteľné odpady		0
20 03 01	zmesový komunálny odpad	79,44	79 440
20 03 02	odpad z trhovísk		0
20 03 03	odpad z čistenia ulíc		0
20 03 04	kal zo septikov		0

20 03 06	odpad z čistenia kanalizácie		0
20 03 07	objemný odpad	9,4	9 400
20 03 08	drobný stavebný odpad		0
20 03 99	komunálne odpady inak nešpecifikované		0
Spolu všetkých vyzbieraných (celkové množstvo KO vzniknutých v obci)			210 191
Spolu všetkých vytriedených			121 351
Označené na základe zoznamu vytriediteľných zložiek KO, ktoré je možné započítať do čitateľa vzorca			

$$\frac{M_{KO}}{Mzložka 1 + Mzložka 2 + Mzložka n} \cdot 100 [\%]$$

Úroveň vytriedenia KO v obci Horné Hámre za rok 2021 dosiahla spolu 57,73% (Zdroj: OcÚ, 2022).

Separovanie odpadu v obci sa uskutočňuje formou vrecového systému. Odpadové hospodárstvo v obci patrí k najkľúčovejším otázkam a riešeniam PHRSR.

Civilná ochrana obyvateľstva

V obci v súčasnosti nie sú vybudované nijaké väčšie špeciálne zariadenia v súvislosti s civilnou ochranou. Ukrytie obyvateľov nie je riešené formou jednoduchých vybudovaných úkrytov. Väčšia časť objektov v obci je podpivničená, pivničné priestory slúžia pre ukrytie obyvateľstva. Na ukrytie obyvateľstva slúžia len zariadenia občianskej vybavenosti. V rámci civilnej ochrany sa obec riadi podľa riadenia Krízového štábu v okrese Žarnovica.

Požiarna ochrana

V obci Horné Hámre existuje funkčný Dobrovoľný hasičský zbor. V minulosti bola zabezpečená protipožiarna ochrana na úrovni obce, v súčasnosti je všetko zariadenie funkčné a prevádzky schopné. V obci je zrekonštruovaná hasičská zbrojnica a nechýba v nej základné vybavenie spolu s požiarnym vozidlom.

1.7 Dopravná infraštruktúra

Výhodou v území je dopravná sieť, ktorá výrazne napomáha zatriktívniť toto územie a je predpokladom rozvoja cestovného ruchu, rekreácie a ďalšieho potenciálu v území. Dopravná sieť v Kľakovskom regióne má znaky kotlinovej siete.

Štátna komunikácia

Hlavná dopravná os sa sformovala pozdĺž Hrona v smere východ- západ na ceste E 75/E 571- E 50 (štátna hranica A/SK – Bratislava – Nitra – Zvolen – Lučenec – Košice – Michalovce – štátna hranica SK/UA). Z hľadiska integrácie mesta do vnútroštátnych i medzinárodných hospodárskych vzťahov je najdôležitejším dopravným spojením tzv. „*stredný ťah*“ R1, R2: Bratislava – Nitra – Zvolen – Lučenec – Rimavská Sobota – Rožňava – Košice. Svojimi intenzitami sieť rýchlostných komunikácií v úseku Nitra- Zvolen (43 km) vychádza z existujúcej siete 1. triedy a je porovnateľná s diaľničným ťahom D1. Sieť slovenských rýchlostných ciest (R1, R2, R3), ktoré sú súčasťou medzinárodných cestných ťahov (E58, E572, E77), spáduje do centrálného územia Slovenska (Zvolenskej a Žiarkej kotliny). Úsek rýchlostnej cesty R1 prechádza územím združená južným okrajom k.ú. v súbehu so železničnou traťou a riekou Hron a vedie úsek rýchlostnej cesty R1 (Trnava – Nitra – Zvolen – Banská Bystrica), Orovnica – Žarnovica. Cesta R1 má európsky význam ako E58 v úseku Trnava – Zvolen, s pokračovaním do Banskej Bystrice. Po vybudovaní R1 Nitra – Banská Bystrica vedenej mimo intravilán došlo k odľahčeniu cestnej siete I/65, k zrýchleniu prepravy a zvýšeniu dostupnosti mesta Nová Baňa.

Miestna komunikácia

Z plošných dopravných prvkov nosným a prakticky jediným komunikačným systémom zabezpečujúcim dopravnú obsluhu v skúmanom území je cestná doprava. Sídelné útvary v obci Horné Hámre ležia po ľavej a pravej strane cesty III. triedy/ 2523, ktorá končí v obci Kľak. Obec Horné Hámre je vzdialená od najbližšieho mesta (Žarnovica) cca 5 kilometrov. V miestnej časti obce sú komunikácie spevnené asfaltovým povrchom, v niektorých miestach sú v dobrom technickom stave, v iných miestach vyžadujú celoročnú údržbu a opravu. Obec nemá hlavnú autobusovú stanicu, pre potreby odchádzky a dochádzky slúžia obojsmerné autobusové zastávky, rozmiestnené tak, aby čo najviac zodpovedali potrebám obyvateľov. Kľakovská dolina spáduje do údolia Hrona, ktorým prechádzajú dôležité komunikačné ťahy celoštátneho až medzinárodného významu.

Železničná doprava

Železničná doprava nemá zastúpenie v dopravnej sieti Kľakovského mikroregiónu. V minulosti prevádzkovaná lesná železnica postupne funkčne nahradila automobilová doprava. Miestne komunikácie v intravilánoch obcí sú vybudované prevažne v extravilánovom prevedení, bez chodníkov resp. samostatných pruhov pre nemotorovú dopravu (peších a cyklistov) s povrchovým odvedením dažďovej vody. Kvalita miestnej komunikačnej siete, najmä jej stavebno-technický stav nezodpovedá požiadavkám rastúcej motorovej dopravy. Obtiažny je najmä prístup do vyššie položených lokalít z dôvodu existujúcich úsekov prístupových ciest so značným pozdĺžnym sklonom, s nedostatočnou šírkou pre obojsmernú prevádzku na týchto cestách, čo komplikuje (v zimnom období pohotovostne až znemožňuje) sprístupnenie týchto lokalít (samôt).

Letecká doprava

Najbližšie letisko sa nachádza v Sliači, ktoré je od sídla okresu Žarnovica vzdialené 50 km.

Riečna doprava

Rieka Hron nevytvára vhodné predpoklady na realizáciu vodnej (riečnej) dopravy. Využíva sa len na športovú a rekreačnú osobnú plavbu (<http://www.vucbb.sk>).

Pešie komunikácie a priestranstvá

Pešia doprava vyplýva z celkového riešenia prostredia. Chodníky pre peších sú vybudované len veľmi málo v obci a to v časti pri kostole a obecnom úrade a to pozdĺž cesty III triedy. Podiel bicyklovej dopravy z pohľadu celkovej dopravnej práce a z pohľadu nemotorovej dopravy nie je v obci rozhodujúci a nedosahuje podiel so zavedeným systémom bicyklovej dopravy, ale aj napriek tomu patrí medzi významné spôsoby dopravnej obsluhy. Konfigurácia terénu, rozmiestnenie urbanistických prvkov (bývanie, vybavenosť) v obci dáva predpoklady k významnejšiemu postaveniu bicyklovej dopravy, ako jedného zo základných vnútro sídelných dopravných systémov. V okolí obce sa nachádza niekoľko cyklistických trás vedúcich náučnými chodníkmi. Zámerom obce je rozvinúť cyklistickú dopravu, vytvárať nové pešie komunikácie a skrášľovať verejné priestranstvá, budovať oddychové plochy, vybudovať školské detské dopravné ihrisko a pod. Cyklistické trasy je potrebné vybudovať v obci v súbehu s novovybudovanými chodníkmi, pokiaľ to priestorové podmienky umožnia vrátane prepojenia susedných obcí.

Statická doprava

V súčasnosti sú v obci čiastočne vybudované parkoviská a to v miestach obecného úradu, kostola a cintorína. V budúcnosti je potrebné parkoviská riadne vymedziť a vyznačiť odstavné státi. Statická doprava v sebe zahŕňa nielen umiestnenie vozidla mimo jazdné pruhy komunikácie po dobu návštevy, nákupu (krátkodobé parkovanie, do 2 hod.), či zamestnania (parkovanie dlhodobé, nad 2 hod., v obci zastúpené pomenej vzhľadom na skutočnosť, že hlavný pracovný trh sa nachádza mimo územia obce), ale aj v čase kedy sa vozidlo nepoužíva (odstavenie vozidla). Parkovanie v obci je v súčasnosti organizované v dvoch formách, jednou je parkovanie mimo jazdných pruhov, ale na vozovke, druhou je parkovanie na vyhradených parkovacích plochách (napr. obecný úrad, obchod Jednota COOP, pošta, kostol, cintorín a iné). Odstavenie vozidiel sa zabezpečuje, v prípade individuálnej bytovej zástavby na vlastnom pozemku, buď v jednotlivo stojacich, alebo vstavaných garážach, alebo mimo vlastného pozemku.

1.8 Informačné služby

Informačné služby usmerňujú a napomáhajú rozhodovanie návštevníka o využití cieľového miesta, o jeho rôznych zdrojoch, o všetkom čo sa v cieľovom mieste nachádza. Sú zamerané na šírenie poznatkov o objektoch CR a o službách, ktoré sa v danom mieste, či území nachádzajú. Skôr ako návštevník príde do cieľa, ktorý si vytýči na cestovanie, spoznávanie, či už rekreáciu, alebo iné vyžitie sa snaží využiť a získať informácie, a preto využíva rôzne dostupné zdroje. Väčšie mestá majú zriadené turistické informačné kancelárie. Okrem nich môže návštevník získavať informácie, ktoré mu sprostredkoval nejaký známy, či priatelia, alebo sa o objekte CR a službách dočítal v cestovateľskom časopise, na internete, v odbornej tlači, alebo z katalógu zájazdov a pobytov, prípadne na nejakom turistickom informačnom letáčiku na výstave, veľtrhu a podobne. Informácie o histórii, pôvodných obyvateľoch, osídlení, o možnostiach rekreácie, či pamiatkach môže každý návštevník získať aj z ústnych podaní potomkov pôvodných obyvateľov, ktorí ich ochotne oboznámi o obci Horné Hámre a aj o významných centrách Kľakovského mikroregiónu. Mikroregiónom „Kľakovská dolina“ vedie kľukatá cesta, ktorá odpradáva bola spojivom medzi dedinami, mestami a obyvateľmi. Zabezpečovala obchod, živobytie,

vzdelanie, kultúru i prosperitu celému mikroregiónu. Na tejto ceste vzniklo v mikroregióne „Kľakovská dolina“ viacero občianskych združení, ktoré vytvárajú siete vzájomnej spolupráce a uskutočňujú aktivity a potvrdzujú identitu žijúcich občanov.

Dňa 5. septembra v roku 2011 bola v mikroregióne „Kľakovskej doliny“ založená spoločnosť Združenie obcí Kľakovskej doliny s hlavným sídlom v obci Župkov. Združenie tvoria obce „Kľakovského mikroregiónu“ a k nim sa pridala aj susediaca obec Píla. Občianske združenie je zamerané predovšetkým na uskutočňovanie kultúrnych a tradičných podujatí v celej Kľakovskej doline, na realizovanie spoločných projektov zameraných na zlepšenie infraštruktúry a podporu CR. Má svoju vlastnú webovú stránku <http://www.klakovskadolina.sk/> ktorou informuje o pravidelných podujatiach a rôznych kultúrnych akciách. Do skupiny sa môžu pridať všetci priaznivci, ktorí môžu informovať o tom, čo sa deje v ich obci, prípadne môžu vkladať zaujímavé fotografie, ktoré vyzdvihujú identitu „Kľakovského mikroregiónu“, poukazujú na históriu, prírodné a kultúrne pamiatky a na všetky možnosti, služby a danosti, ktoré mikroregión ponúka svojim návštevníkom.

V mikroregióne „Kľakovskej doliny“ od 5. apríla 2004 pôsobí aj Občianske združenie Vtáčnik, ktorého členom sú dobrovoľníci. Je otvoreným združením pre všetkých bez ohľadu na vek, pohlavie, rasu, národnosť, sociálny pôvod, náboženské vyznanie a iné. Hlavným cieľom OZ Vtáčnik je mimoškolská práca s deťmi, mládežou a dospelými občanmi pre deti, mládež a širokú verejnosť Kľakovskej doliny. Hlavnými zameraniami sú všestranný a harmonický rozvoj osobnosti, organizovanie verejných stretnutí mladých ľudí, podpora neformálneho vzdelávania so zameraním na pohyb, pobyt v prírode, hry a šport, výchova k prírode, skrášľovanie a prezentovanie životného prostredia v obciach. Iné aktivity súvisia s výchovou ku kultúrnym tradíciám Kľakovskej doliny, s realizáciou protidrogových programov pre deti a mládež s vytváraním možnosti aktívneho zapájania sa širokej verejnosti a na vedenie detí a mládeže k túžbe po poznaní a zážitku. Občianske združenie je hlavným grantom okresnej speváckej súťaže ľudových piesní „Dolina, dolina“, ktorú organizuje v spolupráci so Základnou a Materskou školou v Župkove. Aj takýmto spôsobom sa šíria informácie o mikroregióne, o jeho kultúrnych a prírodných hodnotách ďalej. Deti úspešne reprezentujú na rôznych súťažiach a podujatiach školu v mikroregióne.

Na podporu rozvoja turizmu na strednom Pohroní vznikla v decembri 2012 Oblastná organizácia cestovného ruchu Región GRON (OOCR) so sídlom v Žarnovici a kontaktným miestom v Novej Bani. Pôsobí na území okresu Žarnovica a z časti aj v okrese Žiar nad Hronom. Združuje obce, podnikateľské subjekty, ale aj iné občianske združenia a stredné školy. Do tejto organizácie sa zapojili aj obce mikroregiónu „Kľakovská dolina“. Aktivity tejto organizácie sú zamerané na podporu rozvoja turizmu a na spoločné prezentovanie prírodných zaujímavostí jednotlivých oblastí, na históriu, ľudové tradície, kultúrny život a podujatia ako „Majstrovstvá v kosení ručnou kosou“ v Ostrom Grúni, „Prívlačové preteky Zlatý pstruh v Ranči Blanc“ Ostrý Grúň, „Dni obcí a miest s nádychom folklóru“, podujatia rôzneho druhu v rekreačných oblastiach a na ďalšie akcie svojich členov. OOCR GRON predstavuje banícke tradície, pamiatky okolia, pravidelne ponúka výstavy rôzneho zamerania, kreuje ponuku pre návštevníkov, tvorí propagačné a informačné materiály, zúčastňuje sa na veľtrhoch a výstavách. Zámerom všetkých činností je zatraktívniť región, jeho prezentáciu a tým prispieť i k zvyšovaniu počtu prenocovaní, návštevnosti podujatí a ekonomickej návratnosti podnikania v tomto odvetví. OOCR plánuje strategický rozvoj destinácie prostredníctvom vypracovania Koncepcie cestovného ruchu. Všetky aktivity OOCR financuje z vlastných zdrojov, z členských príspevkov a zo štátnej dotácie. Má tiež vlastnú webovú stránku a to: <http://www.regiongron.sk/>, _____ prípadne <https://www.facebook.com/regiongron>.

1.9 Cestovný ruch

Základom pre rozvoj cestovného ruchu je prírodný a kultúrno-historický potenciál ako aj kvalitná materiálovo-technická infraštruktúra a rozvinuté služby na profesionálnej úrovni. Primárnu ponuku tvorí prírodný a kultúrno-historický potenciál krajiny a organizované podujatia ju dopĺňajú. Geografická poloha obce v regióne, konfigurácia terénu a ostatné prírodné danosti zaraďujú obec medzi rekreačne atraktívne oblasti vo vzťahu k širšiemu okoliu. Prírodné podmienky a kvalitné životné prostredie sú predpokladom pre rozvoj cestovného ruchu a turizmu. Zavedenie systematického a koordinovaného prístupu s okolitými rekreačnými strediskami (mimo riešeného územia) k riešeniu tejto problematiky môžu priaznivo podporiť rozvoj rekreačnej funkcie. Riešenie rozvoja cestovného ruchu, rekreácie a turizmu je založené na rekreačnom potenciály, ktorým katastrálne územie obce disponuje a samozrejme, aj na potenciály, ktorý poskytuje celá oblasť.

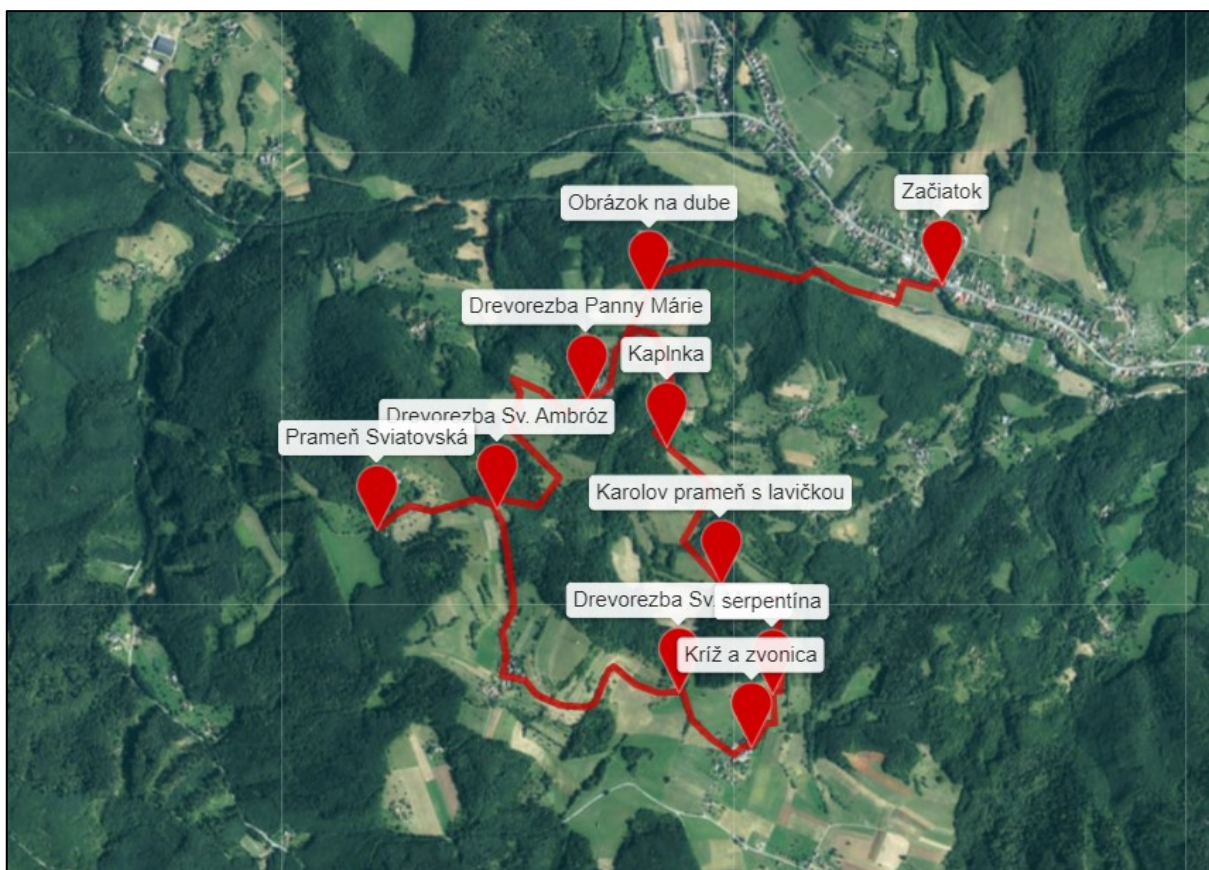
Pri formovaní rozvoja sídla zohráva významnú úlohu využívanie rekreačného potenciálu. Značný podiel svojho voľného času obyvateľia využívajú pri individuálnej forme osídlenia. Je potrebné realizovať tradičné, z histórie známe akcie, ktoré sa pravidelne konali v súvislosti, s ukončením poľnohospodárskych cyklov (dožinky a p.) spojené s príslušnými formami vidieckej turistiky (agroturistika).

Jedinečnosť povrchového reliéfu dáva tejto vidieckej krajiny svojráznosť, neobvyklosť v terasovitej podobe. Nevšedný je pohľad z nadhľadu z rôznych laznických partíí na celú Kľakovskú dolinu a na Vtáčnik. Vzhľadom na polohu je obec Horné Hámre a jej okolie ideálnym prostredím, čo sa týka využitia možností pre cestovný ruch, turizmus a rekreáciu. Priaznivá lokalizácia v turisticky atraktívnej nenarušenej krajine, v mozaike lúk, pasienkov a lesov spôsobuje nárast krátkodobej rekreácie a následne zmenu domového fondu na chaty a chalupy (Supuka, 2000).

Malebné scenérie otvárajúce sa jednotlivých štálov do širokého okolia (Vtáčnik, Župkovská brázda, Veľkopoľská brázda, Žiarska kotlina), vytvárajú predpoklady pre relaxáciu a oddych v málo poškodenej prírode. Z rekreačných aktivít dominuje letná turistika, cykloturistika, poľovníctvo, vidiecka turistika, v zimnom období sú tu vynikajúce podmienky pre lyžovanie, k dispozícii sú v okolí miestne lyžiarske vleky a strediská s upravenými svahmi s parkoviskami, občerstvením a ski službami pri niektorých sídlach ako napr. vlek na Kollárovej pri obci Ostrý Grúň, vlek v obci Hrabíčov, Kľak, ale i na Veľkom Poli.

V roku 2006 bol otvorený náučný chodník „Po stopách lesnej železnice Kľakovskou dolinou“ s dĺžkou 32 km. Trasa vedie od: Žarnovice – Horné Hámre – Župkov – Hrabíčov – Pilka – Kollárová – Pavlova Lúčka.

V obci pôsobí združenie pod názvom „Alej ktorá spája“. Svojimi aktivitami prispelo k vybudovaniu turisticko-náučnému chodníku v okolí obce Horné Hámre (viď. obrázok 9).

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre, 2022

Obrázok 9 Turisticko-náučný chodník v okolí obce Horné Hámre

Medzi vyhľadávané miesta v Kľakovskom regióne patria cyklotrasy (viď. tabuľka 17).

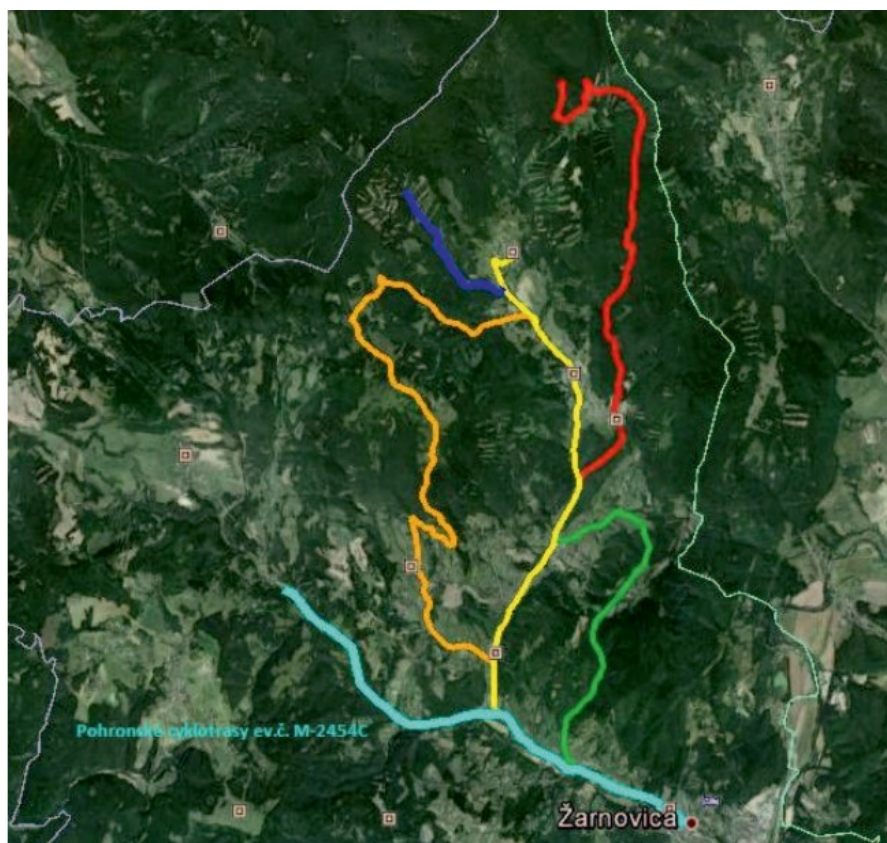
Tabuľka 17 Cyklotrasy Kľakovskej doliny

Cyklotrasy Kľakovskej doliny

Názov	Farba	Druh trasy	Náročnosť	Povrch	Dĺžka	Prevýšenie	Typ trasy
Horné Hámre brod - Kľak	žltá	Cestná trasa	REKREA	Asfalt	20,6 km	333 m	Obojsmerná
Hrabičov - Partizánska chata	červená	Horská trasa	SPORT	Asfalt	22,6 km	696 m	Obojsmerná
Kľak - Ostrovica	modrá	Horská trasa	SPORT	Asfalt	5,98 km	310 m	Obojsmerná
Horn Župkov - Ostr. Grúň	oranžová	Horská trasa	SPORT	Lesná cesta	30 km	653 m	Obojsmerná
Horné Hámre - Hrabičov	zelená	Horská trasa	EXPERT	Lesná cesta	15,2 km	414 m	Obojsmerná
SPOLU	-	-	-	-	94,38 km	-	-

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre, 2022

Návrh siete cyklotrás o celkovej dĺžke 94,38 km pozostáva z piatich obojsmerných cyklotrás napojených na už existujúcu Pohronskú cyklotrasu vedúcu okrajom mikroregiónu (na mape je zvýraznená tyrkysovou farbou). Sieť cyklotrás je určená ako pre rekreačných cyklistov, tak aj pre profesionálov. Cyklisti si môžu zvoliť trasu podľa svojich preferencií a fyzických síl - od výberu povrchu, náročnosti, dĺžky, druhu trasy, až po jej prevýšenie. Sieť cyklotrás bola koncipovaná tak, aby poskytla možnosti športového vyžitia naozaj každému cyklistovi. Pri navrhovaní trás sa brali do úvahy estetické aspekty krajiny ako aj kultúrne, historické a prírodné pamiatky, čo vyústilo do trás vedených popri významných miestach, ktoré podčiarkujú jedinečné črty tohto regiónu a umožňujú cykloturistom nielen sa športovo vyžiť, ale sa aj oboznámiť s mikroregiónom (viď. obrázok 10).

Zdroj: Interný materiál OcÚ Horné Hámre, 2022

Obrázok 10 Mapa trasy cyklotrasy vybudovanej v Kľakovskom regióne

Nezisková organizácia Stefani zastrešuje projekt „Pekný les“. V obci Horné Hámre táto organizácia vybuďovala atraktívne turistické zázemie s príslušnou infraštruktúrou pre jej návštevníkov a najmä pre rodiny s deťmi. Pekný les predstavuje ekovzdelávací areál, v ktorom jej hlavní organizátori chcú pestovať v deťoch lásku k prírode, ale aj k sebe navzájom. Návštevníci sa na mieste dozvedia, ako chrániť vodné zdroje, nepoužívať pesticídy, či ako správne separovať odpad. Lokalita bude mať popularizačno-náučný charakter, kde dôrazom bude klásť pozornosť na rozvoj udržateľného cestovného ruchu. Okrem cykloturistického odpočívadla a postupne vybudovaného náučného chodníka návštevník v areáli bude môcť spoznávať domáce a hospodárske zvieratá. V letnom období budú na mieste organizované tematické letné denné tábory pre deti. Areál „Pekný les“ vznikol vďaka podpore Rozvojovej agentúry Banskobystrického samosprávneho kraja“. Na mieste sa nachádzajú dva nové fotopointy. Priamo v areáli pribudla socha maskota lokality Hámroša. Na Smelom vrhcu, ktorý sa vypína priamo nad Pekným lesom je umiestnená fotogenická lavička s výhľadom. Vybudovanie týchto dvoch atrakcií bolo realizované aj z členského príspevku OOCR Región Gron. Projekt bol podporený sumou 3 000 Eur (viď. obrázok 11).

Zdroj: <https://myziar.sme.sk/g/210693/pekny-les-v-hornych-hamroch?gref=https%253A%252F%252Fmyziar.sme.sk%252Fc%252F23011372%252Fpekny-les-uz-ma-aj-svojho-maskota-vola-sa-hamros.html&photo=p8088744>

Obrázok 11 Areál Pekný les

Prostredie Horných Hámrov a okolia poskytuje podmienky pre jazdenie na koňoch, ktoré ponúka niekoľko chovateľov koní, ako Jazdecký areál svätého Františka. Skúsení chovatelia ponúkajú v jazdeckých školách kurzy, vychádzky, ale aj možnosť ustajnenia vlastných koní (viď. obrázok 12).

Zdroj:

https://www.google.com/search?q=jazdecký+areál+sv.+františka&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjX9rqS6Zr7AhVrRvEDHcchB5YQ_AUoAnoECAEQBA&biw=1711&bih=842&dpr=1.13#imgc=k7hd_CjhYbSGEM

Obrázok 12 Jazdecký areál sv. Františka v obci Horné Hámre

Z ostatných športov sú v obci vytvorené podmienky pre tenis, futbal, stolný tenis, šachy, v obci nechýba kolkáreň.

Charakter krajiny je vhodný aj pre množstvo oddychových a relaxačných činností a špecifických záľub, najmä rybolov a poľovníctvo, hubárčenie a pod.

Ubytovacie zariadenia

V súčasnosti sa v obci nachádza hromadné špecializované ubytovacie zariadenie Jazdecký areál sv. Františka. Jazdecký areál sv. Františka sa nachádza v horskom prostredí pohoria Vtáčnik. V roku 1997 sa začala rekonštrukcia pôvodne opustenej hospodárskej usadlosti na rozlohe 16 ha. Pre záujemcov o jazdenie pripravuje celoročne 10 teplokrvných koní s cieľom zabezpečiť kvalitný priebeh kurzov s najvyššou možnou mierou bezpečnosti. Kone sú vedené profesionálnym trénerom s dlhoročnou praxou. Výcvikový proces vedú odborní inštruktori pod dohľadom trénera. Za veľmi dôležitý považujú individuálny prístup. Zdroj: <http://www.farm.sk/index.html> (viď. Príloha B)

Celoročné ubytovanie s kapacitou 5 až 7 lôžok. Kuchyňa, sprchovací kút, 2 wc, 3 umyvadlá, obývací priestor s TV, SAT, CD, + 2 izby s lôžkami. Celoročné ubytovanie v objekte s kapacitou 25 lôžok ponúka pod jednou strechou 2 navzájom oddeliteľné bloky (viď. tabuľka 18).

Tabuľka 18 Kapacita ubytovacieho zariadenia v Jazdeckom areály sv. Františka

Blok A (podkrovné izby)

Izba	č.1:	3x lôžko, WC, sprcha, A/V
	č.2:	2x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC + sprcha
	č.3:	1x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC + sprcha
	č.4:	2x lôžko, WC, sprcha, A/V

Blok B

Izba	č.1:	1x lôžko + poschodová posteľ, spoločné WC (prízemie)
	č.2:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha (prízemie)
	č.3:	2x lôžko + poschodová posteľ, WC + sprcha
	č.4:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha
	č.5:	2x lôžko, spoločné WC + sprcha

Zdroj: <http://www.farm.sk/index.html>

V objekte sa nachádzajú 2 spoločenské miestnosti navzájom oddeliteľné s TV + CD + SAT, 2 zariadené kuchynky a prístrešok pre posedenie pri grile a stolný tenis.

1.10 Hospodárstvo

Lesné hospodárstvo

Lesy sú jednou zo základných zložiek životného prostredia. Ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín, živočíchov a ich spoločenstvá, sú zdrojom zdravia, osvieženia a poskytujú trvalý zdroj dreva. S rozvíjajúcim sa hospodárstvom človek využíval lesy ako ľahko prístupnú surovinu a z hľadiska jej obnoviteľnosti aj ako zdroj ľahko obnoviteľnej suroviny. V minulom období dochádzalo k intenzívnemu pretváraniu krajiny na poľnohospodársku krajinu.

Typické lesy sú dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. Vzhľadom na svoju nadmorskú výšku, geologické podložie a expozíciu, pokrývajú zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá. Rastú tu vzácne a chránené druhy ako peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá a rad ďalších chránených druhov. Mladšie pohorie sopečného pôvodu - Vtáčnik je súčasťou vulkanického Slovenského stredohoria. Najrozšírenejšie v jeho území sú andezity a ich pyroklastiká. Pre Vtáčnik sú typické bukové porasty a zmiešané porasty buka a jedle. Vrchol Vtáčnika pokrývajú bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá kosodrevina s pôvodným smrekom, v ktorej sa objavujú horské druhy rastlinstva, ako sú mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodný výskyt má škarda sibírska. Vzácne sa tu vyskytuje aj tis obyčajný.

Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárska výroba je základnou hospodárskou činnosťou človeka, s ňou sú spojené rozhodujúce etapy rozvoja ľudskej spoločnosti. Poľnohospodárska výroba predstavuje vedomé a systematické využívanie prírodných síl a zdrojov, ktoré využívajú biologické vlastnosti niektorých rastlín a živočíchov k zabezpečeniu potravy a ďalších surovín potrebných na upokojenie základných existenčných potrieb človeka (Spišiak, 2000).

Poľnohospodárstvo v tomto regióne malo bohatú históriu. Keďže tu nebolo v minulosti veľa priemyselných podnikov, obyvatelia sa snažili orientovať hlavne na vlastné hospodárstva. V 50-tych rokoch 20. storočia boli urobené zásahom štátnej moci nútené výkupy, ľudom boli odobraté lesné majetky, polia a ďalšie súkromné pozemky. Už v roku 1949 tu bola snaha o založenie JRD, ktorá sa tu stretla s nepochopením miestnych obyvateľov. JRD ako také vzniklo až v roku 1960, no už v roku 1961 bolo pre neúspech zmenené na Školský majetok. V roku 1973 nastala ďalšia zmena a vznikol Štátny majetok Nová Baňa, ktorý existoval až do roku 1995. V tomto období vznikol Roľan s.r.o., ako nástupca Štátneho majetku Nová Baňa a majetok v obci Horné Hámre spravuje dodnes, v maštaliach sa nachádza približne 150 kusov hovädzieho dobytká a v súčasnosti aj okolo 100 kusov oviec. Na ornej pôde sa na viac ako 50% pestujú viacročné krmoviny, na druhom mieste sú jednoročné krmoviny a na treťom obilniny. Dopestujú sa tu predovšetkým jačmeň, zemiaky, raž, pšenica a z krmovín d'atelina. Vzhľadom na veľkú rozlohu lúk a pasienkov sú v okrese dobré podmienky pre chov hovädzieho dobytká. Na lazoch sú dodnes v zachovalom stave ovocné záhrady a sady, v ktorých sa nachádza množstvo ovocných stromov, hlavne sú to hrušky, jablone, slivky. V rámci transformačného procesu sa v poľnohospodárstve začalo s obnovou evidencie vlastníctva, identifikácie pozemkov a programom pozemkových úprav. To prináša aj zmeny vo výmerách jednotlivých skupín pôd a hlavne vo výmerách poľnohospodárskej, lesnej pôdy a trvalých trávnych porastov.

Rozmanité prírodné podmienky Žiarskej kotliny umožňujú život mnohým druhom nielen pôvodnej, ale aj dovezenej poľovnej zveri. Poľovná plocha regiónu je rozdelená na

oblasti chovu jelenej, srnčej a malej poľnej zveri. V Štiavnickom pohorí Odštepny závod Žarnovica obhospodaruje štyri poľovné revíry.

Vodné hospodárstvo

Obcou Horné Hámre pretekajú dva potoky a to Kľakovský a Pílanský potok. Právna starostlivosť o vodu je vymedzená v zákone NR SR č. 184/2002 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon) s účinnosťou od 1. júna 2002. Tento zákon vytvára podmienky na všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelne a hospodárne využívanie. V obci Horné Hámre na Kľakovskom potoku bola vybudovaná malá vodná elektráreň, ktorá je v skúšobnej prevádzke.

Zásobovanie pitnou vodou

V zmysle zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je obec zodpovedná za zásobovanie obce pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce. Obec je v súčasnosti zásobovaná pitnou vodou zo skupinového vodovodu. Pokrytie vodovodnou infraštruktúrou je 80 %.

1.11 Priemysel

V súčasnosti prevažná väčšina zamestnaných obyvateľov aktívneho dochádza za prácou do najbližších miest, ako Nová Baňa, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Levice a pod. Okres Žarnovica možno z hľadiska dosiahnutého stupňa industrializácie, ale aj z prevládajúcej orientácie výroby a štruktúry výrobných odvetví rozčleniť na niekoľko podcelkov, reprezentovaných jednotlivými obcami. K priemyselne rozvinutejším mestám patrí mesto Žarnovica a slabšie diverzifikovaná je priemyselná výroba v obciach Hodruša - Hámre, Ostrý Grúň, Veľká Lehota, Hronský Beňadik, Brehy, Tekovská Breznica. Slabá industriálna základňa je i v obci Rudno nad Hronom a Orovnica.

Jednotlivé priemyselné odvetvia sú predstavované nasledovnými podnikmi:

Strojársky priemysel:

- Illichman, a.s., Žarnovica,
- Neuman Aluminium Fliesspresswerk, s.r.o., Žarnovica,
- KOVACO, s.r.o, Veľká Lehota, ToMaC, s.r.o. Hodruša – Hámre.

Drevospracujúci priemysel:

- A.N.B.a.s., Žarnovica,
- RAIL WAIS s.r.o., Bratislava,
- prevádzka Ostrý Grúň, TKC, s.r.o., Žarnovica,
- FTC, a.s. Nová Baňa,

Výroba stavebných hmôt:

- IZOMAT, a.s. Nová Baňa

Chemický priemysel:

- ZIN – KOVO, Hronský Beňadik,
- CMK, s.r.o., Žarnovica,
- KTO Slovakia, s.r.o., Hodruša – Hámre,

Baníctvo a hutníctvo:

- Slovenská banská, s.r.o., Hodruša Hámre,

Nosné odvetvia priemyslu sú: Žarnovica Drevársky priemysel, potravinársky priemysel, strojársky priemysel Nová Baňa, poľnohospodárska výroba, drevársky priemysel a spotrebný priemysel.

1.12 Kultúrny potenciál územia

Z hľadiska celoročného využitia je pri hľadaní potenciálu krajiny primárne dôležité i kultúrne dedičstvo krajiny. Obec Horné Hámre vytvára súbor kultúrnej a historickej hodnoty, ktorý je zasadený do nádherného horského prostredia, jedinečný v tom, že sa zaraďuje medzi 14 obcí novobanskej štálovej oblasti, ktoré sú charakteristické i zachovaním rôznych kultúrnych hodnôt. Dodnes sa zachovalo množstvo objektov ľudovej architektúry, ktorú tvoria obytné domčeky stavané na kamenných podmurovkách, prvky sakrálnej architektúry a religiózne prvky.

1.12.1 Ľudová, sakrálna architektúra

Novobanská štálová oblasť patrí z hľadiska členenia kultúrnych regiónov do regiónu Tekova. Tekov sa rozprestiera na rozhraní západného a stredného Slovenska. Modelové územie Horné Hámre sa nachádza v severnej časti Tekova. Súčasťou sakrálnej architektúry sú rôzne kaplnky, zvonice, vyrezávané drevené božie muky, drevené, železné, alebo kamenné kríže, či sochy svätých umiestnené na najrôznejších miestach. Kríže a náboženské ľudové sochy zdobia nielen cesty, ale ich funkcia je predovšetkým nábožensky ochranná a kultová. Vo všeobecnosti nazývame tieto religiózne pamiatky „božie muky“. Božie muky majú pravdepodobne úzky vzťah ku kultu mŕtvych a pripomínajú, hoci už v kresťanskej forme, niekdajšie slovanské kultové miesta na rázcestiach, kde sa pochovávali mŕtvi (Bednárík, 1972).

Medzi sakrálnu architektúru neodmysliteľne patria aj samotné kostoly, ktorý sa nachádza aj v obci Horné Hámre. Kostol (obr. 15) sa prvýkrát spomína v roku 1671 v cirkevnej kronike (Kronika vizitatio) s tým, že bol postavený na starých základoch. Veža bola postavená v roku 1715 a kostol bol znova rekonštruovaný v roku 1734. Je to jednolod'ová baroková stavba s polygonálnym uzáverom, obdĺžnikovou sakristiou, prestavanou bočnou kaplnkou (Boží hrob) a prestavanou vežou. Loď a sakristia majú valené klenby. Baroková fasáda s pilastrovým členením, širokou podstrešnou rímsou. Vnútorne zariadenie bolo neorománske- v súčasnosti je odstránené a zmodernizované. Krstiteľnica kamenná, neskororenesančná z druhej polovici 17. storočia. Drevená polychrómovaná ľudová socha Piety z roku 1840. Kostol sv. Martina stojí na vyvýšenom mieste nad cestou a je ohradený múrom, v minulosti bol pri ňom cintorín. Svätyňa je zakončená oválnou stenou a preklenutá hviezdicovou klenbou. Vzadu je orgánový chór, v priechelí kostola stojí veža vysoká 37 m, má barokový krov. Na južnej strane lode bola Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie, v ktorej je v súčasnej dobe spovednica a Boží hrob.

Naľavo od cesty smerom do Žarnovickej Huty stojí kaplnka Panny Márie Lurdskej, ktorú postavili mariánski ctitelia v roku 1895.

1.12.2 Kultúrne tradície a remeslá

Kultúra v obci je samozrejmom a nevyhnutnou podmienkou ponuky kultúrno-spoločenského vyžitia sa vlastných obyvateľov, ale aj prejavom cielenej kultúrnej ponuky širšej návštevníckej verejnosti danej obce. Je prejavom a symptómom spoločenskej úrovne a kultúrnej vyspelosti daného sídla a regiónu.

Kultúrny dom obce Horné Hámre sa nachádza priamo v centre obce. Zároveň slúži ako Obecný úrad. V kultúrnom dome sa stretávajú poslanci Obecného zastupiteľstva na

svojich pracovných zasadnutiach. Obecný úrad tu poriada akcie pre deti ako napr. Maškarný ples, Medzinárodný deň detí a pod. Pre starších tu býva Fašiangová a Hodová zábava, ktorú zvykne poriadať Obecný hasičský zbor, v spolupráci s miestnym krčmárom. Pre ženy a matky býva posedenie alebo kultúrne podujatie pri príležitosti Dňa žien a Dňa matiek. Pre dôchodcov sa poriadava posedenie pri príležitosti Mesiaca október - Mesiac úcty k starším spojené s kultúrnou vložkou. V roku 2022 prešiel OcÚ rozsiahlou rekonštrukciou.

Členovia ZO JDS Slovensko v Horných Hámroch tu poriadajú svoje schôdze a zábavné programy pre starších občanov. Na kultúrnych podujatiach sa významne podieľa aj DHZ obce Horné Hámre, Materská škola spolu s deťmi, ktoré navštevujú ZŠ v Župkove, podnikatelia obce, TJ Klas Horné Hámre a ostatné občianske združenia z regiónu. Infraštruktúru kultúrnych zariadení dokumentuje tabuľka 19.

Tabuľka 19 Infraštruktúra kultúrnych zariadení

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
knižnica	počet/počet kníh	1/6688	1/6800
kostol	počet	1	1
otvorené pódium	počet	1	1

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Kultúrny dom kapacitne vyhovuje pre súčasnú a navrhovanú veľkosť obce. Kultúra v súčasnej recesii spoločnosti prežíva vo veľmi skromných podmienkach z dôvodov nutnosti prvoradého riešenia základných sociálnych potrieb obyvateľov a minimalizácii výdavkov na kultúru. Markantne sa táto situácia prejavuje v podmienkach vidieka, kde sa programové voľby obmedzujú len na miestne ľudové a ochotnícke predstavenia a často iba na príležitostné spoločenské podujatia (svadby, hostiny, kary, a pod.). Návštevnosť zariadenia kultúry závisí od viacerých faktorov. Prioritnými sú:

- prostredie, t.j. kapacita a kvalitatívna úroveň disponibilného zariadenia z architektonického, estetického a technického hľadiska,
- zabezpečenie činnosti po a kvalitatívnej a kvantitatívnej stránke a aktivita podujatí,
- demografické podmienky (spádovitosť) a podmienky územno-technické (prístup, parkoviská a pod.)

Najmä na programovú atraktivnosť a podmienky vstupu prevádzkovateľa musia reagovať pružne, operatívne a racionálne. Reakcia sa prejavuje v orientácii sa zariadení na také formy kultúrnych činností a podujatí, ktoré sú atraktívne a žiadané čo najširším spektrom populácie ale najmä mladou generáciou ale i staršími. Je to náročný problém v súčasnej dobe elektronických médií, kedy komerčná kinematografia našla cestu až do súkromia spotrebiteľa formou videoprodukcie a videotechniky, digitálnej techniky domáceho kina. Výhľadovo bude potrebné počítať s rozšírením a vytvorením podmienok pre viacúčelovosť zariadenia. Z hľadiska kvality priestoru a prevádzkových podmienok sa predpokladá budúca potreba riešenia ďalšej modernizácie najmä technického vybavenia na kvalitatívne vyššej úrovni. V návrhu riešenia sa počíta s možnosťami zriadenia klubových foriem využitím kultúrneho zariadenia, s možnosťou využitia ako viacúčelového zariadenia pre kultúrne, zábavné, prípadne i galerijné, komerčné, obchodné a integrované funkčné účely.

K tradičnému spôsobu života patrila okrem hmotnej kultúry, prejavujúcej sa v práci, bývaní, stravovaní a v odievaní aj kultúra duchovná. Okrem práce a každodenných starostí boli aj v minulosti v živote jednotlivca i celej dedinskej pospolitosti chvíle sviatočné, určené

na oddych, zábavu, riešenie rôznych spoločenských problémov a potrieb. K tradičným kultúrnym dianiam v obci patrili hody na sv. Martina, Nový rok a Silvester, ale i oslava a stavenie 1. mája, MDD, Deň matiek, Veľká noc, Mikuláš, Dožinkové slávnosti a pod. Život v obci sprestrovali vždy tanečné zábavy, súťaže a pod. Hlavnú úlohu v období fašiangov má v obci tradícia fašiangového pochodu a zábavy s pochovávaním basy.

V obci nechýba ani obecná knižnica, ktorá samozrejme by si vyžadovala aj novú miestnosť a vybavenosť. V obci sa dobre darí hasičskému zboru, ktorý sa výraznom mierou najviac spolu s TJ-Klas Horné Hámre podieľajú na kultúrnom dianí a spoločenských tradíciách v obci. Hasiči sa zúčastňujú pravidelne na rôznych súťažiach v celom mikroregióne. Podpora miestnych kultúrnych aktivít a kultúrneho života ako i dôkladné poznanie kultúrnych zdrojov územia sa tak stáva konkurenčnou výhodou, silnou stránkou a znakom rozvoja obce. Na zostavenie evidencie pamätihodností obce nadväzuje hlbší prieskum kultúrnych, historických a spoločenských javov, vecí a udalostí. Do nej treba okrem hnutelných a nehnuteľných vecí zaradiť aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, názvy chotárnych častí, ktoré sa viažu k histórii. Vyhodnotenie získaných údajov, faktov a poznatkov umožnilo dôkladnejšie a presnejšie premietnutie rozvojových limitov a potenciálu do priorít a opatrení Programu rozvoja obce.

Na základe analýzy doterajšieho vývoja možno očakávať, že kultúrny a spoločenský život sa bude orientovať na: zachovávanie tradícií obce, rozvoj športu a skvalitňovanie kultúrnej činnosti. Kultúra v obci má staré korene.

2 FINANČNÁ ANALÝZA

2.1 Finančná analýza obce Horné Hámre

Súvaha k 31.12.2021**IČO: 00320641****Tabuľka 20 Skrátená súvaha Úč ROPO SFOV 2-01 k 31.12.2021**

Označenie	STRANA AKTÍV	Číslo riadku	Brutto
	SPOLU MAJETOK	001	2 914 997,92
A.	Neobežný majetok	002	2 766 199,17
A.I.	Dlhodobý nehmotný majetok	003	0,00
A.II.	Dlhodobý hmotný majetok	011	2 633 463,17
A.III.	Dlhodobý finančný majetok	024	132 736,00
B.	Obežný majetok	033	146 775,72
B.I	Zásoby	034	21,40
B.II	Zúčtovanie medzi subjektami VS	040	0,00
B.III	Dlhodobé pohľadávky	048	2 698,09
B.IV.	Krátkodobé pohľadávky	060	15 020,80
B.V.	Finančné účty	085	129 035,43
B.VI.	Poskytnuté návratné finančné výpomoci	098	0,00
B.VII.	Poskytnuté návratné finančné výpomoci krátkodobé	104	0,00
C.	Časové rozlíšenie	110	2 023,03
D.	Vzťahy k účtom klientov	114	0,00

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991289>

Majetok obce

V doterajšej právnej úprave zákona o majetku obcí neexistovala definícia „majetku obce“, zákon len odkazoval na § 8 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. S účinnosťou od 01.07.2009 sa tento odkaz zo zákona o majetku vypustil a do § 1 zákona boli vložené nové odseky 2 a 3, kde sa zavádza definícia pojmu „majetok obce“ a súčasne zákon ustanovuje, na ktoré druhy majetku sa táto právna norma nevzťahuje (na nakladanie s cennými papiermi a s finančnými prostriedkami obce). Pokiaľ ide o definíciu pojmu „majetok obce“, uvedený §1 zákona vymedzuje majetok obcí ako hnutelné a nehnuteľné veci vrátane finančných prostriedkov, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva, ktoré sú vo

vlastníctve obce podľa tohto zákona alebo ktoré nadobudne obec do vlastníctva prechodom z majetku Slovenskej republiky na základe tohto zákona, alebo vlastnou činnosťou.

Majetkom obce sú veci vo vlastníctve obce, majetkové práva obce a majetkové práva právnických osôb založených obcou. Vzťahy obce majetku obce a vzťahy obyvateľov obce k majetku obce upravuje Zákon o obecnom zriadení v ust. § 8. Zásady hospodárenia s majetkom obce určuje obecné zastupiteľstvo podľa ust. § 7 a nasl. Zákon SNR č. 138/1991 Z. z. o majetku obcí. Podľa § 6 ods. 4 zákona o majetku obcí správca nemôže nadobudnúť majetok do svojho vlastníctva. Správcom majetku obce je podľa § 6 ods. 1 tohto zákona len rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia zriadená obcou.

V zmysle novely zákona obce musia tiež zverejňovať všetky zámery predat' alebo prenajať svoj majetok, a to v lehote 15 dní na svojej úradnej tabuli, na internetovej stránke obce a v regionálnej tlači. Táto povinnosť by mala prispieť k transparentnosti pri nakladaní s majetkom a zabezpečiť obyvateľom obce informovanosť o nakladaní s ním. V novom § 9a zákon o majetku obcí upravuje zásady pre nakladanie s majetkom obce. Ustanovuje sa, akým spôsobom je možné zverejniť zámer obce nakladať s majetkom, ako aj jeho spôsob. Zásadnou zmenou je, že zákon stanovil spôsob, ktorým sa majú realizovať prevody vlastníctva majetku obce, a to obligatórne zakotvil, že tieto prevody sa musia vykonať na základe obchodnej verejnej súťaže, dobrovoľnou dražbou alebo priamym predajom najmenej za cenu vo výške všeobecnej hodnoty majetku stanovenej podľa osobitného predpisu, t.j. znaleckým posudkom. Obdobne je obec povinná postupovať aj pri prenechávaní majetku do nájmu. Výnimku z vyššie uvedených pravidiel je možné urobiť len pri prevode bytu alebo pozemku podľa osobitného predpisu, pri pozemku zastavanom stavbou vo vlastníctve nadobúdateľa vrátane príľahlej plochy, ktorá svojím umiestnením a využitím tvorí neoddeliteľný celok so stavbou, pri prevode podielu majetku obce, ktorým sa realizuje zákonné predkupné právo, pri hnutelnej veci, ktorej zostatková hodnota je nižšia ako 3.500 eur, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, o ktorých obecné zastupiteľstvo rozhodne trojpätinovou väčšinou prítomných poslancov a pri nájme majetku obce, ktorého trvanie s tým istým nájomcom neprekročí 10 dní v kalendárnom mesiaci.

Novela obsahuje aj okruh výnimiek, kedy by súťažné pravidlá boli pre obec zbytočne zaťažujúce, nevhodné, či dokonca nevýhodné. Tieto prípady sú uvedené vo výnimkách, a je to napr. pri prevodoch pozemkov pod stavbou, vecí malej zostatkovej hodnoty alebo prípady, v ktorých to trojpätinovou väčšinou schváli obecné zastupiteľstvo. Ak obec predáva majetok príbuzným starostu, poslanca či zamestnanca obecného úradu, musí vypísať verejnú obchodnú súťaž. V takomto prípade Správy katastra musia skúmať, či je nadobúdateľom obecného majetku osoba blízka starostovi, poslancom alebo zamestnancom obecného úradu. V takomto prípade musí predaju teda predchádzať verejná obchodná súťaž a následný súhlas zastupiteľstva s predajom.

Pri určení nájomného je potrebné vychádzať z nájomného, za aké prenajímajú obdobne nehnuteľnosti iné subjekty, napr. realitné kancelárie, štátne organizácie, pričom nie je potrebné v každom jednotlivom prípade za účelom určenia výšky nájmu dať vypracovať znalecký posudok.

Ak však obec nemá k dispozícii porovnateľné údaje o výške nájomného za nehnuteľnosti v určitom mieste, je nanajvýš vhodné a účelné dať vypracovať znalecký posudok, a to najmä z dôvodu, aby nebolo možné spochybniť hospodárnosť pri nakladaní s majetkom obce.

Obce môžu aj naďalej používať pri určovaní nájomného už vypracované všeobecne záväzné nariadenia o cene nájmov, prípadne cenové mapy, ak ceny nájomného v nich uvedené zodpovedajú trhovému nájomnému. Každá obec si tak môže individuálne vypracovať zásady, v ktorých vo všeobecnosti upraví, ktoré prípady bude možné považovať za hodné osobitného zreteľa pri prevode majetku obce. Každý prípad je však potrebné

posudzovať individuálne a bolo by vhodné, aby o každom prípade obecné zastupiteľstvo rozhodlo trojpätinovou väčšinou prítomných poslancov. Uvedené platí aj v prípade prenechania majetku obce do nájmu. V kontexte s uvedeným si obec môže upraviť a ustanoviť vo všeobecne záväznom nariadení konkrétne prípady, ktoré bude považovať za hodné osobitného zreteľa. Uvedené je vhodné najmä v prípadoch, ktoré sa s určitou pravidelnosťou opakujú a bolo by zbytočné a neefektívne, keby malo obecné zastupiteľstvo rozhodovať opakovane o rovnakých prípadoch.

Tabuľka 21 Skrátená súvaha Súvaha Úč ROPO SFOV 2-01 k 31.12.2021

Označenie	STRANA PASÍV	Číslo riadku	Brutto
	SPOLU VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY	115	1 999 309,35
A.	Vlastné imanie	116	771 480,84
A.I.	Oceňovacie rozdiely	117	0,00
A.II.	Fondy	120	0,00
A.III.	Výsledok hospodárenia minulých rokov	123	771 480,84
B.	Závazky	126	425 233,25
B.I.	Rezervy súčet	127	1 400,00
B.II.	Zúčtovanie medzi subjektmi VS	132	2 530,21
B.III.	Dlhodobé záväzky	140	348 221,94
B.IV.	Krátkodobé záväzky	151	61 246,10
B.V.	Bankové úvery a výpomoci	173	11 835,00
C.	Časové rozlíšenie	180	802 595,26
D.	Vzťahy k účtom klientov štátnej pokladnice	183	0,00

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991289/547>

Výkaz ziskov a strát

Tabuľka 22 Výkaz ziskov a strát- náklady k 31.12.2021

Označenie	Náklady	Číslo riadku	Spolu
-----------	---------	--------------	-------

50	Spotrebované nákupy (r. 002 až r. 005)	001	60 654,78
51	Služby	006	68 303,16
52	Osobné náklady (r. 012 až r. 016)	011	162 453,22
53	Dane a poplatky (r. 018 až r. 020)	017	2 625,99
54	Ostatné náklady na prevádzkovú činnosť (r. 022 až r. 028)	021	6 893,68
55	Odpisy, rezervy a opravné položky z prevádzkovej činnosti a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia	029	81 219,90
	Rezervy a opravné položky z prevádzkovej činnosti (r. 032 až r. 035)	031	1 400,00
	Rezervy a opravné položky z finančnej činnosti (r. 037+ r. 038)	036	0,00
56	Finančné náklady (r. 041 až r. 048)	040	5 517,83
57	Mimoriadne náklady (r. 050 až r. 053)	049	0,00
58	Náklady na transfery a náklady z odvodu príjmov (r. 055 až r. 063)	054	7 045,36
	Účtové skupiny 50 - 58 súčet (r.001 + r.006 + r.011 + r.017 + r.021 + r.029 + r.040 + r.049 + r.054)	064	394 713,92

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991290>

Tabuľka 23 Výkaz ziskov a strát- Výnosy

Označenie	Výnosy	Číslo riadku	Spolu
-----------	--------	--------------	-------

60	Tržby za vlastné výkony a tovar (r. 066 až r. 068)	065	7 103,23
61	Zmena stavu vnútroorganizačných zásob (r. 070 až r. 073)	069	0,00
62	Aktivácia (r. 075 až r. 078)	074	0,00
63	Daňové a colné výnosy a výnosy z poplatkov (r. 080 až r. 082)	079	301 623,38
64	Ostatné výnosy z prevádzkovej činnosti (r. 084 až r. 089)	083	24 846,40
65	Zúčtovanie rezerv a opravných položiek z prevádzkovej činnosti a finančnej činnosti a zúčtovanie časového rozlíšenia (r. 091 + r. 096 + r. 099)	090	0,00
	Zúčtovanie rezerv a opravných položiek z prevádzkovej činnosti (r. 092 až r. 095)	091	0,00
	Zúčtovanie rezerv a opravných položiek z finančnej činnosti (r. 097 + r. 098)	096	0,00
66	Finančné výnosy (r. 101 až r. 108)	100	0,00
67	Mimoriadne výnosy (r. 110 až r. 113)	109	0,00
68	Výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v štátnych rozpočtových organizáciách a príspevkových organizáciách (r. 115 až r. 123)	114	0,00
69	Výnosy z transferov a rozpočtových príjmov v obciach, vyšších územných celkoch a v rozpočtových organizáciách a príspevkových organizáciách zriadených obcou alebo vyšším územným celkom (r. 125 až r. 133)	124	79 040,27
	Účtová trieda 6 súčet (r. 065 + r. 069 + r. 074 + r. 079 + r. 083 + r. 090 + r. 100 + r. 109 + r. 114 + r. 124)	134	412 613,28
	Výsledok hospodárenia pred zdanením (r. 134 mínus r. 064) (+/-)	135	17 899,36
	Výsledok hospodárenia po zdanení r. 135 mínus (r. 136, r. 137) (+/-)	138	17 899,36

Zdroj: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/7991290/561>

3 SWOT ANALÝZA POTRIEB OBCE HORNÉ HÁMRE

SWOT analýza je jedna z najčastejšie používaných štandardných metód v oblasti regionálneho rozvoja a politiky strategického plánovania. Tvorí východisko pre

formulovanie smerov budúceho rozvoja, strategických cieľov a aktivít, ktoré budú viesť k ich naplneniu. Predstavuje jednoduchú a objektívnu, no zároveň rozsiahlu charakteristiku. Analýza umožňuje vzájomné porovnanie vnútorných silných (strengths) a slabých (weaknesses) stránok a vonkajších príležitostí (opportunities) a ohrození (threats).

Obsah SWOT analýzy poskytuje poznatky o faktoroch, ktoré je možné využiť v prospech rozvoja obce a naopak, ktoré pôsobia negatívne a rozvoj brzdia (tabuľka 24). Silné stránky zahŕňajú konkurenčné výhody obce v rôznych rozvojových oblastiach. Slabé stránky sú pre obec bezprostredne ohrozujúce a limitujúce. Príležitosti vyjadrujú možnosti a potenciál rozvoja a ohrozenia predstavujú riziká vonkajšieho prostredia. Obe zložky majú len pravdepodobný vplyv na rozvoj územia.

3.1 Komplexná hospodárska SWOT analýza obce Horné Hámre

Tabuľka 24 SWOT analýza hospodárskej situácie obce Horné Hámre

Silné stránky:	Slabé stránky:
<ul style="list-style-type: none"> • aktívna činnosť miestnej samosprávy počas roka • dostupnosť a nízke ceny stavebných a ostatných pozemkov • blízkosť okresného mesta Žarnovica a Žiar nad Hronom • priaznivé pôdno-klimatické podmienky pre poľnohospodársku a lesnícku prvovýrobu • produktívne obyvateľstvo • akceptujú sa spoločenské normy v oblasti pracovného života • ochota cestovať za prácou • vo väčšine dobre udržiavaný vzhľad budov aj záhrad • organizovanie menších obecných služieb pre získanie pracovných návykov nezamestnaných • pozitívne hodnotenie činnosti miestnej samosprávy • dobré dopravné spojenie – dostatok autobusových a vlakových spojení 	<ul style="list-style-type: none"> • nezáujem časti občanov o obecné dianie a vývoj obce • odchod niektorej kvalifikovanej pracovnej sily • strata pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných • nedostatok pracovných príležitostí v niektorých odvetviach v obci a jej okolí • kolísavá kvalita signálu mobilných operátorov • nedobudovaná základná a dopravná infraštruktúra v obci – miestne komunikácie a chodníky • nedostatok vlastných finančných prostriedkov pre rozvoj obce • absencia investorov v obci • nutnosť cestovať za prácou mimo regiónu aj štátu • slabá ekonomická výkonnosť v porovnaní s inými regiónmi • nevyhovujúca občianska vybavenosť a vysoká energetická náročnosť budov
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • podpora samozamestnanosti 	<ul style="list-style-type: none"> • pretrvávajúci nedostatok pracovných príležitostí i v budúcnosti – zvyšovanie nezamestnanosti v regióne

<ul style="list-style-type: none"> • vytváranie príležitostí pre mladých, ktorí končia vzdelávanie a nezamestnaných s cieľom ich udržania v obci • podpora rozvoja podnikania a tradičných remesiel – vytváranie príležitostí pre tvorbu pracovných miest • záujem občanov na rozvoji obci • väčšia propagácia obce pre získavanie prostriedkov • rozvíjanie cestovného ruchu, najmä vidieckej turistiky a cykloturistiky • spracovanie dreva • dobudovanie kanalizácie s ČOV • rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov • možnosť čerpania finančných zdrojov z ESF 	<ul style="list-style-type: none"> • odchod mladých ľudí za prácou – migrácia pracovnej sily • nevhodná politika – regionálna, fiškálna, finančná, politika hospodárskeho rozvoja a zamestnanosti • vládne ohrozenia – legislatíva • komplikovaný, byrokratický systém projektových žiadostí o podporné prostriedky z fondov Európskej únie
--	---

3.2 Sociálna SWOT analýza

Tabuľka 25 SWOT analýza sociálnej situácie obce Horné Hámre

Silné stránky:	Slabé stránky:
<ul style="list-style-type: none"> • aktívna činnosť miestnej samosprávy počas roka • vybudovaný sociálny podnik • uspokojivý demografický vývoj v obci • poskytovanie základného sociálneho poradenstva • produktívne obyvateľstvo • obec je mladá čo sa týka obyvateľstva, nie je prestarnuté obyvateľstvo • akceptujú sa spoločenské normy v oblasti pracovného života • ochota cestovať za prácou • organizovanie športových a kultúrno-spoločenských podujatí • realizácia terénnej sociálnej práce • pozitívne hodnotenie činnosti miestnej samosprávy • dobrá informovanosť a vedomie obyvateľstva o sociálnych službách, podmienkach poskytnutia, nároku a úhrady za sociálnu službu 	<ul style="list-style-type: none"> • slabý záujem účasti občanov o obecne dianie a vývoj obce • odchod niektorej kvalifikovanej pracovnej sily • strata pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných • kolísavá kvalita signálu mobilných operátorov • nutnosť cestovať za prácou mimo regiónu aj štátu • narušenie rodinných vzťahov v dôsledku nezamestnanosti • slabá vzdelanostná úroveň obyvateľstva v porovnaní s inými regiónmi • nedostatok priestorov a voľno-časových aktivít pre deti a mládež • vzdelanostná úroveň členov MRK len na úrovni základného vzdelania • vysoká nezamestnanosť obyvateľov, zvlášť vyššieho veku
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • podpora vzdelávania a samozamestnanosti 	

<ul style="list-style-type: none"> • vytváranie príležitostí pre mladých, ktorí končia vzdelávanie a nezamestnaných s cieľom ich udržania v obci • podpora rozvoja podnikania a tradičných remesiel – vytváranie príležitostí pre tvorbu pracovných miest • aktivity samosprávy o prehlbenie záujmu občanov na rozvoji obci • rozvoj tradície kultúrno-spoločenských akcií • trend posilňovania sociálnych služieb • trend posilňovania rodiny k plneniu jej základných funkcií • vzdelávanie v sociálnej oblasti • možnosť čerpania finančných zdrojov z ESF na rozvoj ľudských zdrojov 	<ul style="list-style-type: none"> • pretrvávajúci nedostatok pracovných príležitostí i v budúcnosti – zvyšovanie nezamestnanosti v regióne • odchod mladých ľudí za prácou – migrácia pracovnej sily • nevhodná politika – regionálna, • nedostatočná komunikácia obec – občan – komunikačná bariera • nárast počtu neospravedlnených vymeškaných hodín pri plnení povinnej školskej dochádzky – záškoláctvo • nárast alkoholizmu a užívania drog zvyšovanie ekonomickej stagnácie v obci a znižovanie životnej úrovne –
--	---

3.3 Environmentálna SWOT analýza

Tabuľka 26 SWOT analýza environmentálnej situácie obce Horné Hámre

Silné stránky:	Slabé stránky:
<ul style="list-style-type: none"> • aktívna činnosť miestnej samosprávy v oblasti ochrany a budovania životného prostredia • kvalitné životné prostredie a pekné okolie obce • priaznivé pôdno-klimatické podmienky pre poľnohospodársku prvovýrobu • bohatá flóra a fauna, prostredie CHKO Ponitrie • vo väčšine dobre udržiavaný vzhľad budov aj záhrad • budovanie cyklotrás a náučných chodníkov v okolí 	<ul style="list-style-type: none"> • existencia nelegálnych skládok odpadu • vandalizmus na obecnom aj súkromnom majetku • nevybudovaný vodovod, plynovod a verejná kanalizácia • nevyužitie prírodné danosti na rozvoj turizmu a cestovný ruch
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • záujem občanov na životnom rozvoji obci • rozvoj tradície kultúrno-spoločenských akcií • pripravenosť programov na rozvíjanie cestovného ruchu, najmä vidieckej turistiky a cykloturistiky • možné ekologické spracovanie dreva • možnosť čerpania finančných zdrojov z ESF pre environmentálnu oblasť • priestor na zapojenie širokých mas do ochrany a budovania životného prostredia 	<ul style="list-style-type: none"> • nevhodná environmentálna politika – regionálna, štátna • zhoršenie kvality životného prostredia v obci • nárast nelegálnych skládok pri nevyužití programov ochrany životného prostredia • nárast vandalizmu pri neriešení problémov zo strany samosprávy • nezúžitkovanie prírodných daností a programov zameraných na tvorbu životného prostredia

<ul style="list-style-type: none"> • zlepšenie práce obecnej komisie zameranej na životné prostredie • realizácia projektov PHRSR na posilnenie environmentálnej politiky 	
---	--

Medzi hlavné transformačné vízie a ciele obce Horné Hámre patria:

- Obec má záujem využiť svoju výhodnú polohu voči ekonomickým centráram a dôležitým dopravným koridorom.
- Obec chce naďalej rozvíjať obytné zóny a diferencované formy bývania, rozvíjať hospodárske aktivity a podporovať tradičnú domácu výrobu.
- Obec chce využívať existujúci prírodný potenciál a zachovávať tradície obce, naďalej rozvíjať a podporovať rozvoj cestovného ruchu a turizmu.
- Obec Horné Hámre chce i naďalej starať sa o kvalitu krajinného prostredia v hospodársky intenzívne využívanej krajine a starať sa o ekologickú rovnováhu a trvalo udržateľný rozvoj.
- Zámerom obce je starať sa a zveľaďovať životné prostredie a využívať vhodne existujúci prírodný potenciál.
- V oblasti technickej infraštruktúry má obec záujem o odstránenie deficitu výstavbou kanalizácie.
- Obec chce zmodernizovať verejné priestranstvá, budovať multifunkčné ihriská, využívať obnoviteľné prírodné zdroje, budovať vodozádržné zariadenia, budovať a využívať zelené energie, zvyšovať bezpečnosť obci budovaním kamerového systému, vybudovať vodojem s technickým zariadením a pod.
- Obec Horné Hámre chce podporovať rozvoj sociálneho podniku a sociálnych služieb v regióne, zabezpečovať sociálnu starostlivosť a ostatné služby súvisiace v rámci zákona o sociálnych službách.
- Obec chce budovať všetky prvky infraštruktúry, zlepšovať stav odpadového hospodárstva a zvyšovať kvalitu života obyvateľov.

Jedným zo základných predpokladov rozvoja obce je dodržiavanie zákonitosti a pravidiel obecnej samosprávy, ochrana života obyvateľov a ich majetku, ako aj životného prostredia. Tabuľky z analýz interného a externého prostredia pre stratégiu obce Horné Hámre sme spracovali na základe podkladov a zistení v teréne a na základe pripomienok zo strany zastupiteľstva a starostu obce.

Zistili sme, že najväčším problémom v obci sú stále nedoriešené a pretrvávajúce otázky odpadového hospodárstva, sociálnej práce, otázok bývania mladšej generácie, otázky týkajúce sa celkovej infraštruktúry obce, otázky kultúrneho chodu, otázky týkajúce sa zvyšovania kvality kanalizácie a ČOV, miestneho cintorína, budovania cestovného ruchu a pod.

Analýza interného prostredia predstavuje výber, tvorbu a zhodnotenie ukazovateľov vlastností krajiny, jej jednotlivých krajnotvorných zložiek (analýzu zdrojov a analýzu súčasného stavu využitia zdrojov). V tejto analýze sa opierame o fyzicko-geografické analýzy územia, infraštruktúru, kultúrno-historický potenciál a o primárne ponuky pre rozvoj cestovného ruchu a turizmu, prípadne poznávacieho turizmu atď.

Slabé stránky obce Horné Hámre poukazujú na vysokú mieru nezamestnanosti, na nedostatok finančných prostriedkov, na množstvo pretrvávajúcich bariér, ktoré je

potrebné odstraňovať a riešiť. Je dôležité aktualizovať informácie o živote občanov v obci ako aj názor občanov na ich kvalitu života. Získané informácie vytvárajú podklady pre nové PHRSR obce ako aj pre iné strategické dokumenty. Týmto chceme poukázať na potrebu monitorovania jednotlivých aktivít sociálno-ekonomického rozvoja a na potrebu plánovania a na dôležitosť úzkej spolupráci so samosprávou.

3.4 Vízia obce Horné Hámre

„Obec Horné Hámre bude obcou, poskytujúca svojim obyvateľom plnohodnotný a kvalitný život na vidieku v čistom, zdravom, sociálnom a v bezpečnom prostredí. Jej obyvatelia budú aktívne využívať svoj voľný čas a zapájať sa budú do komunitných aktivít v obci. Obec bude aktívna vo všetkých oblastiach sociálneho a ekonomického rozvoja, v oblasti cestovného ruchu, v oblasti služieb, bude obcou atraktívnou pre investorov, nakoľko sama podporuje rozvoj podnikateľských aktivít a buduje socio-ekonomické partnerstvá, ktorých spoločným cieľom je robiť z obce obec prosperujúcu a tak, aby boli spokojní všetci jej obyvatelia.“

Uvedená vízia udáva smerovanie obce v dlhodobom časovom horizonte a predstavuje očakávaný stav. Na dosiahnutie vízie bude potrebné využívať vnútorný a vonkajší existujúci potenciál, budú potrebné financie, ľudské zdroje a materiálne zdroje a časový harmonogram s potrebnými plánmi obce.

4 ZHODNOTENIE PHRSR OBCE HORNÉ HÁMRE Z ROKU 2015 – 2022

4.1 Vyhodnotenie PHRSR obce Horné Hámre z roku 2015 – 2022

V tejto časti dokumentu Vás chceme oboznámiť s doteraz zrealizovanými aktivitami a projektami, ktoré sa podarilo v obci v priebehu rokov 2015 – 2022 zrealizovať.

- 2009 NFP Nórske fondy Rekonštrukcia verejného osvetlenia 56 772,-€
- 2010 NFP Rekonštrukcie miestnych komunikácií 296 666,-€
- 2011 – 2020 Dotácia Envirofond Bratislava-Rekonštrukcia obecného vodovodu 519 493, € I.- VI.etapa
- 2015 Dotácia MF SR Rekonštrukcia vnútorných priestorov obecného úradu 15 000,-€
- 2017 – Multifunkčné ihriská obce Rozhodnutie PPA o NFP 140000,-€ pred realizáciou v roku 2022
- 2018 – Dotácia MV SR – Rada vlády pre prevenciu kriminality kamerový systém 10 000,-€
- 2018 – Wifi pre doma Rozhodnutie o NFP Úrad vlády pre podpredsedu SR pre investície a informatizáciu SR 14250,-€ pred realizáciou v štádiu kontrol na riadiacom orgáne
- 3/2018 – 5 /2020 - OP Kvalita životného prostredia - Zhodnocovanie biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu v Kľakovskej doline NFP v sume 402910,-€
- 2019 - Dotácia MV SR Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice – 30000,-€ a dotácia z vlastných zdrojov obec vo výške 70 000,-€; vybudovanie obytného podkrovia- jún až november 2019.
- 2019 – Rekonštrukci šatní TJ Klas Horné Hámre v sume cca 16 000,-€ z vlastných zdrojov (výmena okien, vchodových dverí, zníženie stropu, nová sanita v šatniach domácich, nové obklady a dlažby a vodovodná prípojka).
- 2019- Vybudovanie kamerového systému v obci Horné Hámre- dotácie Prevencie kriminality MV SR vo výške 10 000,-€ a 5 000,-€ vlastné zdroje, PCO obecný úrad 5. – 6. 2019.
- 2019- výsadba 122 ks stromov- športový areál, pod cestou a priestranstvo v blízkosti obecného úradu, ulica ku kostolu, pri kostole- z dotácie 16 500,-€ MŽP SR- Slovenskej agentúry ŽP SR.
- 2019- Projekt wifi pre doma- 14 250 ,-€ dotácia z Úradu podpredsedu vlády pre informatizáciu SR- zatiaľ nerealizovaný po schválení zdrojov.
- 2019- Projekt viacúčelové ihrisko zo schválených nenávratných finančných zdrojov PPA MP SR vo výške 140 000,-€. V máji 2019 v priestoroch športového areálu, zatiaľ nerealizované po schválení finančných zdrojov, v súčasnosti na kontrole opakovaného verejného obstarávania nového dodávateľa stavby po schválení riadiacim orgánom, zmenové konanie na riadiacom orgáne po rozviazaní zmluvy dohodou s pôvodným dodávateľom Stavoiimpex Žilina, viacúčelové ihrisko a dom smútku – nové stavebné konania a rozhodnutia.
- 2018 – 2020 Projekt Združenia obcí Kľakovskej doliny na zabezpečovanie techniky na zvoz, spracovanie a likvidáciu biologicky rozložiteľného KO- traktor New Holland T5.115, nosič kontajnerov a naťahovač kontajnerov- schválené nenávratné finančné prostriedky MŽP SR vo výške 402 700,-€. 25.03.2020 ukončenie dodávok, bagy a trhače, spoluúčasť 25 000 ,-€ piatich obcí, od 4.5.2020 sprevádzkovanie-školenia ruka. Drvič-traktor-štiepkovanie a výsledok výrazné zníženie % separácie cez 50% z celkového množstva KO tým, najnižšia sadzba za uloženie 1 ton na skládke

- 2020- V. etapa rekonštrukcie vodovodu –august- november- dotácia Enviroföndu marec 2020 vo výške 80 000,-€ a 4 200,-€ dotácia z vlastných finančných prostriedkov s dofinancovaním 15 000 ,-€, prekrytie jarku Matonokovci a rozšírenie križovatky osadením novej korugovanej rúry.
- 2020 – september- doplnenie kamier požiarnej zbrojnice podkrovie 2 ks, 1 ks zberný dvor za požiarnej zbrojnicou a 1 ks Bytový dom 159 Horné Hámre a oprava kamery farský dvor po zásahu bleskom.
- 2020- štrky a piesky G. Vician, Mešterovská, za futbalovým ihriskom cesta, Kostivrch Horné dvory- 19.10.2020.
- 2020- 30.10- osadenie odrážky pred domom smútku a 6.11.2020 3 ks medzi Horným a Dolným Pajerom
- 2021- september až marec 2022- projekt mosta pri obecnej úrade s výhľadom získania NFP z výzvy 7.4 a vlastných prostriedkov obce a 2.5.2022 a 3.5.2022 projekty most a rozpočet.
- 2021 – Dotácia Úradu vlády SR - Obnova pietneho pamätníka Brod v sume 10 600,-€, zameranie GP na zriadenie vecného bremena stavby a realizácia 9. až 11. 2021.
- oprava mosta- komplexné spevnenie oceľovej nosnej konštrukcie zvaráním a povrchová úprava celej konštrukcie.
- 2021- 5.- 9. dovoz 600 ton asfaltovej drte, Pukovci, Vodnákovci, Katrenovci, Fusatovci, Kajlovka, Horný Pajer, Mešterovská cez RSC BBSK a použitie na cesty.
- Zabezpečenie a dovoz asfaltovej drviny 700 ton na rekonštrukciu miestnych komunikácií Horný Pajer- Dolný Pajer, Katrenovci-Fusatovci, Fusatovci-Oslanovci, Kostovci- z Hodruše Hámrov šlicht, Vodnákovci, Mešterovská celý profil.
- 2022 – Zvýšenie energetickej účinnosti objektu obecnej úradu a kultúrneho domu v obci Horné Hámre – zazmluvnená suma NFP 312,856,-€ -operačný program Kvalita životného prostredia a dofinancovanie 77 000 ,-€ vlastné prostriedky, stavebné povolenie, verejné obstarávanie. Dňa 22.04.2022 odovzdanie staveniska a realizácia prestavby s termínom ukončenia január 2023.
- 2022- Zber, zvoz a likvidácia KO zrealizovaná súťaž marec 2020- december 2022, zavedenie žetónov od 4.2020 zníženie 110 l nádob z 150 l mesačne na 70 až 90 kusov.
- 2022- oprava zhnitého stĺpa rozhlasu Brod Hodža plošina SSE zdarma pri výmene zlámaného stĺpa SSE na Rovne za Risom
- 2022 – dotácie Lesy SR – z mimoriadneho fondu Lesov SR š.p BB – 10000,-€ -cesta Brod a 12200,-€ cesta Zbojno
- Výmena 50 svietidiel VO 78 a 55W za 30 W s riadiacim modulom stlmenia od 23.30 hod. do 4.30 hod na 15 W úspora 8 MGW elektrickej energie ročne, výmena 75 W na bočných uliciach za 25 W ST a 18 W NT.
- 2022- 9.5 rekonštrukcia domu smútku - z vlastných prostriedkov obce a verejného priestranstva s ozvučením
- 2022- projektová dokumentácia cesta Matonokovci- aktualizovaná podľa výškopisu a polohopisu z 2. 2022.
- 2022- august prekrytie verejného priestranstva vsadením rúry do otvoreného jarku pred p. Vidovičom a terénne úpravy.
- Stratégia založenia sociálneho podniku 4 obcí Kľakovskej doliny, projekt BRO a iné. Podanie 22.12.2021 na IA MPSVaR, - vklad 5000 Eur.
- Injektáž a pilotáž budovy požiarnej zbrojnice a dielne- 5 paliet cementu a 3.4.2022 v 11 paliet cementu- bez nákladov na prácu vo výške cca 20 000,-€

- príspevky mimoriadneho fondu Lesov SR jún 2022 na cesty Brod a Zbojno- 10 000 ,-€, resp. 12 200,-€, teda 22 200,-€, s odvodnením vjazdu na Úhrady a vyasfaltovaním vjazdu
- 60 ks tanierov – nákup a vybavenie do kuchynky OcÚ.
- Nákup drevených nových stoličiek a stolov MŠ, nové lavičky, vešiaky a nové podlahy v hospod. pavilóne
- Výmena nových úsporných Led svietidiel v MŠ-43 ks, nákup bojlera do umyvárky, pre prípravu TÚV a muziker BORY MALL Bratislava- digitálne piano Yamaha P-125 s kladivkovou klaviatúrou – 541,00 ,-€ pre predškolskú výchovu detí.
- výmena ističov v 3 rozvádzačoch objektu MŠ a šatní TJ Klas
- nákup a montáž klím do kancelárskych priestorov obecného úradu, chladenie a vykurovanie 9.9.2020.
- nákup novej techniky pre zamestnancov obce- krovinorez, motorová píla, fukár, husquarna krovinorez- 900 ,-€.
- 2019- darovanie osobného motorového vozidla Škoda Fábria combi, telekomunikačný úrad, v súčasnosti v dispozícii sociálneho podniku
- darovanie osobného motorového vozidla Škoda Octavia dar. 9.2021- prevzatie 11.2021
- nákup nových vianočných ozdôb 12 ks a adventný veniec pri kostole
- dar MV SR hasičské vozidlo Iveco Daily- 19.01.2020- odovzdané premiérom SR Petrom Pelegrinim a ministerkou vnútra Denisou Sakovou
- nákup novej pece do kotolne MŠ- 100 kw a inštalácia 6 460 ,-€ akumulčná nádoba 1000 l montáž a spustenie – október 2022.
- 31.10.2020 projekt cez ÚPSVa R Banská Štiavnica-1 zamestnanec-podpora v celkovej výške 4 500 ,-€, podpora 1 zamestnanec na 9 mesiacov-4 500 ,-€, projekt na 6 mesiacov dobrovoľnícka činnosť cez ÚPSVaR pre obec a MŠ, na 6 mesiacov-október 2020
- Výberové konanie na riaditeľku MŠ- vymenovanie 15.08.2021
- 2020- zabezpečenie pomoci pri oprave prekrytia kostolnej veže statikom na posúdenie rozsahu a spôsobu prác pre zaistenie statiky a kvality prác pri novej konštrukcii opláštenia pod cibuľou, zabetónovanie venca, nová konštrukcia, zadebnenie, prekrytie medeným plechom, drevená stolica zvonov.
- potravinová pomoc BBSK za účasti podpredsedu VÚC Ondreja Luntera pre sociálne slabšie skupiny v obciach Kĺakovskej doliny
- dokončená malá vodná elektráreň –v skúšobnej prevádzke
- celoplošné testovanie Covid-19 od 13.3.2022- 11 krát
- vybudovanie nových autobusových zastávok na bývalej pošte a v časti Brod atď.

ČASŤ B.

STRATEGICKÁ ČASŤ

5 HIERARCHIA STRATEGICKÝCH CIEĽOV

Silné stránky obce Horné Hámre majú pozitívny vplyv na rozvoj obce, zahŕňajú v sebe konkurenčné a komparatívne výhody regiónu pre rozvoj aktivít v danom území. Slabé stránky majú nepriaznivý vplyv na rozvoj obce v danom regióne. Pozitívne vplyvy v danom území označujeme ako príležitosti a negatívne vplyvy považujeme za ohrozenia, medzi ktoré môžeme zaradiť hospodársku krízu, nedoriešené majetkové pomery a pod. Kľúčom v procese tvorby stratégie je cyklicky sa opakujúca sociálna a občianska mobilizácia, ktorá ovplyvňuje každý krok a stupeň tvorby programu sociálneho a ekonomického rozvoja obce.

5.1 Stratégia rozvoja obce Horné Hámre na obdobie rokov 2023 – 2028

Rozvojová stratégia je výstupom procesu strategického plánovania a jej ťažiskom je stanovenie hlavných cieľov a oblastí rozvoja. Strategické programovanie a jeho výstup programu rozvoja sa preto zameriava viac na konkretizáciu procesov realizácie a napĺňania cieľov. Obec Horné Hámre nemá zatiaľ schválený územný plán obce, preto sa rozhodla v rámci miestneho a regionálneho rozvoja vypracovať dokument PHRSR na roky 2023 – 2028. Tento dokument bude podporovať rozvojové ciele a rozumnou stratégiou sa k týmto cieľom dopracuje.

Stratégia rozvoja obce je vypracovaná v súlade so strategickými dokumentmi SR a EÚ a vychádza z výsledkov analytickej časti, z terénneho prieskumu a nadväzuje na SWOT analýzu, pričom sa snaží eliminovať a zmierniť identifikované problémy pomocou určených faktorov rozvoja. Stratégia zvolená na dosiahnutie strategického cieľa vychádza z poznania komplexných potrieb obce.

Účelom strategickej časti tohto dokumentu je navrhnúť prioritné oblasti a opatrenia, ktoré sú priamo v kompetencii samosprávy (obce) a obec ich zabezpečuje v zmysle platnej legislatívy, alebo nie sú priamo v kompetencii obce, ale obec ich v rámci svojich schopností a možností dokáže ovplyvniť najmä pri využití princípu partnerstva vytváraním synergických efektov.

Obec si stanovila tri prioritné oblasti svojho rozvoja počas rokov 2023 – 2028. Jedná sa o tieto prioritné oblasti:

- 1. Prioritná oblasť hospodárska a ekonomická základňa obce- Vybudovanie stabilnej hospodárskej, technickej a ekonomickej základne v obci.**
- 2. Prioritná oblasť sociálna- Podpora sociálneho podniku a sociálnej infraštruktúry v obci**
- 3. Prioritná oblasť environmentálna- Kvalitné životné prostredie**
- 4. Prioritná oblasť - Ľudské zdroje a zamestnanosť**
- 5. Prioritná oblasť- Ekonomika a podnikateľské prostredie**
- 6. Prioritná oblasť- Propagácia a informovanosť**

Hlavné prioritné oblasti a strategické ciele zobrazuje tabuľka 27.

Tabuľka 27 Strategický cieľ a hlavné prioritné oblasti

Vízia
----

1. Prioritná oblasť – Hospodárska, technická oblasť a ekonomická základňa obce	2. Prioritná oblasť – Sociálna	3. Prioritná oblasť – Environmentálna Kvalitné životné prostredie
<p style="text-align: center;">ciele</p> <p>Dopravná infraštruktúra Technická vybavenosť obce Administratívne budovy Stabilná hospodárska a ekonomická základňa</p>	<p style="text-align: center;">ciele</p> <p>Školstvo a vzdelanie Verejné priestranstvá Bývanie Športoviská Sociálna vybavenosť Kvalitná infraštruktúra</p>	<p style="text-align: center;">ciele</p> <p>Odpadové hospodárstvo Ochrana životného prostredia Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo Ochrana prírody a krajiny</p>
<p>Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce</p> <p>Opatrenie 1.2 Modernizácia administratívnych budov v správe obci</p> <p>Opatrenie 1.3 Podpora cestovného ruchu</p> <p>Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne</p> <p>Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci</p> <p>Opatrenie 1.6: Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií</p>	<p>Opatrenie 2.1 Podpora aktivít v oblasti MŠ a školskej infraštruktúry</p> <p>Opatrenie 2.2 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života</p> <p>Opatrenie 2.3 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci</p> <p>Opatrenie 2.4 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk</p> <p>Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia budov v majetku samosprávy</p> <p>Opatrenie 2.6 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry v obci</p> <p>Opatrenie 2.7 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti v obci</p> <p>Opatrenie 2.8 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek</p> <p>Opatrenie 2.9 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci</p> <p>Opatrenie 2.10 Rekonštrukcia a dobudovanie priestorov vonkajších v priestoroch cintorína, vo vnútorných priestoroch domu smútku a jeho okolia</p> <p>Opatrenie 2.11 Rozšírenie súčasnej hranice zastavaného územia obce z dôvodu potenciálnej výstavby</p>	<p>Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva</p> <p>Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva</p> <p>Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva</p> <p>Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia</p> <p>Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci- fotovoltarika</p> <p>Opatrenie 3.6 Zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia</p> <p>Opatrenie 3.7: Budovanie vetrolamov</p>

	Opatrenie 2.12 Rekonštrukcia a modernizácia požiarnej zbrojnice Opatrenie 2.13 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry	
--	--	--

Vízia		
4. Prioritná oblasť Cestovný ruch	5. Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie	6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť
ciele Cestovný ruch	ciele Ľudské zdroje	ciele Propagácia v obci
Opatrenia 4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne	Opatrenie 5.1 Podpora zamestnanosti Opatrenie 5.2 Vytváranie podmienok pre podnikanie na vidieku Opatrenie 5.2 Podpora miestnych spolkov a združení v obci Opatrenie 5.3 Členstvo v združeníach regionálneho rozvoja atď.	Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci Horné Hámre

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2022)

Špecifické strategické ciele (hlavné priority) sme rozdelili na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé.

5.2 Strategické ciele, programové osi a špecifické ciele rozvoja obce

Krátkodobé ciele (1–2 roky):
<ul style="list-style-type: none"> • rekonštrukcia obecných komunikácií, výstavba chodníkov, revitalizácia verejných priestranstiev • výsadba nových stromčekov a okrasných drevín v obci • vybudovanie novej oddychovo- relaxačnej plochy pre všetky vekové kategórie ako aj pre športovcov a návštevníkov obce • rekonštrukcia obecného úradu (zateplenie budovy, zníženie energetickej náročnosti a spotreby energií. • údržba a rekonštrukcia miestneho rozhlasu, • skvalitnenie technickej infraštruktúry, • vybudovanie kompostoviska, zberného dvora, • zvýšenie osvetly a separovanie komunálneho odpadu, nové nádoby odpad • zabezpečiť pre dôchodcov stravovaciu jednotku a využiť ju i v prospech turistov a návštevníkov obce, • skvalitniť starostlivosť o miestnu zeleň, jeho udržiavanie • vyrobiť a umiestniť nové informačné tabule, zlepšiť prístup k informáciám • vydanie propagačného materiálu o obci.

<ul style="list-style-type: none"> • vyčistenie lesných studničiek a údržba okolia potoka, • vybudovanie multifunkčného a detského ihriska v športovom areáli školy, • vybudovanie miestnej komunikácii, ako spoločné opatrenie v rámci pozemkových úprav, prepojenie častí obcí. • prestavba rodinného domu na hasičskú stanicu, • modernizácia vybavenia materskej školy, • podľa potrieb rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia,
<p>Strednodobé ciele(1-4 roky):</p>
<ul style="list-style-type: none"> • rekonštrukcia a stála údržba kanalizácie ČOV, • rekonštrukcia miestnej komunikácie • zvýšenie bezpečnosti a prevencia proti kriminalite- kamerový systém, • vybudovanie fitnescentra vo voľnej prírode, • obnova rázovitých stavieb a drobnej architektúry, • revitalizácia verejných priestranstiev, domových fasád, oplotenia, • rekonštrukcia miestnych komunikácii, nové cesty k obytným častiam, uliciam, • prestavba materskej školy a rekonštrukcia jej vonkajších priestorov (oplotenie, dvor školský a pod.) , • vybudovanie klubu mládeže, • vybudovanie nových turistických chodníkov, cyklotrás, • výstavba nového detského ihriska a oddychovej plochy pre matky s deťmi, • zlepšenie dostupnosti internetu (optický internet) (Wifi pre Teba), • vybudovanie parku oddychu s lavičkami a chodníkmi, • vybudovanie hygienického zariadenia, • rozšírenie plynofikácie do obce v rozvojových oblastiach, • usporiadanie trhov, jarmokov, aktivizovanie možností vidieckej turistiky, • výstavba ďalších nájomných bytov v obci pre mladé rodiny, • zabezpečenie inžinierskych sietí k plánovaným stavebným pozemkom, • vybudovanie nových parkovacích zón v obci, • kúpa pozemku pre vytvorenie oddychovej, relaxačnej a športovej zóny, • vybudovanie požičovne pre elektrobicykle- podpora elektromobility v obci • úplná úprava daňových výmerov atď. • zvýšiť bezpečnosť v obci, dopravné značenie, merače rýchlosti a pod.
<p>Dlhodobé ciele (1 – 7 rokov)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vybudovanie ubytovania pre turistov, • výstavba nových rodinných domov, skvalitniť bývanie, • vysporiadanie pozemkov v obci, • samostatná rekonštrukcia telesa ciest a ich odvodňovanie, • skrášľovanie priestranstiev na autobusových zastávkach v obci, • vybudovanie nového verejného osvetlenia, • zlepšenie dostupnosti obchodného, nákupného strediska, prípadne podpora tradičného podnikania na vidieku, • obnova tradičných remesiel, • skvalitniť služby dopravy, mobility občanov, • dobudovanie kanalizácie a ČOV v ďalších rozvojových plochách, • obnova pôvodných budov v majetku a v správe obci, • vybudovať vlastné priestory pre separáciu odpadu, skládku odpadu, využitie nových technológií a zariadení, • vybudovať centrum voľného času pre deti a priestorov pre remeselnú činnosť

k zachovaniu miestnej kultúry,

- podpora miestnych spolkov a združení v obci,
- vybudovanie parkovísk a nových odstavných plôch v miestach kde je to potrebné
- vybudovanie vzdelávacieho strediska, regionálneho, miestneho informačného a poradenského centra pre podporu podnikania na vidieku, zriadenie cestovnej prípadne turisticky informačnej kancelárie,
- zabezpečiť dostatočný a vyhovujúci bytový fond zodpovedajúci potrebám obyvateľstva,
- zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov v oblasti ochrany a tvorby krajiny
- modernizácia cestnej infraštruktúry,
- vytvárať investičné prostredie,
- vybudovať NCH významnými lokalitami v území,
- využitie vysokého potenciálu, súčasnej výkonnosti a dynamiky cestovného ruchu v tomto regióne pri rešpektovaní únosnosti a cieľovej kvality krajiny,
- právnou subjektivitou MŠ dosiahnuť vyšší stupeň riadenia,
- podporovať prioritné športy,
- spracovať a realizovať koncepciu využitia všetkých foriem obnoviteľných zdrojov energií,
- podpora zabezpečenia trvalej udržateľnosti kvality,
- zníženie objemu zmesového komunálneho odpadu a zefektívnenie recyklácie odpadu,
- podporovať elimináciu existujúceho environmentálneho zaťaženia územia,
- podporovať zníženie znečisťovania vodných tokov a zachovanie udržateľnosti kvality vodných tokov a vodných plôch,
- podporovať rozvoj technickej vybavenosti,
- zabezpečiť dobudovanie a uzavretie skládky komunálneho odpadu na území a vybudovanie novej skládky KO,
- podporovať využívanie alternatívnych zdrojov ekologickej likvidácie odpadov,
- šíriť osvetu v oblasti odpadového hospodárstva a zapojiť deti a mládež do šírenia osvetu v oblasti separovania odpadov,
- zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd (protipovodňové opatrenia),
- podporovať všetky aktivity zamerané na likvidáciu starých objektov, ktoré ohrozujú životné prostredie
- podporovať zachovanie biodiverzity a ekologickej stability krajiny
- vytvárať priestorové podmienky v rámci územného rozvoja sídel pre individuálnu bytovú výstavbu,
- vytvárať podmienky na zabezpečenie dostupnosti bývania pre všetky vrstvy svojich obyvateľov,
- zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny,
- zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami,
- podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti,
- vybudovať nový (nad kapacitu 50) areál služieb dôchodcom s domovom dôchodcov a domovom sociálnych služieb pre dospelých,
- vytvárať podmienky na rozširovanie opatrovateľskej služby a sociálnych služieb, zavedením celodenných služieb,
- zvyšovať dostupnosť a skvalitnenie služieb zameraných na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života,
- zlepšiť zamestnanosť skupín ohrozených sociálnym vylúčením. Podporovať sociálnu inklúziu a rovnosť príležitostí pri integrácii rizikových skupín do spoločnosti a na trh práce,
- podporovať budovanie a posilňovanie regionálnych a miestnych sietí zameraných na rozvoj komunit a podporu solidarity,
- podporovať nadväznosť domácej opatrovateľskej služby na ďalšie sociálne služby,

- pravidelne zrealizovať prieskum potrieb občanov v oblasti kultúry,
- zrekonštruovať kultúrny dom a požiarňu zbrojnicu,
- sprístupňovať občanom a návštevníkom históriu a tradície obce formou tematických, interaktívnych aktivít počas víkendov,
- vytvoriť databázu žijúcich osobností rodákov,
- podporiť tvorbu kultúrnych hodnôt,
- podieľať sa na modernizácii miestnej knižnice a obnove knižného fondu,
- klásť dôraz na ľudské zdroje ako najvýznamnejší faktor rozvoja kultúry,
- podporovať budovanie regionálneho cestovného ruchu na princípe partnerstva subjektov v regióne,
- využitie vysokého potenciálu, súčasnej výkonnosti a dynamiky cestovného ruchu v tomto regióne pri rešpektovaní únosnosti a cieľovej kvality krajiny,
- pripraviť informačné propagačné materiály a spolupráca s akreditovanými turistickými sprievodcami,
- podporovať spoločnú prezentáciu subjektov CR na web stránkach a internetových prehliadačoch,
- udržiavanie a prehlbovanie súčasných aktívnych partnerstiev,
- reagovať na potreby občanov, zavádzať inovácie vo všetkých oblastiach života,
- zaviesť moderné informačné a komunikačné technológie (e-government) do práce a fungovania samosprávy,
- projekty výmeny skúseností v oblastiach riadenia samosprávy a rozvoja v rámci regionálneho združenia ,
- zateplenie budov a rekonštrukcia verejných budov (znižovanie energetickej náročnosti budov),
- zabezpečenie techniky pre zberný dvor,
- likvidácia čiernych skládok,
- regionálna opatrovateľská služba,
- rozvoj cestovného ruchu- informačný systém, cyklotrasy, rozhľadne a pod.

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2022)

Projektové zámery boli prezentované a pripomienkované v zasadačke OcÚ v Horné Hámre počas v mesiaci november 2022 na verejnom zastupiteľstve. Všetky relevantné pripomienky starostu obce Horné Hámre a jeho poslancov boli prerokované na príslušných zasadnutiach. Pri schválení projektov obecným zastupiteľstvom v obci Horné Hámre bude vždy zriadený riadiaci tím, ktorí bude priebežne naplňovať deklarované výstupy, prípadne uskutočňovať potrebné korekcie so zámerom naplnenia stanovených opatrení, cieľov a vízie deklarovaných projektov v obci Horné Hámre. Zoznam členom riadiaceho tímu bude zvolený počas tvorby a prípravných prác pri každom projektovom zámere. Predpokladaný rozpočet bude uvedený neskôr v komplexne vypracovanej projektovej dokumentácii podľa presného výpočtu projektanta.

ČASŤ C PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ 6 PROGRAMOVÁ (PLÁNOVACIA) ČASŤ PHRSR OBCE HORNÉ HÁMRE NA OBDOBIE ROKOV 2023 – 2028

Programová časť PHRSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Zmyslom programovej časti je jej príspevok k splneniu stanoveného strategického cieľa: *Vytvoriť podmienky pre zvýšenie kvality života obyvateľov obce, pre zvýšenie jeho konkurencieschopnosti a ekonomickej výkonnosti s vyváženým rozvojom oblastí trvale udržateľného rozvoja.*

Metodika tvorby PHRSR udáva nasledovný postup:

- Starosta obce p. Ing. Milan Mokry spolu s pracovnou skupinou špecifikoval opatrenia, spoločne navrhli k nim aktivity a stanovili poradie dôležitosti opatrení a aktivít, projektov vrátane merateľných ukazovateľov výsledku a dopadu. Riadiaci tím vypracoval sumárny návrh aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán.
- Riadiaci tím stanovil termíny realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania).
- Riadiaci tím zabezpečil vypracovanie formulárov pre prípravu navrhnutých projektov.

6.1 Zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie strategických cieľov

1. Prioritná oblasť: Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce

Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce

- 1.1.1 Zvyšovanie konkurencieschopnosti obce
- 1.1.2 Udržanie ekonomickej výkonnosti rozvoja cestovného ruchu
- 1.1.3 Zvyšovanie kvality života obyvateľov poskytovaním služieb pre obyvateľov a návštevníkov obce
- 1.1.4 Rozvíjanie oblasti verejnej správy
- 1.1.5 Využívanie doplnkových zdrojov financovania
- 1.1.6 Tvorba aktivít pre využitie potenciálu obce a regiónu vo väzbe na turizmus, cestovný ruch a ochranu prírody ako aj na iné prvky miestneho potenciálu
- 1.1.7 Aktivity so zameraním na trvalo-udržateľný rozvoj, ekonomický a sociálny rozvoj obce pomocou obnovy a ďalšieho rozvoja kvality života v obci

Opatrenie 1.2 Modernizácia administratívnych budov v správe obci

- 1.2.1 Vypracovávanie projektových dokumentácií
- 1.2.2 Modernizácia a podpora športových zariadení v obci
- 1.2.3 Modernizácia MŠ (úspora energie a emisií, zveladenie vonkajších priestorov MŠ a ich využitie na rôzne aktivity) Napr. vybudovanie novej palivovej základne a vybudovanie nového vykurovacieho systému. Budovanie detského ihriska.
- 1.2.4 Rozšírenie kapacity MŠ
- 1.2.5 Rekonštrukcia vnútorných priestorov MŠ- jedálne, umyvárne, kuchyne, učebni, telocvične atď.

Opatrenia 1.3: Podpora cestovného ruchu

- 1.3.1 Rekonštrukcia kultúrnych a sakrálnych pamiatok
- 1.3.2 Podpora rozvoja reštauračných a ubytovacích služieb v obci a v regióne
- 1.3.3 Vytváranie podmienok pre rozvoj cykloturistiky a agroturistiky
- 1.3.4 Podpora kultúrno-spoločenských aktivít v obci a zachovanie miestnej kultúry (tvorba

- spoločensko-kultúrnych podujatí, podpora miestnych spolkov a organizácií)
- 1.3.5 Rekonštrukcia vonkajších priestorov a vybudovanie parkoviska s oddychovou zónou pred budovami v majetku samosprávy
  - 1.3.6 Vybudovanie oddychovej zóny
  - 1.3.7 Prezentácia nových foriem CR a kultúrneho dedičstva
  - 1.3.8 Budovanie cyklotrás, náučných chodníkov
  - 1.3.9 Vybudovanie Turisticko-informačnej kancelárie a priestorov pre fungovanie
  - 1.3.10 Budovanie elektrických nabíjacích staníc pre cyklistickú a motorovú dopravu
  - 1.3.10 Budovanie požičovní pre elektrobicykle a kolobežky.
  - 1.3.10 Budovanie SMART City v obci vo všetkých oblastiach
  - 1.3.11 Budovanie oddychových, relaxačných a športových zón s cvičebnými prvkami v prírode
  - 1.3.12 Podpora aktivít existujúcich Občianskych združení v oblasti cestovného ruchu
  - 1.3.13 Vybudovanie trhového miesta a priestorov pre predaj výrobkov a služieb z dvora

Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne

- 1.4.1 Vysporiadanie pozemkov a pozemkové úpravy v obci (intravilán)
- 1.4.2 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre ďalšie výstavby IBV rodinných a bytových domov
- 1.4.3 Projekt pozemkových úprav - stavba pozemkových komunikácií - vybudovanie miestnej komunikácie, ako spoločné opatrenie v rámci pozemkových úprav, prepojenie častí obce, vybudovanie a rozšírenie celkovej infraštruktúry
- 1.4.4 Zabezpečenie pozemku pre vybudovanie oddychovej, relaxačnej a športovej zóny v obci
- 1.4.5 Vybudovanie dreveného altánku s murovaným ohniskom, miestom na oddych a zábavu
- 1.4.6 Vybudovanie nového cestného prepojenia mostom športový areál- obec centrála
- 1.4.7 Rekonštrukcia a zabezpečovanie údržby mosta pri rodinnom dome s porad. číslom 159
- 1.4.8 Rekonštrukcia a modernizácia šatní TJ Klas Horné Hámre
- 1.4.9 Vybudovanie zavlažovacieho systému a celková rekonštrukcia a revitalizácia okolia vo všetkých druhoch športových areálov a multifunkčných ihrísk
- 1.4.10 Budovanie zberného dvora s technickým vybavením
- 1.4.11 Dobudovanie objektu Požiarnej zbrojnice- vnútorné a vonkajšie priestory a príslušené priestory s komplexným vybavením požiarnej techniky
- 1.4.12 Rekonštrukcia a dobudovanie domu smútku s komplexným vnútorným vybavením a zariadením (ozvučenie, chladiace boxy, vnútorné zariadenie)
- 1.4.13 Revitalizácia, modernizácia a budovanie chodníkov, osvetlenia v priestoroch cintorína, vybudovanie dostatočnej parkovacej plochy, oplotená a pod.
- 1.4.14 Budovanie a rozširovanie celkovej hospodárskej, sociálnej a technickej infraštruktúry v obci v celom katastrálnom území
- 1.4.15 Rekonštrukcia vnútorných priestorov OcÚ a kultúrneho domu (kancelárske priestory, knižnica, poštový úrad, vnútorná sála OcÚ, kuchynka, sociálneho zariadenia, umyvárne a WC)spolu s komplexným vybavením a zariadením
- 1.4.16 Revitalizácia a modernizácia verejného priestranstva (materská škola, OcÚ a na pozemkoch v správe obci), budovanie parkovacích plôch, značení a pod.
- 1.4.17 Rekonštrukcia a modernizácia verejného rozhlasu s pokrytím signálu v štálových a rozľahlých častiach obce

Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci

- 1.5.1 Rozvoj miestnej samosprávy v obci
- 1.5.2 Rozvoj projektov, ich schvaľovanie a monitorovanie
- 1.5.3 Inštitucionálne zabezpečovanie projektov
- 1.5.4 Zveľaďovanie a aktualizovanie obecnej stránky obce
- 1.5.5 Zabezpečovanie inštitucionálnej a administratívnej stránky obce
- 1.5.6 Zabezpečovanie vzdelávania zamestnancov obce
- 1.5.7 Účasť obce v združeních mikroregiónu a v ostatných združeníach (GRON), spolkoch v rámci regionálneho združenia
- 1.5.8 Aktualizovanie PHRSR

2. Prioritná oblasť sociálna

Opatrenie 2.1 Podpora aktivít v oblasti školstva a školskej infraštruktúry

- 2.1.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie
- 2.1.2 Zabezpečenie finančných prostriedkov pre realizáciu projektov sociálneho podniku
- 2.1.3 Skrášlenie areálu materskej školy (schody, chodníky, oplotenie atď.)
- 2.1.4 Budovanie zariadenia domova dôchodcov pre región a obec
- 2.1.5 Budovanie a výstavba sociálnych bytov
- 2.1.6 Podpora dlhodobo nezamestnaných a podpora sociálnej inklúzie
- 2.1.7 Vybudovanie administratívnych priestorov pre fungovanie sociálneho podniku s technickým vybavením a zariadením z hľadiska ich činností
- 2.1.8 Budovanie, rozvoj a podpora sociálneho podniku
- 2.1.9 Podpora aktivít sociálneho podniku a nových rozvojových činností
- 2.1.10 Vybudovanie denného stacionáru s komplexným vybavením
- 2.1.11 Budovanie a podpora terénnej opatrovateľskej služby v obci a v regióne
- 2.1.12 Podpora propagačnej činnosti v sociálnej oblasti

Opatrenie 2.2 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života

- 2.2.1 Vypracovanie projektovej dokumentácie
- 2.2.2 Zabezpečenie finančných prostriedkov pre realizáciu projektov
- 2.2.3 Príprava pozemkov a vytváranie nových bytových podmienok pre mladé rodiny
- 2.2.4 Zlepšovanie dostupnosti služieb obyvateľom
- 2.2.5 Zlepšovanie kultúrnych podmienok obyvateľom
- 2.2.6 Zlepšovanie sociálnej a zdravotnej starostlivosti v obci
- 2.2.7 Zlepšovanie a budovanie služieb vyššej vybavenosti v obci (zastávky, oddychových zón, cesty, osvetlenie, obslužných komunikácií vo vlastníctve obci a pod.)
- 2.2.8 Dobudovanie kanalizácie a centrálnej ČOV
- 2.2.9 Budovanie energeticky úsporného osvetlenia a energie s využitím fotovoltariky, s využitím obnoviteľných prírodných zdrojov (vodné zdroje, vetrolamy atď.)
- 2.2.10 Budovanie zelených energií
- 2.2.11 Dobudovanie vodnej elektrárne v obci
- 2.2.12 Rozširovanie kamerového systému pre zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov a majetku obce
- 2.2.13 Vybudovanie vodojemu v priestore existujúceho obecného vodojemu
- 2.2.14 Zabezpečovanie kvalitného zdroja pitnej vody, rozširovanie vodovodu s technickým zariadením
- 2.2.15 Vybudovanie ľadovej plochy a športovísk
- 2.2.16 Budovanie multifunkčných ihrísk
- 2.2.17 Modernizácia kolkárne v obci

2.9.18 Vybudovanie ČOV obci a odkanalizovanie v obci

Opatrenie 2.3 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci

- 2.3.1 Pozemková úprava intravilánu a extravilánu obce
- 2.3.2 Zriadenie oddychových zón v obci (lavičky, umiestnenie košov na odpadky, verejná zeleň a iné)
- 2.3.3 Budovanie parkovísk v obci
- 2.3.4 Zvyšovanie bezpečnosti a prevencia proti kriminalite- vybudovanie a rozšírenie kamerového systému v obci s wifi zónami
- 2.3.5 Modernizácia elektrických sietí
- 2.3.6 Úprava a tvorba verejných priestranstiev v obci Horné Hámre (Vysádzanie miestnej zelene, starostlivosť o čistotu, zdravie v obci, zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia)
- 2.3.7 Stavebná obnova obce
- 2.3.8 Obnova oplození, oporných múrov, spevnených plôch v obci
- 2.3.9 Obnova existujúcich oplození na majetku obci s výmenou za nové
- 2.3.10 Revitalizácia pietnych miest a pamätníkov v obci, sakrálnych pamiatok

Opatrenie 2.4 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk

- 2.4.1 Odkúpenie pozemku (plochy do vlastníctva obce).
- 2.4.2 Terénne úpravy, vybudovanie modernej bezbarierovej zóny s ohľaduplným prístupom i prepojením na lokalitu, zníženie hluku v urbanizovanom a v obytnom prostredí (protihluková výsadba a protihlukové izolácie)
- 2.4.3 Vytvárať opatrenia so zameraním na zníženia znečistenia zóny (výsadba živých plotov, výsadba zelene so zameraním na obnovu zdravých ekosystémov s vysokou biodiverzitou).
- 2.4.4 Vybudovanie ekologického (chemického) WC zariadenia v rôznych oddychových miestach v obci
- 2.4.5 Výstavba menšieho záchytného parkoviska (5 - 8 áut) a zavedenie potrebných opatrení preferencie verejnej osobnej dopravy.
- 2.4.6 Vytvorenie oddychovej a relaxačnej plochy pre rôzne vekové kategórie.
- 2.4.7 Vybudovanie dreveného altánku na posedenie s krbom
- 2.4.8 Zabezpečenie podpory systémov triedeného zberu komunálnych odpadov a predchádzanie vzniku odpadov v oddychovom a relaxačnom území
- 2.4.9 Zachovanie a obnova biodiverzity a ekosystémov, ich revitalizácia, obnova zelenej infraštruktúry (zvýšenie atraktivity a prepravovanej kapacity nemotorovej dopravy vo verejnosti (vybudovanie predovšetkým cyklistickej dopravy, vybudovanie automatickej požičovne bicyklov, chráneného parkoviska na bicykle vybudovanie nabíjacej stanice pre elektrobicykle (v rámci využívania bicyklov na existujúcich cyklotrasách v regióne). Súčasťou záchytného parkoviska bude aj výsadba zelene.
- 2.4.10 Podpora zdravého životného štýlu, rozvíjanie fyzickej zdatnosti, vybudovanie vzťahu k pohybovej aktivite a zmysluplné využitie voľného času (vybudovanie menšieho športoviska, kde budú osadené rôzne závesné cvičebné pomôcky (systémy Street Workout).
- 2.4.11 Vybudovanie detského ihriska (príp. detského dreveného parku s hracími prvkami ako sú napr. lezecké laná, drevené hracie prvky (preliezky, šmykľavky, mostíky, drevené lavičky atď.)
- 2.4.12 Vybudovanie petangového ihriska pre mládež a seniorov.
- 2.4.13 Vybudovanie zón pre rôzne iné pohybové a doplnkové aktivity ako napr. volejbal,

- bengminton, šach v prírode, nohejbal, bicyklovanie a pod.
- 2.4.14 Vybudovanie viacúčelového ihriska s uzavretým mantinelovým systémom a multifunkčného detského ihriska v športovom areáli školy

Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia ostatných budov v správe obci

- 2.5.1 Vybudovanie záchytného parkoviska pred Obecným úradom a Požiarnou zbrojnicou
- 2.5.2 Vybudovanie turisticko-informačnej kancelárie
- 2.5.3 Zlepšovanie dostupnosti ubytovacích a stravovacích služieb v obci
- 2.5.4 Rekonštrukcia OcÚ
- 2.5.5 Oprava a údržba strechy
- 2.5.6 Zateplenie budov
- 2.5.7 Zabezpečenie vybavenosti vnútorných priestorov (nábytok, kuchyňa, spoločenských priestorov, sociálnych zariadení a pod.).
- 2.5.8 Zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu projektov

Opatrenie 2.6 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry v obci

- 2.6.1 Príprava projektovej dokumentácie
- 2.6.2 Pokračovanie budovania sociálnej infraštruktúry v obci v rámci sociálneho podniku
- 2.6.3 Pripraviť priestor pre vybudovanie denného stacionáru v obci (pre seniorov, ZŤP, sociálne služby krízovej intervencie, nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu),
- 2.6.4 Vybudovanie priestorov- zariadenia pre seniorov (denný stacionár)
- 2.6.5 Budovanie a rozvoj verejnej infraštruktúry
- 2.6.6 Vybudovanie optického káblového internetu a televízie na zlepšenie internetového signálu (Cieľom je dobudovanie internetovej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia)
- 2.6.7 Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia v obci (úspora energie)
- 2.6.8 Budovanie a modernizácia ostatnej verejnej infraštruktúry
- 2.6.9 Budovanie a revitalizácia obecnej infraštruktúry
- Rekonštrukcia a vybudovanie mostov a lávok
  - Budovanie a rekonštrukcie miestnych komunikácií
  - Zlepšenie dopravnej infraštruktúry (zvýšenie rozvojového potenciálu územia)
- 2.6.10 Rekonštrukcia miestnej komunikácie a zlepšovanie stavu ciest v obci (vrátane letnej a zimnej údržby)
- 2.6.11 Rekonštrukcia miestnej komunikácie k cintorínu
- 2.6.12 Rekonštrukcia a premostenie ciest mostmi
- 2.6.13 Budovanie miestnych rigolov a odvodu dažďovej vody
- 2.6.14 Rekonštrukcia a údržba kultúrno-historických pamiatok
- 2.6.15 Obnova miestnej (školskej) knižnice

Opatrenie 2.7 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti v obci

- 2.7.1 Budovanie služby na podporu rodiny s deťmi (pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa)
- 2.7.2 Budovanie regionálnej sociálnej služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ZŤP, zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, denný stacionár, opatrovateľská a terénna služba, prepravná služba a podporné služby – odľahčovacia služba.
- 2.7.3 Vybudovanie komunitného centra v obci

Zámerom obci Horné Hámre je v rámci KPSS poskytovať:

- pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby
- sociálne poradenstvo
- sociálnu rehabilitáciu,
- ošetrovateľská starostlivosť,
- ubytovanie, stravovanie, upratovanie,
- pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva
- utvárať podmienky pre voľnočasové aktivity,
- prevádzkovať sociálne zariadenie,
- vytvárať ošetrovateľskú a terénnu sociálnu starostlivosť a pod.

Opatrenie 2.8 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek

- 2.8.1 Rozšírenie súčasnej hranice zastavaného územia obce z dôvodu potenciálnej výstavby domov a bytových jednotiek
- 2.8.2 Vyznačenie záujmových plôch, zabezpečenie terénnej obhliadky
- 2.8.3 Vybudovanie inžinierskych sietí k plánovaným stavebným pozemkom
- 2.8.4 Nákup pozemkov pre budovanie nájomných bytov a rodinných domov

Opatrenie 2.9 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci

- 2.9.1 Vytváranie podmienok pre športové aktivity v obci
- 2.9.2 Rozvíjanie cyklotrás a NCH v regióne a v obci
- 2.9.3 Výber lokalít pre výstavbu nových športovísk , spracovanie technickej dokumentácie
- 2.9.4 Vybudovanie a modernizácia osvetlenia na ihrisku a na vzniknutom multifunkčnom ihrisku

Opatrenie 2.10 Rekonštrukcia cintorína, jeho okolia a vnútornej infraštruktúry domu smútku

- 2.10.1 Nové spevnenie plôch súvisiacich s cintorínom
- 2.10.2 Rekonštrukcia oplatenia cintorína
- 2.10.3 Rekonštrukcia vnútorného vybavenia Domu smútku (obradná sieň, chladiace boxy, miestnosť pre pohrebné služby a pod.)
- 2.10.4 Výmena zdravotníckej (umývadlá, WC misy, pisoárové mušle, výtokové a prítokové armatúry – batérie, ventily a iné)
- 2.10.5 Revitalizácia vonkajšieho okolia cintorína, rozšírenie parkoviska a pravidelná údržba Domu smútku

Opatrenie 2.11 Možnosti rozšíriť stavebné územie obce z dôvodu potenciálnej výstavby nájomných bytov, rodinných domov a rekreačných chát.

- 2.11.1 Vyznačenie záujmových plôch dotknutého územia
- 2.11.2 Vybudovanie celkovej infraštruktúry pre využívanie pozemkov (vybudovanie inžinierskych sietí (voda, plyn, elektrické prípojky a odkanalizovanie, ČOV)
- 2.11.3 Zabezpečenie finančných prostriedkov na realizáciu projektu
- 2.11.4 Vypracovanie projektovej dokumentácie
- 2.11.5 V spolupráci s CHKO Ponitrie vymedziť plochy pre možnú výstavbu, ktoré budú slúžiť ako podklad pre vydanie súhlasu k výstavbe rekreačných zariadení

2.11.6 Dobudovanie cestnej infraštruktúry

Opatrenie 2.12 Obnova požiarnej zbrojnice

- 2.12.1 Rekonštrukcia a dobudovanie vnútorných priestorov hasičskej zbrojnice
- 2.12.2 Zabezpečenie komplexnej požiarnej techniky
- 2.12.3 Zakúpenie požiarneho auta a techniky do DHZ obce do budúcnosti

Opatrenie 2.13 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry

- 2.13.1 Zlepšenie a dobudovanie potrebnej infraštruktúry
- 2.13.2 Vybudovanie chodníkov po obci (cintorín, centrálna časť obce a pod.)
- 2.13.3 Vybudovanie dopravného značenia po obci (prechody pre chodcov, značky a pod.)
- 2.13.4 Rekonštrukcia obecným mostov, lavič, lávok.

3.Prioritná oblasť – Environmentálne a kvalitné životné prostredie (odpadové hospodárstvo, ochrana životného prostredia, environmentálna štruktúra a vodné hospodárstvo)

Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva

- 3.1.1 Monitorovanie a likvidácia envirozát'aží (cieľom je identifikovať a následne odstrániť množstvo čiernych skládok v regióne)
- 3.1.2 Nakladanie s odpadom- adresná elektronická evidencia- Cieľom je zlepšiť nakladanie s odpadmi- znížiť skládkovanie a zvýšiť podiel recyklácie a motivovať obyvateľov k lepšej separácii (zabezpečiť do každej domácnosti domáce kompostéri a pod.).
- 3.1.3 Odstraňovanie nelegálnych skládok odpadu (vybudovať zberný dvor, zvýšiť počet nádob vybavených technológiou. Zabezpečiť vozidlá vybavené váhou).
- 2.1.4 Energetické a ekologické zhodnocovanie odpadu – katalytická mineralizácia (Cieľom je vytvoriť riešenie ako alternatívu ku skládkovaniu odpadov).
- 3.1.5 Zabezpečenie starostlivosti o verejné priestranstvá a čistotu obce
- 3.1.6 Pravidelná údržba verejnej zelene

Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva

- 3.2.1 Pravidelná údržba a obnova ČOV. Ďalšie jej dobudovanie v rozvojových plochách.
- 3.2.2 Dobudovanie miestnej kanalizácie všade kde nie je vybudovaná.

- Odkanalizovanie spádovej oblasti ZC (dobudovanie potrebnej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia)
- 3.2.3 Zásobovanie pitnou vodou spádovej oblasti ZC- Predĺženie verejného vodovodu (rozšírenie vodovodu pre IBV a zlepšenie tlakových podmienok pre ostatné objekty napojené na verejný vodovod)
- 3.2.4 Zabezpečovanie ochrany povrchových a podzemných vôd v súlade s legislatívou
- 3.2.5 Protipovodňové opatrenia a tvorba bezpečnostného a krízového manažmentu v obci

Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva

- 3.3.1 Intenzívna ochrana chráneného územia CHKO Ponitrie, NP Vtáčnik atď.
- 3.3.2 Intenzívna ochrana prírody a krajiny
- 3.3.3 Ochrana vody, pôdy

Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia

- 3.4.1 Zabezpečovanie ochrany celkového stavu ovzdušia v súlade s legislatívou

Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci

- 3.5.1 Využívanie obnoviteľných zdrojov pre znižovanie energetickej náročnosti budov v správe obci
- 3.5.2 Rekonštrukcia domu smútku – dokončenie realizácie

Opatrenie 3.6: Zlepšovanie a skvalitňovanie životného prostredia

- 3.6.1 Ochrana Životného prostredia v súlade s legislatívou
- 3.6.2 Zabezpečovanie trvalo udržateľného rozvoja v štálových osídleniach v obci

4. Prioritná oblasť Cestovný ruch

4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne

- 4.1.1 Materiálna a finančná podpora miestnych združení a folklórneho súboru
- 4.1.2 Využívanie prírodných daností pre budovanie nových NCH, turistických trás a cyklotrás
- 4.1.3 Vybudovanie rozhľadne
- 4.1.4 Podpora existujúcich reštauračných a ubytovacích služieb v obci (podpora podnikateľského prostredia v obci)
- 4.1.5 Vytváranie podmienok pre rozvoj agroturistiky
- 4.1.6 Výstavba oddychovej, športovej a relaxačnej zóny v území
- 4.1.7 Vytváranie podmienok pre rozvoj trvalo udržateľného cestovného ruchu s cieľom zvyšovania konkurencieschopnosti (rozvoj informačného systému, zvyšovanie návštevnosti do regiónu)
- 4.1.8 Zabezpečenie údržby všetkých kultúrno-historických a sakrálnych pamiatok
- 4.1.9 Budovanie ubytovacích a stravovacích kapacít pre turistov (zvyšovanie celkovej dĺžky návštevnosti do regiónu)
- 4.1.10 Podpora obecnej propagácie a podpora propagácie cez OOCR Gron

5 Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie

Opatrenie 5.1 Podpora zamestnanosti

- 5.1.1 Zapájanie nezamestnaných do aktivizačných prác
- 5.1.2 V spolupráci s podnikateľskými subjektmi vytvárať podmienky pre zvyšovanie počtu pracovných miest
- 5.1.3 Podpora vzniku miestnych spolkov, združení
- 5.1.4 Zapájanie obyvateľov do komunitných aktivít
- 5.1.5 Založenie sociálneho podniku

Opatrenie 5.2 Vytváranie podmienok pre podnikanie na vidieku

- 5.2.1 Zabezpečenie vzdelávacích kurzov pre začínajúcich podnikateľov
- 5.2.2 Vytvorenie inštitucionálnych a materiálnych podmienok pre rozvoj tradičného podnikania
- 5.2.3 Podpora podnikateľských subjektov na vidieku
- 5.2.4 Vybudovanie miestneho obchodu slúžiaceho na predaj výrobkov z domu
- 5.2.5 Koordinovanie spolupráce tradičných podnikateľských subjektov a spolkov
- 5.2.6 Tvorba jarmokov, vianočných trhov a iných kultúrno-spoločenských aktivít v rámci obce so zameraním na zachovanie tradičných remesiel a kultúrnych zvykov

Opatrenie 5.3 Podpora miestnych spolkov a združení

- 5.3.1 Materiálna a finančná podpora fungujúcich spolkov a združení
- 5.3.2 Obnova zaniknutých spolkov (dobrovoľný hasičský zbor, divadelný spolok, spevokol, folklórny súbor, rybársky zväz, holubársky zväz a pod.)
- 5.3.3 Organizovanie a podpora kultúrnych podujatí v obci
- 5.3.4 Vytváranie spolupráce miestnych spolkov a združení v rámci mikroregiónu
- 5.3.5 Budovanie spolupráce s OOCR Gron
- 5.3.6 Vytváranie spolupráce s inými športovými centrami v rámci iných regiónov

Opatrenie 5.4 Zapojenie obyvateľov do komunitných aktivít

- 5.4.1 Podieľanie sa občanov na organizovaní podujatí v obci
- 5.4.2 Motivovanie občanov formou súťaží a iných výhod

Opatrenie 5.5 Členstvo v združeniach regionálneho rozvoja

- 5.5.1 Členstvo obce v OOCR Gron
- 5.5.2 Aktívne zapájanie a podieľanie obce na realizácii zámerov združení
- 5.5.3 Členstvo v nových združeniach, ktorých cieľ bude v súlade so strategickými cieľmi obce

6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť

Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci

- 6.1.1 Rozvoj nových foriem prezentácie kultúrneho dedičstva
- 6.1.2 Rozvoj a zvyšovanie informovanosti obce
- 6.1.3 Podpora propagácie obce a vydávanie propagačných materiálov rôzneho druhu
- 6.1.4 Rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu v obci
- 6.1.5 Aktualizácia a zvyšovanie informovanosti obyvateľov obce cez webovú stránku obce
- 6.1.6 Zakúpenie regionálnych kalendárov a iného propagačného materiálu do obce.

D REALIZAČNÁ ČASŤ

Realizačná časť PHRSR obce Horné Hámre nadväzuje na programovú časť a to vo väzbe na zoznam opatrení a aktivít, ktoré sú potrebné za zabezpečenie strategických cieľov a obsahujú vecný a časový harmonogram opatrení a aktivít, systém monitorovania a plnenia opatrení a aktivít.

7 INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE PHRSR OBCE HORNÉ HÁMRE

Obecný úrad zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj prostredníctvom PHRSR a Akčných plánov. Obecný úrad v súčinnosti s poslancami OZ a zriadenými komisiami pripravuje vízie, stratégie, iniciuje aktivity strategického rozvoja obce, vykonáva stratégiu regionálneho rozvoja, vypracováva program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, koordinuje spoluprácu na jeho vypracovaní, spolupracuje s externým prostredím, vedie databázy kontaktov, vedie prehľad o organizáciách tretieho sektora, pomáha a vytvára podmienky na ich činnosť. Úrad analyzuje potreby, ktoré sa plánujú prefinancovať z príspevkov na projekty, sleduje výzvy na predkladanie žiadostí, legislatívu, pravidlá, pri príprave spolupracuje s vecnými útvarmi a externým prostredím, vytvára podmienky pre realizáciu projektov, monitoruje priebeh realizácie projektov, zúčastňuje sa na kontrole práce na projektoch, kontroluje prácu na realizácii projektov a hodnotí ukončené projekty, sleduje legislatívu a pravidlá pre čerpanie fondov EÚ a grantov, komunikuje s riadiacim orgánom, monitoruje realizáciu projektov. Koordinácia efektívnej a účinnej implementácie PHRSR obce bude zabezpečená prostredníctvom príslušných komisií OZ. V tejto časti PHRSR predstavujeme akčný plán pre jednotlivé prioritné oblasti.

7.1 Akčný plán

Tabuľka 29 Akčný plán pre prioritnú oblasť Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce

Programová os	Špecifické ciele Prioritné opatrenia	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
1. Prioritná oblasť – Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce ciele Dopravná infraštruktúra Technická vybavenosť obce Administratívne budovy Stabilná hospodárska a ekonomická základňa	Opatrenie 1.1 Zlepšenie celkovej infraštruktúry obce Opatrenie 1.2 Modernizácia administratívnych budov v správe obci Opatrenie 1.3 Podpora cestovného ruchu Opatrenia 1.4 Zabezpečenie vysokej úrovne hospodársko-ekonomickej základne Opatrenie 1.5 Rozvoj samosprávy v obci Opatrenie 1.6 Rekonštrukcia miestnych komunikácií	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 30 Akčný plán pre prioritnú oblasť sociálnu

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
<p style="text-align: center;">2. Prioritná oblasť Sociálna ciele Školstvo a vzdelanie Verejné priestranstvá Bývanie Športoviská Sociálna vybavenosť Kvalitná infraštruktúra</p>	<p>Opatrenie 2.1 Podpora aktivít v oblasti školstva a školskej infraštruktúry Opatrenie 2.2 Starostlivosť o občanov a zvýšenie kvality života Opatrenie 2.3 Budovanie a rekonštrukcia verejných priestranstiev v obci Opatrenie 2.4 Budovanie oddychových zón a obnova športovísk, detských ihrísk Opatrenie 2.5 Rekonštrukcia budov v majetku OcÚ samosprávy Opatrenie 2.6 Zlepšenie kvality sociálnej vybavenosti obce a sociálnej infraštruktúry v obci Opatrenie 2.7 Podpora sociálnych a zdravotníckych služieb a sociálnej starostlivosti v obci Opatrenie 2.8 Príprava pozemkov a inžinierskych sietí pre IBV rodinných domov a ďalších bytových jednotiek Opatrenie 2.9 Budovanie a podpora športových akcií a turistických atrakcií v obci Opatrenie 2.10 Rekonštrukcia cintorína, jeho okolia – dokončovacie práce Opatrenie 2.11 Rozšírenie súčasnej hranice zastavaného územia obce z dôvodu potenciálnej výstavby nájomných bytov, RD. Opatrenie 2.12 Rekonštrukcia a modernizácia požiarnej zbrojnice Opatrenie 2.13 Dobudovanie cestnej a dopravnej infraštruktúry</p>	<p style="text-align: center;">2023 – 2028 v závislosti od výziev</p> <p style="text-align: center;">starosta obce obecné zastupiteľstvo</p>

Tabuľka 31 Akčný plán pre prioritnú oblasť

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
<p style="text-align: center;">3. Prioritná oblasť – Environmentálna Kvalitné životné prostredie ciele Odpadové hospodárstvo Ochrana životného prostredia Environmentálna infraštruktúra a vodné hospodárstvo Ochrana prírody a krajiny</p>	<p>Opatrenie 3.1 Podpora aktivít v oblasti odpadového hospodárstva Opatrenie 3.2 Podpora ostatných aktivít a projektov v oblasti vodného hospodárstva Opatrenie 3.3 Zabezpečenie ochrany prírodného dedičstva Opatrenie 3.4 Zlepšovanie stavu ovzdušia</p>	<p style="text-align: center;">2023 – 2028 v závislosti od výziev</p> <p style="text-align: center;">starosta obce obecné zastupiteľstvo 2023 – 2028 v závislosti od výziev</p>

	Opatrenie 3.5 Podpora znižovania energetickej náročnosti budov v správe obci Opatrenie 3.6 Zlepšenie a skvalitnenie životného prostredia	starosta obce obecné zastupiteľstvo
--	---	--

Tabuľka 32 Akčný plán pre prioritnú oblasť cestovný ruch

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
4. Prioritná oblasť Cestovný ruch	Opatrenia 4.1 Podpora a rozvoj cestovného ruchu v obci a v regióne	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 33 Akčný plán pre prioritnú oblasť Ekonomika a podnikateľské prostredie

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
5 Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie ciele Ľudské zdroje	Opatrenie 5.1 Podpora zamestnanosti Opatrenie 5.2 Vytváranie podmienok pre podnikanie na vidieku Opatrenie 5.3 Podpora miestnych spolkov a združení v obci Opatrenie 5.4 Zapojenie obyvateľov do komunitných aktivít Opatrenie 5.5 Členstvo v združeníach regionálneho rozvoja	2023 – 2028 od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Tabuľka 34 Akčný plán pre prioritnú oblasť Propagácia a informovanosť v obci

Programová os	Špecifické ciele	Predpokladaný termín realizácie Zodpovedná osoba
6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť ciele Propagácia v obci	Opatrenie 6.1 Zvyšovanie propagácie a informovanosti o obci Horné Hámre	2023 – 2028 v závislosti od výziev starosta obce obecné zastupiteľstvo

Spracovala Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

ČASŤ E

8 MONITOROVANIE PHRSR

Monitorovanie PHRSR budú uskutočňovať:

- Výbor pre PHRSR,
- Komisia strategického rozvoja,
- Koordinátor pre stratégiu,
- Starosta obce Horné Hámre a obecné zastupiteľstvo.

8.1 Spôsob monitorovania PHRSR

Obecný úrad Horné Hámre má v oblasti prípravy a realizácie programu rozvoja dostatočné skúsenosti na programovej aj projektovej úrovni. Pri realizácii PHRSR vystupujú ako partneri obyvatelia obce, ktorí boli prizvaní a zúčastnili sa verejných stretnutí, kde definovali svoje požiadavky, spolupracovali pri definovaní silných a slabých stránok svojej obce. Následne aktívne pristupovali k prerokovaniu finálneho návrhu PHRSR obce. V rámci prípravy dokumentu nebol vypracovaný dotazník, nakoľko sa ani v predchádzajúcom období neosvedčil. Všetky podnetné návrhy OcÚ sú zapracované do PHRSR. K jednotlivým častiam strategického dokumentu bol uskutočnený rozhovor so starostom obce p. Ing. Milanom Mokrým a bolo uskutočnené stretnutie s poslancami obce na príslušnom pripravovanom zastupiteľstve v mesiaci november 2022.

Popis postupov organizačného a inštitucionálneho zabezpečenia realizácie PHRSR

Realizácia PHRSR obce Horné Hámre je činnosťou samosprávy obce a obec ju vykonáva prostredníctvom svojich orgánov (obecné zastupiteľstvo, starosta). Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky poslancov, OcÚ, partnerov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť naplánovaná do termínu september príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PHRSR za predchádzajúci rok, aj jeho prípadná aktualizácia.

Vo vzťahu k realizácii PHRSR obecné zastupiteľstvo berie na vedomie návrh strategickú časť dokumentu, schvaľuje celý dokument PHRSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Obecné zastupiteľstvo taktiež schvaľuje spolufinancovanie projektov. Obecné zastupiteľstvo schvaľuje každoročne hodnotiace a monitorovacie správy, rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Najvyšším výkonným orgánom obce Horné Hámre a jeho predstaviteľom je p. starosta Ing. Milan Mokrý. Rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nespádajú do právomocí a kompetencií obecného zastupiteľstva. Starosta sa spolupodieľal na príprave dokumentu, riadil proces realizácie, podpisuje schválenie celého dokumentu, vykonáva uznesenia a zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám (radiace orgány príslušných operačných programov, dodávatelia, kontrolné skupiny projektov a i.).

Inštitucionálnu a administratívnu stránku zabezpečuje obecný úrad. Vzhľadom na personálne poddimenzovanie obecnej samosprávy, bude obecný úrad (v prípade nutnosti a zvážených možností) spolupracovať s externými konzultačnými spoločnosťami.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Rôzne formy komunikácie budú súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHRSR v rámci povinnej i nep povinnej činnosti informovania a publicity (pri projektoch financovaných z ŠFRB, PRV, OP KŽP a dotačných titulov) alebo v rámci komunikácie zainteresovaných cieľových skupín pri príprave a realizácii jednotlivých projektov. Vzhľadom na charakter obce, prebieha komunikácia osobným stykom s predstaviteľmi/zamestnancami obce, alebo priamou účasťou na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Dôležitým nástrojom komunikácie je pre obec vlastná webová stránka, ďalej informačná tabuľa a rozhlas. Komunikácia s obyvateľmi prebieha neustále až do ukončenia platnosti PHRSR.

Ďalším nástrojom komunikácie sú i rokovania v rámci obecného zastupiteľstva, kde materiál na rokovanie pripravuje starosta obce v súčinnosti so zamestnancami obce. Rovnako tak hlavný kontrolór, vychádzajúc z definície jeho funkcie, môže dať stanovisko k prerokovanému materiálu.

System monitorovania a hodnotenia

Proces monitorovania PHRSR sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania PHRSR až do ukončenia jeho platnosti. Výstupom monitorovania je monitorovacia správa za príslušný rok schválená v OcÚ. Za prípravu monitorovacej správy zodpovedá príslušný garant podľa povahy projektu. Jednať sa pritom môže o starostu obce, hlavného kontrolóra obce, poslancov, resp. inú poverenú osobu.

Cieľom monitorovania je získavanie informácií o reálnom plnení opatrení, o prípadnom negatívnom vývoji, spôsobe realizácie, definovanie a prijatie nápravných opatrení.

Samospráva jedenkrát ročne získa a spracuje pripomienky partnerov, OcÚ, poslancov a verejnosti, do leta v čase začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok. Táto činnosť je naplánovaná do termínu príslušného roku, kedy bude predložené hodnotenie PHRSR za predchádzajúci rok, jeho prípadná aktualizácia, hodnotenie ukazovateľov vrátane korekcií v rámci pravidelného každoročného hodnotenia. V prípade nutnosti korekcií mimo stanovené termíny vykoná korekciu starosta obce. Celkový plán hodnotenia je spracovaný v tabuľke číslo 35.

Tabuľka 35 Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHRSR na programové obdobie 2023-2028		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/ periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2023	Podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Tematické hodnotenie časti PHRSR	2023	Téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok.
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	Nerozhoduje	Pri značnom odklone od stanovených cieľov a doláhaných hodnôt ukazovateľov. Pri návrhu na revíziu PHRSR
Ad hoc hodnotenie celého PHRSR alebo jeho časti	2023 - 2028	Na základe rozhodnutia starostu, podnetu poslancov

ČASŤ F

9 FINANČNÁ ČASŤ

9.1 Finančné zabezpečenie PHRSR obce Horné Hámre

Po schválení PHRSR nastáva vlastná realizácia PHRSR, jeho opatrení a úloh. Uskutočnenie aktivít uvedených v PHRSR predpokladá určité finančné a administratívne zabezpečenie. Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHRSR neuvádza pri väčšine opatrení a aktivít. Naplnenie cieľov programu budú uvádzať konečné rozpočty, ktoré budú súčasťou vykonávacích projektov a plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky, environmentálny a trvalo udržateľný rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé z nich však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi. Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHRSR sú:

- **Vlastné zdroje- rozpočet obce;**

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

- **Doplnkové zdroje finančného zabezpečenia**

- finančné prostriedky z Európskej únie (programovacie obdobie 2023 – 2028);
- finančné prostriedky z rozpočtu obce;
- finančné prostriedky zo štátnych dotácií;
- finančná podpora z VÚC Banská Bystrica a iné.

Model viaczdrojového financovania jednotlivých projektov

Financovanie jednotlivých projektov bude viaczdrojové, pričom závisieť od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa opierať o zdroje obce, štátu, EÚ, VÚC, OP KŽP, PRV a súkromné zdroje. Vyčíslenie jednotlivých zámerov bolo stanovené kvalifikovaných odhadom, prieskumom a taktiež sa vychádzalo z existujúcich výkazov výmer/rozpočtov projektantov. Finálne podoby budú súčasťou ŽoNFP a budú vychádzať najmä z procesu verejného obstarávania.

Tabuľka 36 Indikatívny rozpočet – sumarizácia

P.č.	Oblasť/Rok	Rok 2023- 2028
1.	Hospodárska oblasť	podľa potreby
2.	Sociálna oblasť	podľa potreby
3.	Environmentálna oblasť	podľa potreby
4.	Oblasť cestovného ruchu	podľa potreby
5.	Oblasť Ekonomika a podnikateľské prostredie	podľa potreby
6.	Oblasť propagácie a zvyšovania informovanosti obce	podľa potreby
7.	Spolu	podľa potreby

Spracovala RNDr. Mgr. Štefanková Anna, 2022

Finančný rámec pre realizáciu PHRSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektov a aktivít budú súčasťou príloh monitorovacích správ, ktoré budú priebežne vypracovávané a dopĺňané po schválení potrebných zdrojov pre ich financovanie a zrealizovanie.

Systém hodnotenia a zaradovania projektov do financovania

Pri schvaľovaní financovania jednotlivých projektov je nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam vo vzťahu k rozvoju obce. Najvyššiu prioritu majú projekty, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy (SR, EÚ) a projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Do kategórie s vysokou prioritou sú zaradené projekty s oporou vo VZN obce, projekty v rámci združenia Novobanského a Kľakovského regiónu a projekty s vydaným právoplatným stavebným povolením a ukončeným procesom verejného obstarávania. Strednú prioritu majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania (majú oporu v programovej štruktúre operačných programov a prioritných osí EŠIF).

Tabuľka 37 Hodnotiaca tabuľka pre výber projektov (upravený pre potreby obce)

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium - Opis podmienok pre zaradenie do priority	Projekt
1	Najvyššia	a) Projekty vyplývajúce zo zákona a/alebo legislatívy EÚ b) Projekty riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu c) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným VO Splnená jedna z podmienok	1. Prioritná oblasť Hospodárska oblasť a ekonomická základňa obce 2. Prioritná oblasť Sociálna 4. Prioritná oblasť Cestovný ruch
2	Vysoká	a) Projekty vyplývajúce a podporené v rámci VZN obce b) Projekty s právoplatným stavebným povolením a ukončeným VO c) Projekty Novobanského regiónu Splnená jedna z podmienok	3. Prioritná oblasť Environmentálna Kvalitné životné prostredie 5. Prioritná oblasť – Ekonomika a podnikateľské prostredie
3	Stredná	Projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o cudzie a doplnkové zdroje financovania	6. Prioritná oblasť Propagácia a informovanosť

Spracovala: Mgr. RNDr. Anna Štefanková, 2022

Projektové zámery v rámci obcí Kľakovského regiónu zobrazuje tabuľka 38.

Tabuľka 38 Pripravenosť projektov obcí Kľakovského regiónu na roky 2021 –2027

Obce/Mestá	Ktoré problémy považujete vo vašom území za najväčšie z pohľadu kvality života obyvateľov a možností ďalšieho rozvoja?	Opis projektu - cieľ, cieľová skupina, ako to chceme dosiahnuť (doplnenie základnej infraštruktúry, občianskej vybavenosti, zvýšiť rozvojový potenciál územia ...)	Pripravenosť projektu*	Začiatok projektu (rok)*	Koniec projektu (rok)*	Odhadované celkové náklady projektu (eur)*
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Envirozáťaž - ohrozenie životného prostredia a zdravia obyvateľstva	Cieľom je identifikovať a následne odstrániť množstvo čiernych skládok v regióne	zámer	2021	2027	1 500 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Chýbajúca alebo nevyhovujúca technická infraštruktúra	Cieľom je dobudovanie inetnetovej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia	zámer	2021	2027	1 000 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Nakladanie s odpadmi - potreba zníženia skládkovania	Cieľom je zlepšiť nakladanie s odpadmi - znížiť skládkovanie a zvýšiť podiel recyklácie a motivovať obyvateľov k lepšej separácii.	zámer	2021	2027	2 000 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Nakladanie s odpadmi – potreba zníženia skládkovania	Cieľom je vytvoriť riešenie ako alternatívu ku skládkovaniu odpadu	zámer	2021	2027	750 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Nedostatočné personálne a technické kapacity na zabezpečenie soc. služieb	Cieľom je vybudovať nové kapacity pre terénnu soc. prácu (napr. opatrovateľskú službu) a zabezpečiť predchádzanie inštitucionalizácie a tak zvýšiť kvalitu života.	zámer	2021	2027	200 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Potreba zvýšenia atraktivity regiónu a koordinovaného prístupu k cestovnému ruchu	Cieľom je zatriktívniť región Gron a zvýšiť počet turistov, počet prenocovaní a celkovú dĺžku pobytu návštevníkov v regióne.	zámer	2021	2027	1 000 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Chýbajúca alebo nevyhovujúca technická infraštruktúra	Cieľom je dobudovanie potrebnej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia	zámer	2021	2027	20 000 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Chýbajúca alebo nevyhovujúca technická infraštruktúra	Cieľom je dobudovanie potrebnej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia	zámer	2021	2027	10 000 000,00
Hrabičov, Hodruša-Hámre, Horné Hámre, Ostrý Grúň, Kľak, Píla, Veľké Pole, Voznica, Župkov, Žarnovica	Chýbajúca alebo nevyhovujúca technická infraštruktúra	Cieľom je dobudovanie potrebnej infraštruktúry a zvýšenie rozvojového potenciálu územia	zámer		2027	10 000 000,00

Spracovala RNDr. Mgr. Anna Štefánková, 2022

ČASŤ G ZÁVER

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Horné Hámre je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života obce. PHRSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude pravidelne polročne vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Predmetný PHRSR obce Horné Hámre bol aktualizovaný na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa:.....2022 a jeho aktualizáciu dokumentuje tabuľka 40.

Tabuľka 40 Schválenie a aktualizovania PHRSR obce Horné Hámre

Schválenie PHRSR obce Horné Hámre	
Dokument	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce na roky 2023 – 2028 PHRSR obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené PHRSR VÚC na území, ktorého sa obec nachádza, a je vypracovaný podľa pripravovanej, záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce. Dokument je štruktúrovaný podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC (v zmysle novely Zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR január 2020).
Spracovanie	Spracovanie: spracovanie PHRSR vykonala obec v partnerstve s poradenskou spoločnosťou a spracovateľkou dokumentu s RNDr. Mgr. Annou Štefankovou, ktorá koordinovala proces tvorby PHRSR a zabezpečovala dodržiavanie metodických postupov. Obdobie spracovania október 2022 – november 2022
Prerokovanie	Prerokovanie v orgánoch samosprávy (výbory, komisie, rada) Verejné pripomienkovanie: november 2022 Posudzovanie SEA – relevantné
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva – obecné zastupiteľstvo schvaľuje PHRSR obce Horné Hámre na roky 2023 – 2027.

Spracovala RNDr. Mgr. Anna Štefanková, 2022

ČASŤ H

IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHRSR) s výhľadom do roku 2023 bude do roku 2028 implementovaný konkrétnymi projektmi a akčným plánom, ktorý bude mať časový harmonogram a návrh finančného a organizačného zabezpečenia. Obecný úrad Horné Hámre v spolupráci s obecným zastupiteľstvom vypracuje Plán vedenia obce a informatívne správy, ktoré bude zverejňovať na internetovej stránke obci a na verejných informačných tabuliach.

Predkladať návrhy na modifikovanie PHRSR bude v právomoci výboru pre PHRSR. Koordinátor pre stratégiu môže tiež predkladať výboru návrhy na doplnenie PHRSR. Občania a inštitúcie môžu tiež v písomnej forme predložiť útvary návrh na modifikovanie PHRSR. Na zasadnutia výboru v termíne schvaľovania obecného rozpočtu predloží koordinátor obce dopadovú analýzu plnenia PHRSR.

Doplnenie PHRSR, prípadne jeho nové aktualizovanie sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. V nevyhnutnom prípade sa môže kvôli PHRSR tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie výboru alebo obecného zastupiteľstva.

Predmetný PHRSR obce Horné Hámre bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa..... 2022 VZN uznesením č. .... bod c/.

Pečiatka obce:

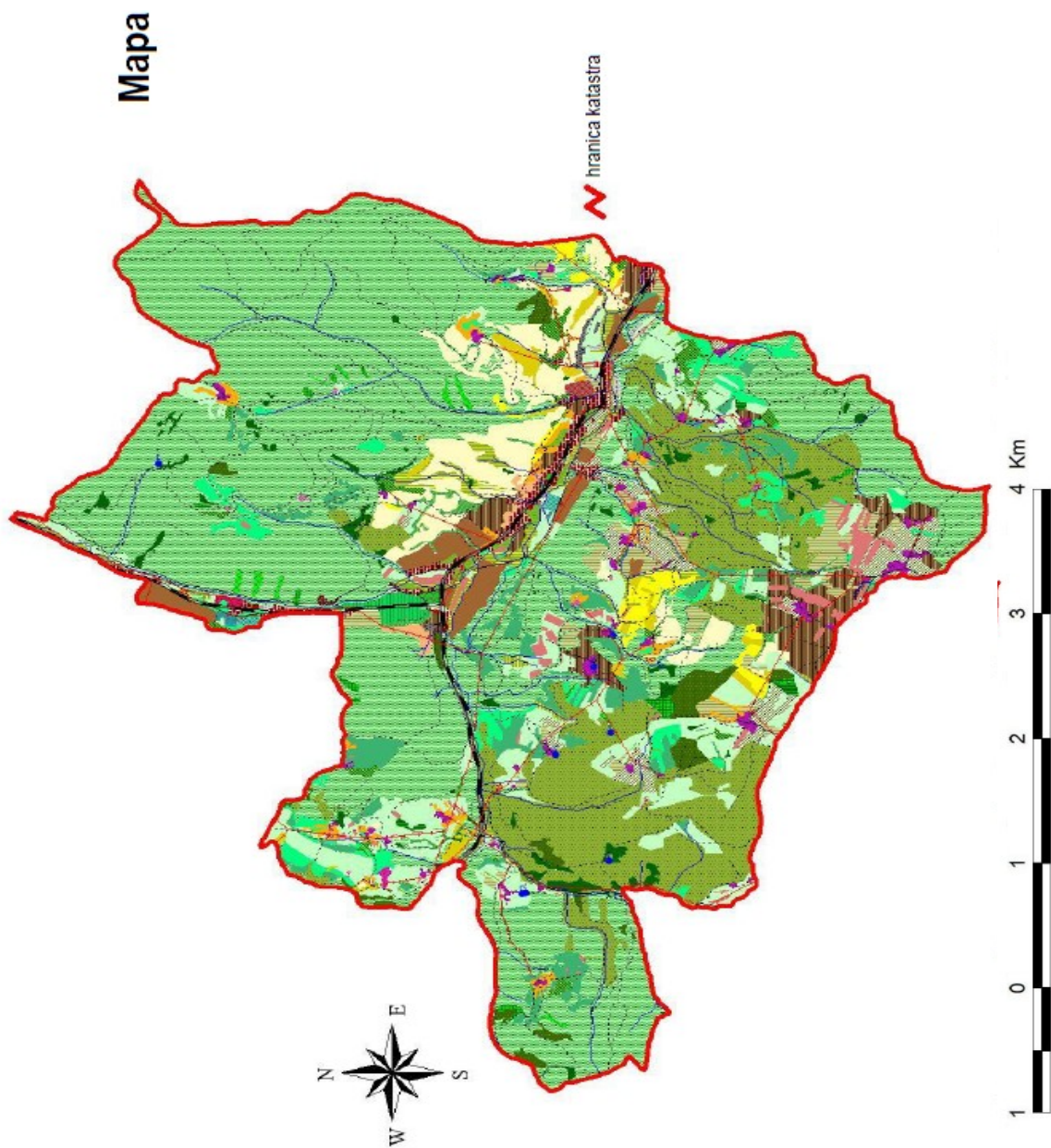

Ing. Milan Mokry
podpis starostu obce Horné Hámre

PRÍLOHA

Príloha A1 Mapa Druhotnej krajinnej štruktúry obce Horné Hámre - 2022

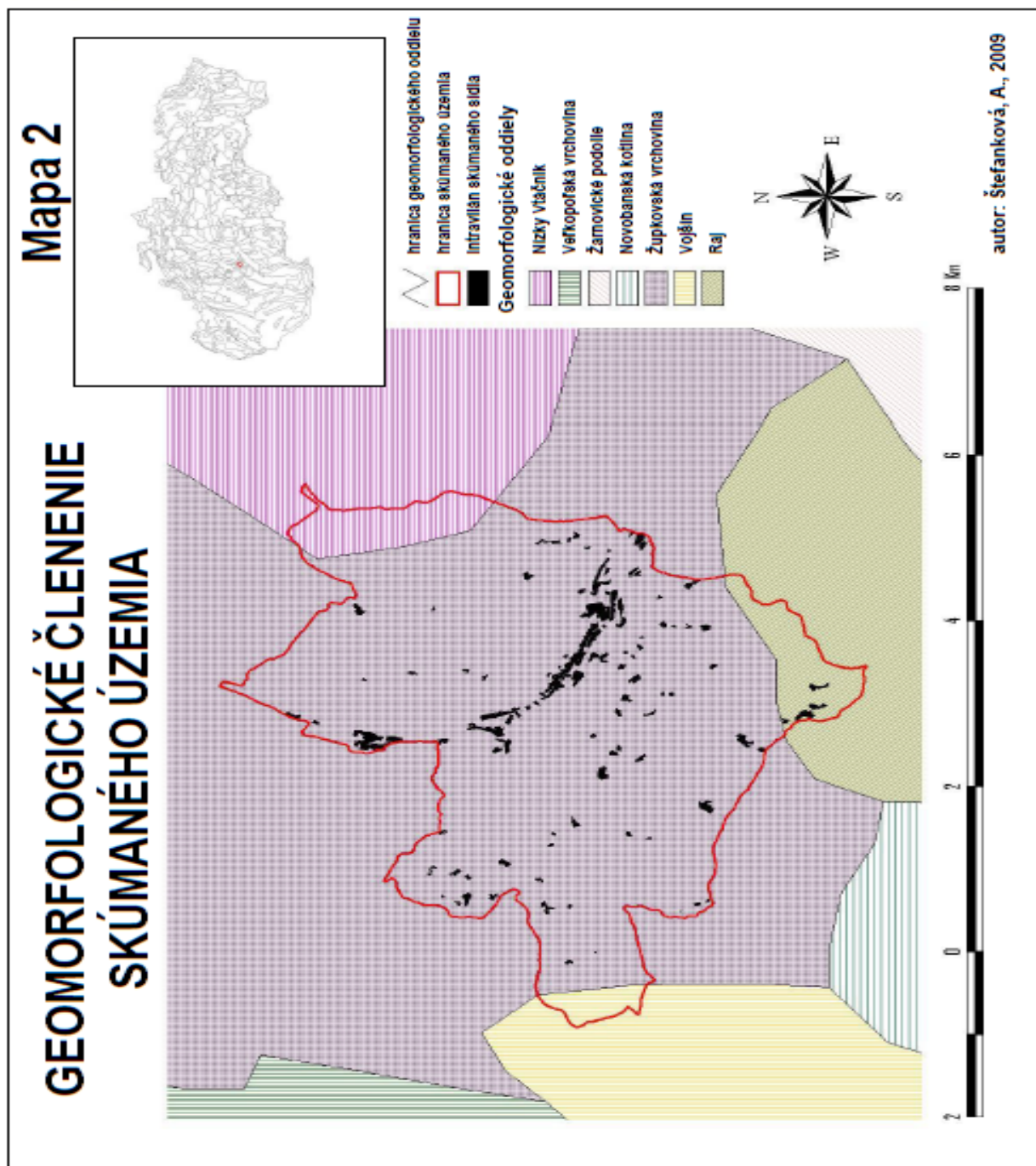
Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková (2022)

Príloha A1 Legenda k mape druhotnej krajinnej štruktúre obce Horné Hámre 2022

Skupina krajinných prvkov	Podskupina krajinných prvkov	Krajinný prvok	Značka
1 Skupina prvkov lesnej a nelesnej drevinovej vegetácie	11 Veľkoplošné porasty drevín	111 Listnaté	
		112 Ihličnaté	
		113 Zmiešané	
	12 Maloplošné porasty drevín a krovín	121 Lesíky	
		122 Lesné škôlky	
		123 Skupinky drevín	
		124 Solitéry	
		125 Plošné porasty krovín	
	13 Líniová drevinová vegetácia	131 Súvislá	
		132 Medzernatá	
	14 Brehové porasty drevín vodných tokov a plôch	141 Súvislé	
		142 Medzernaté	
	15 Prieisky, rúbaniská, polomy (narušené lesné porasty)	151 Prieisky	
		152 Rúbaniská	
	2 Skupina prvkov trvalých trávnych porastov	21 Pasienky	211 Intenzívne
212 Extenzívne bez drevín			
213 Extenzívne s drevinami			
22 Lúčne porasty		221 Intenzívne	
		222 Extenzívne	
		223 Extenzívne s drevinami	
23 Nevyužívané trvalé trávne porasty		230 Nevyužívané trvalé trávne porasty	
3 Skupina prvkov poľnohospodárskych kultúr	31 Veľkoblukové polia	310 Veľkoblukové polia	
	32 Maloplošné a úzkopásové polia	320 Maloplošné a úzkopásové polia	
		331 Veľkoplošné	
	33 Ovocné sady	332 Maloplošné úzkopásové	
	34 Mozaikové štruktúry 1: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty	340 Mozaikové štruktúry 1: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty	
	35 Mozaikové štruktúry 2: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty, ovocné sady	350 Mozaikové štruktúry 2: orná pôda úzkopásová, trvalé trávne porasty, ovocné sady	
36 Mozaikové štruktúry 3: trvalé trávne porasty, ovocné sady	360 Mozaikové štruktúry 3: trvalé trávne porasty, ovocné sady		
4 Skupina prvkov podložía a substrátu	41 Odkryvy podložía	410 Odkryvy podložía	
	42 Prírodné skalné útvary	420 Prírodné skalné útvary	
	43 Kameňolomy	430 Kameňolomy	
5 Skupina prvkov vodných tokov a plôch	51 Pramene	510 Pramene	
	52 Vodné toky prirodzené	520 Vodné toky prirodzené	

- pokračovanie na ďalšej strane

Skupina krajinných prvkov	Podskupina krajinných prvkov	Krajinný prvok	Značka
6 Skupina sídelných prvkov a rekreačných priestorov	61 Sústredená zástavba rodinných domov	610 Sústredená zástavba rodinných domov	
	62 Sídelné objekty mimo intravilánu	621 Rozptýlená zástavba	
		622 Samoty	
	63 Prídomové záhrady	630 Prídomové záhrady	
	64 Historické objekty	641 Kostoly	
		642 Cintoríny	
	65 Športové ihriská	650 Športové ihriská	
	66 Administratívne budovy a ostatná občianska vybavenosť	661 Administratívne budovy a ostatná občianska vybavenosť	
		662 Predškolské a školské zariadenia	
	67 Sídelná vegetácia	670 Parky a sídelné porasty drevín a krovín	
68 Chaty a rekreačné priestory	680 Chaty a rekreačné priestory		
69 Jazdecký areál	690 Jazdecký areál		
7 Skupina technických prvkov	71 Priemyselné výrobné areály a prevádzky	710 Priemyselné výrobné areály a prevádzky	
	72 Poľnohospodárske objekty	720 Farmy, hospodárske dvory	
	73 Poľné hnojiská	730 Poľné hnojiská	
	74 Jednotlivé stavebné a technické objekty vo voľnej krajine	740 Jednotlivé stavebné a technické objekty vo voľnej krajine	
	75 Diaľkové elektrické nadzemné vedenie	750 Diaľkové elektrické nadzemné vedenie	
8 Skupina prvkov dopravy	81 Dôležité hlavné cesty	810 Dôležité hlavné cesty	
	82 Účelové komunikácie	821 Spevnené	
		822 Nespevnené	
83 Parkoviská	830 Parkoviská		

Cykloturistická mapa

Obrázok 13 Cyklotrasa Horné Hámre- Klak

Cyklotrasa 1: Horné Hámre brod - Kľak

Druh trasy	Náročnosť	Povrch	Dĺžka	Prevýšenie	Typ trasy
Cestná trasa	REKREA	Asfalt	20,6 km	333 m	Obojsmerná

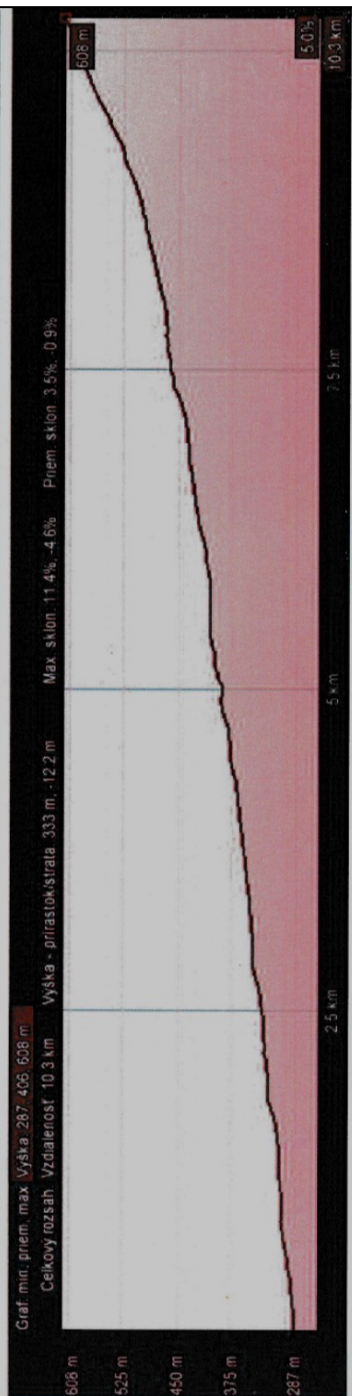
Popis trasy:

Cyklotrasa vedúca od rázcestia situovaného v obci Horné Hámre smerom na sever, prechádzajúca obcami Župkov, Hrabíčov, Ostr Grúň, Kľak. Cyklotrasa je vedená výhradne po asfaltovej ceste III. triedy. Začiatok cyklotrasy - brod Župkov sa nachádza v nadmorskej výške 287 m n.m., koniec cyklotrasy sa nachádza v nadmorskej výške 608 m n.m. Prevýšenie trasy číni 333 m, priemerné stúpanie/klesanie je na úrovni 3,5%.

Vybavenosť:

Možnosť ubytovania	ÁNO	Rekreačné zariadenie Riečky - Župkov Rekreačné zariadenie Dopraváik - Ostr Grú ň Kľak
Možnosť stravovania	ÁNO	Koliba Riečky - Župkov Rekreačné zariadenie Dopraváik - Ostr Grú ň
Občerstvenie	ÁNO	Pohostinstvo Župkov, Koliba Riečky - Župkov, Dallas Pub - Hrabíčov, Pohoda Pub - Ostr Grúň, Pohostinstvo Kľak

Smerovníky	Cyklosmerovky	Doplnkové cyklotabule	Infotabule	Rampy
7	30	7	4	0

Príloha B1 Obrázok 14 – 15 – 16 – 17 Jazdecký areál sv. Františka v obci

Areál jazdeckej školy sv. Františka - Horné Hámre

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 18 Štálové osídlenie v časti Fusatovci   Obrázok 19 Kaplnka Márii Lurdskej

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 20 Horné Hámre-časť Brod

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 21 Horné Hámre- časť Majsniarovo

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 22 Pohľad na rozptýlené štálové osídlenie Horné Hámre

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 23 Pohľad na Kľakovskú dolinu z miestnej časti Kostivrch

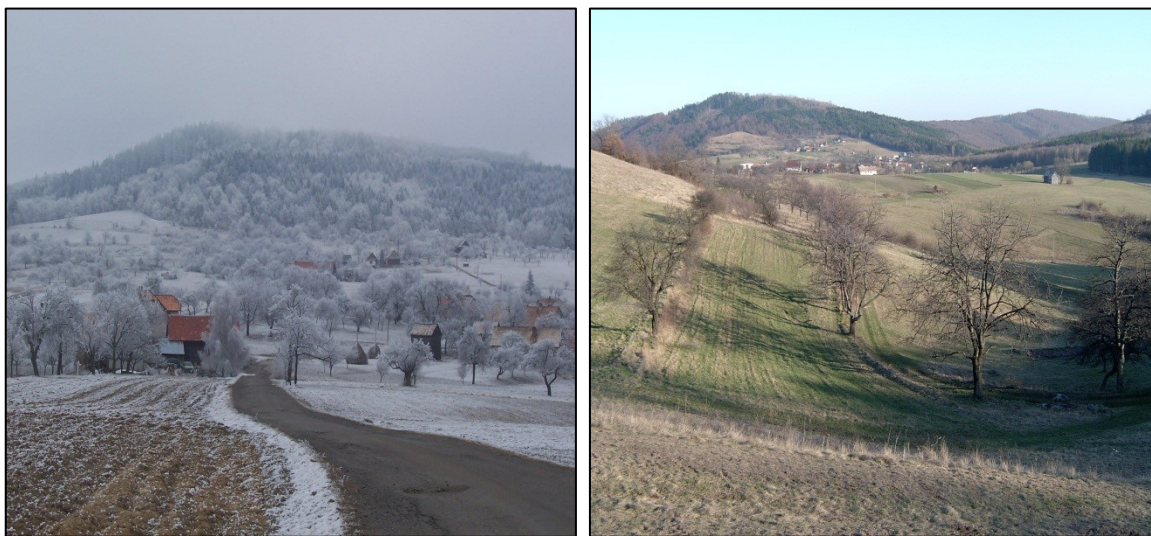
Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 24 Pohľad na miestnu časť na Cvangovci a Prostrednovci

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 25, 26 Horné Hámre- miestna časť Kostivrch

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 27 Pohľad na centrálnu časť obce Horné Hámre

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 28 Sútok Kľakovského a Pílanského potoka

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 29 Pohľad na bývalý mlyn v obci Horné Hámre

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 30 Pohľad na obec Horné Hámre a kostol sv. Martina

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 31 Osada Katrenovci

Obrázok 32 Osada na Dolnom Pajery

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 33 Osada u Oslanov

Obrázok 34 Miestna časť Dolný Pajer

Autor: Mgr. RNDr. Anna Štefanková

Obrázok 35 Celkový pohľad- letecký snímok na obec Horné Hámre

Zdroj: OcÚ Horné Hámre (2015)

Autorské práva:

Bez súhlasu spracovateľa RNDr. Mgr. Anna Štefanková nemožno vykonať extrakciu a/alebo reutilizáciu podstatnej časti obsahu databázy dokumentu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Horné Hámre na roky 2023 - 2028 (t.j. napr. v časti čo aj len jedného diela), pokiaľ sa táto vykonáva s cieľom získať, hoci aj nepriamo v akýkoľvek majetkový prospech. Právo uverejnenia je výhradne určené za účelom verejného zverejnenia OcÚ Horné Hámre a použitie materiálu je možné len za účelom spracovania projektov a jednotlivých zámerov a za účelom ich pravidelného monitorovania.

PHRSR obce Horné Hámre ako centra Pohronského regiónu a regiónu Tekov s výhľadom na roky 2023 – 2028